A. C.

Bogens Verden

UNIVERSITY OF MINNESOTA RECEIVED DEC

TIDSSKRIFT FOR DANSK BIBLIOTEKSVÆSEN

UDGIVET AF DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

Redigeret af ROBERT L. HANSEN (ansvarh.)
og MOGENS IVERSEN

★

36. årgang 8 *15. november 1954*

AF INDHOLD

Årsmødet 1954 441
Indbindingscentralen sætter priserne ned 485
Nordisk fortsættelseskursus for bibliotekarer 485
Fra biblioteksarbejdet 486
LITTERATUREN. *Anmeldelser* 492
UNGDOMMEN
Danmarks Skolebiblioteksforenings årsmøde 503
Anmeldelser 504

Næste nr. af »Bogens Verden« udkommer ca. 18. dec. 1954

I KOMMISSION HOS NYT NORDISK FORLAG
ARNOLD BUSCK . KØBENHAVN

Verdensreligionernes Hovedværker

Redigeret af Aage Marcus og Poul Tuxen foreligger nu komplet og omfatter følgende bind:

ÆGYPTISKE RELIGIØSE TEKSTER
Pyramidetekster, dødebogstekster hymner m. m. Ved professor C. E. Sander Hansen.

BABYLONSKE RELIGIØSE TEKSTER
De store digtninge Enuma elish og Gilgamesh. Ved professor O. E. Ravn.

AVESTA
Den oldiranske religions hellige skrift. Ved professor Kaj Barr.

DE ÆLDSTE UPANISHADER
De ældgamle religiøse indiske tekster. Ved professor Poul Tuxen.

DHAMMAPADA
Det berømteste af buddhismens kanoniske skrifter, hvortil er føjet et udvalg af Buddhas taler. Ved professor Poul Tuxen.

BHAGAVADGITA
Det storslåede — også i Europa — mest ansete og læste religiøse indiske læredigt. Ved professor Poul Tuxen.

TAO TE KING
Tilskrives den gamle kinesiske filosof Laotse. Ved Victor Dantzer.

GRÆSK MYSTIK
Philon, gnostikerne, hermetiske tekster og Plotin. Ved professor Povl Johs. Jensen.

KORANEN
Et fyldigt udtog af muhammedanernes hellige bog. Ved professor Frants Buhl.

MUHAMMEDANSK MYSTIK
Tekster af de betydeligste muhammedanske sufier. Ved professor Johannes Pedersen.

JØDISK MYSTIK
Kabbala og chasidisme. Ved bibliotekar dr. R. Edelmann.

KRISTELIG MYSTIK
Byzantineren Symeon, Eckehart, den hellige Teresa m. fl. Ved bibliotekar Aage Marcus.

GYLDENDAL

De
okto
der
fored
velko
sterie
J. Bo
fald).
ling
karen
karen
travl
efter
vanli
Nybo

Mo
karen
at sk
bygn
form
for a
Mang
vento
hand
sindig
tid, e
leje r
samm

De
yderl
Skulp
farve
ske r
adskil
somt

Efte
dirigen
ning f

441

ÅRSMØDET 1954

PÅ NYBORG STRAND

Deltagerlisten for Danmarks Biblioteksforenings årsmøde den 22.–23. oktober på Nyborg Strand opviste 505 navne, men i virkeligheden var der vist op mod 550 mennesker tilstede i hotellets store, ny istandsatte foredragssal, da formanden, amtmand R. Lassen, fredag morgen bød velkommen – velkommen til fire repræsentanter for undervisningsministeriet med kontorchef Th. Gimsing i spidsen (undervisningsminister J. Bomholt og departementschef Agnete Vøhtz havde måttet melde forfald), velkommen til norske og svenske gæster og til hele den store forsamling af kommunalbestyrelsesmedlemmer og af ældre og yngre bibliotekarer. (Det var meget fornøjeligt at se, at så mange af de helt unge bibliotekarer også får lejlighed til at overvære vore årsmøder, trods den store travlhed hjemme i bibliotekerne). Vejret var bedre, end man turde vente efter den sommer, der har været os beskåret, og man befandt sig som sædvanlig storartet – når man da ikke var så uheldig at skulle vandre ind til Nyborg i en sen og regnfuld nattetime for at gå i nattekvarter dèr.

Mødet vil vel nærmest erindres for de to første indlederes, rigsbibliotekarens og biblioteksdirektørens, stærke påvisning af nødvendigheden for at skaffe vore biblioteker, de videnskabelige såvel som de folkelige, de bygninger og lokaler, som er en betingelse for deres virksomhed, fremdeles formandens appel til det kommunale initiativ, og endelig og ikke mindst for andendagens forhandlinger om forholdet mellem skole og bibliotek. Mange havde måske nok – efter et vist oplæg i pressen nogen tid i forvejen – ventet, at stærke brydninger ville have givet sig udtryk under disse forhandlinger. Dette blev ikke tilfældet. Diskussionen førtes i rolige og besindige former, og det tør i alt fald håbes, at dette forhold i den kommende tid, efter at de forskellige synspunkter er blevet fremsat, vil finde et roligt leje med god forståelse fra begge sider. Det er jo nemlig blot to sider af samme sag.

Det bør endelig nævnes, at mødets ydre ramme i de smukke lokaler yderligere var festligt stemt der igennem, at Kunstkredsen for Grafik og Skulptur havde fået lov at udstille og ophænge dels en stor samling af farvelitografier af berømte malerier og dels en pragtfuld samling af kinesiske rullebilleder på silke. Mødedeltagerne glædede sig meget derover, adskillige køb af reproduktioner fandt sted, og mange andre vendte utvivlsomt hjem med lyst til at prøve eksperimentet: billedudlån på biblioteket.

FØRSTE MØDEDAG

Efter formandens velkomst valgtes som sædvanligt borgmester Bjerring til dirigent, der gav ordet til rigsbibliotekar Palle Birkelund, der skulle aflægge beretning for de videnskabelige og faglige biblioteker.

RIGSBIBLIOTEKARENS BERETNING

Det har vist altid været svært her ved Danmarks Biblioteksforenings årsmøder at skulle aflægge beretning om arbejdet i de videnskabelige og faglige biblioteker. Det kan dels skyldes, at udviklingen indenfor forskningsbibliotekerne af letforståelige grunde, i hvert fald i visse perioder, forløber langsommere end tilfældet er indenfor folkebibliotekerne, og dels det forhold, at det der foregår i de videnskabelige og faglige biblioteker ofte er af mere intern karakter og måske derfor ikke har så stor en interesse for en videre kreds, skønt det aldrig må glemmes, at dansk biblioteksvæsen udgør en enhed og en helhed, og alt, hvad der sker i den ene eller den anden biblioteksgruppe, har direkte eller indirekte stor betydning for alle andre grupper.

I år, forekommer det mig, er opgaven særlig vanskelig, fordi Biblioteksårbogen, den for alle der har med biblioteksvæsen at gøre uundværlige håndbog, fra og med den 14. årgang, der udkom for nogen tid siden, foruden det sædvanlige talmateriale indeholder en, omend kortfattet, beretning om virksomheden inden for forskningsbibliotekerne i det forløbne år.

Min opgave i dag bliver derfor blot at give nogle få kommentarer til enkelte dele af den offentliggjorte beretning. Skulle disse kommentarer have nogen titel, måtte det blive noget i retning af »Drøm og virkelighed«, for det kan desværre ikke undgås, at jeg må komme ind på en række ting, som – hvor betydningsfulde de end er – desværre endnu befinder sig i drømmens verden, og som det heller ikke i det svundne år er lykkedes at få bragt ind i virkelighedens.

Jeg nævnede før Biblioteksårbogen, et af de mange led, der binder det folkelige og det videnskabelige biblioteksvæsen sammen.

For to år siden skete den ændring, at udgivelsen af årbogen overgik til Statens Bibliotekstilsyn og Rigsbibliotekarembedet i forening, men det er i år første gang årbogen bærer Dansk bibliografisk Kontor som udgivelsessted. At Folkebibliotekernes bibliografiske Kontor fra den 1. april har skiftet navn til Dansk bibliografisk Kontor, er langt mere end et navneskifte. Der er sket det, at der nu er skabt en for hele det danske biblioteksvæsen fælles – og i fællesskab ledet – bibliografisk centralinstitution, og måske er det årets vigtigste begivenhed i de videnskabelige og faglige bibliotekers verden.

Der er nu skabt mulighed for, at også den omfattende bibliografiske virksomhed, der udøves her, kan koordineres, centraliseres og forhåbentlig også intensiveres, og der er opgaver nok at tage op til løsning.

Det var ingen tilfældighed, at det nordiske biblioteksmøde i Trondheim i fjor udelukkende beskæftigede sig med det bibliografiske problem, og det er også ved tidligere årsmøder blevet fremhævet, hvor brændende netop dette problem eller problemkompleks er i alle lande.

En effektiv bibliografisk kontrol med de enorme mængder af faglitteratur, der i vore dage i bøger, tidsskrifter eller på anden måde publiceres verden over, er uomgængelig nødvendig, hvis det materiale, der her er

tale om, skal blive anvendt efter sin hensigt. Selv den flittigste videnskabsmand vil nutildags ikke få tid til på egen hånd at finde frem til det boglige studiemateriale, han behøver, hvis der ikke ydes ham fornøden bibliografisk bistand. Det må først og fremmest være bibliotekernes opgave at yde forskningen denne såkaldte litteraturtjeneste, og det bliver mere og mere klart, at en arbejdsdeling mellem dem, der varetager forskningen og dem, der varetager litteraturtjenesten, er nødvendig.

Til bibliotekerne må være knyttet så megen faglig og biblioteksmæssig uddannet arbejdskraft, at de kan yde en aktiv litteraturtjeneste; det er ikke længere tilstrækkeligt, at bibliotekerne blot venter på, at forskerne skal komme med deres ønsker og krav, de må komme forskningen i møde med det materiale, den skal bruge. Forhåbentlig forstår også forskningen, at det er en vanskelig og omfattende opgave, som bibliotekerne således forsøger at løse; et glædeligt tegn på en sådan forståelse er det forøvrigt, at hele spørgsmålet om bibliografisk organisation, litteraturtjeneste o. l. så vidt jeg ved, vil blive taget op til drøftelse blandt videnskabsmænd på det næste nordiske sommeruniversitet, der afholdes her i Danmark.

Det er naturligt, at den bibliografiske forpligtelse, der påhviler hver enkelt land i første række rettes mod landets egen løbende produktion af bøger og tidsskrifter og andre periodica.

I så henseende opfylder Danmark sine forpligtelser ganske godt; det nationalbibliografiske arbejde, der udføres herhjemme, ligger i det store og hele på højde med de krav, som bl. a. UNESCO har opstillet.

Vi har ugentlige, månedlige, årlige og femårlige bogfortegnelser, vi har tidsskriftindex og aviskronikindex, hvert år udgives bibliografier over offentlige publikationer og over dansk litteratur publiceret her i landet på fremmede sprog. Ligesom vi har en god bestand af forfatterleksika og mange fortrinlige fagbibliografier indenfor såvel de humanistiske som de medicinske og naturvidenskabelige fag.

Men indenfor fagbibliografiernes område tegner mønstret sig alligevel en smule uklart. Udarbejdelsen eller à jour-føringen af fagbibliografiske værker har hidtil måttet foregå lidt planløst, idet man har manglet et organ, der kunne centralisere og koordinere de mange prisværdige bestræbelser, der udfoldes af private, af biblioteker eller af andre.

Vi har nu fået Dansk bibliografisk Kontor, og jeg er ikke i tvivl om, at det vil få afgørende betydning for dansk bibliografis fremtid. Kontoret vil virke som en plankomite, og det har allerede udformet skitser for en række centrale og stærkt savnede fagbibliografier, ligesom det naturligvis som hidtil vil fungere som administrationsorgan og forlag for alle bibliotekspublikationer.

Naturligvis er det ikke helt billigt at iværksætte større bibliografiske arbejder, og om det for tiden er muligt at opnå de fornødne bevillinger til at gennemføre de forskellige planer, ved jeg ikke, men det kan dog som et lille lyspunkt nævnes, at den bevilling, der er givet Rigsbibliotekarembedet til bibliografiske arbejder, så vidt jeg ved, vil blive forhøjet fra næste finansår – og det er min opfattelse, at de penge staten investerer i bibliografisk arbejde, er særdeles godt anvendt.

Ved Bibliotekardagen i morgen vil jo iøvrigt den bibliografiske situation

blive drøftet mere indgående, så jeg skal ikke gå i detailler; jeg vil dog lige nævne den ændring, der i løbet af det sidste års tid er sket, med hensyn til Accessionskatalogen. Som De sikkert ved, udgives den nu i kvartårlige hefter med en systematik, der ligger meget op ad den, der anvendes i folkebibliotekerne, og til kvartalshefterne vil slutte sig en alfabetisk årskatalog. At katalogen i starten har været ude for visse vanskeligheder, var næsten til at forudse, men det er mit håb, at den nu snart vil finde sit faste leje.

Det er en meget betydningsfuld service, der her ydes alle benyttere af de ca. 130 videnskabelige og faglige biblioteker, hvis nyerhvervelser optages i katalogen, og det ville efter mit skøn være meget ønskeligt, om katalogen kunne udvides til også at optage folkebibliotekernes anskaffelser af udenlandsk litteratur – først når det sker, vil den blive et fuldgyldigt udtryk for, hvor megen udenlandsk litteratur dansk biblioteksvæsen kan stille til rådighed for forskning, undervisning og oplysning.

I forbindelse med omtalen af Accessionskatalogen vil jeg gerne have lov at nævne, at en foreløbig udgave af den alfabetiske fortegnelse over løbende udenlandske akademiskrifter, tidsskrifter og andre periodica, som er et nødvendigt supplement til Accessionskatalogen, nu er i trykken.

Det er mit indtryk, at den nye Accessionskatalog, der unægtelig koster staten en del penge, er blevet hilst med glæde i alle interesserede kredse, idet jeg mener, man kan se bort fra den kritik, der fremkom i et indlæg i bladet »Videnskabsmanden«, hvori det bl.a. om katalogen hedder: »Den bør næppe være i bogform, men således at man ganske simpelt – hulter til bulter – omgående fortegner al anskaffet litteratur ... med ganske kort titel ved hjælp af en duplikerings-trykskrift-maskine på papir med blank bagside, og med så stor linieafstand mellem de enkelte linier, at enhver let kan udklippe til privat opklæbning i scrapbog det, han har brug for, og smide resten, som nu bare står og fylder, væk. Disse »lister« med et løbenummer kan fremstilles månedligt, ugentligt, ja dagligt, om det skal være. Al det mas med »redaktion« og såkaldt »Systematisering« kan spares«!

Det må dog retfærdigvis tilføjes, at professor Paul Diderichsen i samme tidsskrift har udtrykt videnskabsmændenes påskønnelse af nyordningen og betegnet det som en betydelig gevinst, at stoffet er grupperet efter decimalsystemet. Professoren kommer imidlertid i sin anmeldelse også ind på, hvor forholdsvis lidt de videnskabelige og faglige bibliotekers bogkøb er steget i de mere end 50 år Accessionskatalogen er udkommet, når sammenlignes med bogproduktionens kolossale stigning. Ganske vist er anmelderens beregninger ikke rigtige, idet han bl. a. ved sammenligningen af omfanget af katalogens første årgang og bindet omfattende treåret 1947–49 ikke tager i betragtning, at dette bind ikke medtager tidsskrifter, men i princippet må man give professoren ret.

De fleste, ja måske alle, danske forskningsbibliotekers indkøbsbudget ligger på et faretruende lavt niveau. Til trods for den betydelige forhøjelse, som i hvert fald de store biblioteker fik i henhold til Videnskabskommissionens betænkning af 1948, til trods for senere prisstigningsbestemte forhøjelse og selv om der fra næste finansår skulle opnås en forhøjelse på 15% for de større bibliotekers vedkommende, så er der endnu langt igen før vi kommer på højde med f. eks. tilsvarende svenske biblioteker, hvor der i

de senere år er foregået – og stadig foregår – ligesom iøvrigt også nu i Norge – en betydelig oprustning af forskningsbibliotekernes beredskab.

En sådan oprustning er også nødvendig herhjemme, og det gælder praktisk talt på alle fagområder. Videnskabens ekspansion og differentiering, bogproduktionens stadigt voksende omfang, også i områder der hidtil ikke spillede så stor rolle som leverandør af videnskabelig litteratur, og den desværre permanente prisstigning stiller for hver dag, der går, større og større krav til bibliotekernes bogkonti. Selv om det kan synes svært at se, hvordan et lille land som Danmark i længden skal kunne følge med, så må der på en eller anden måde skabes udveje for, at dansk forskning med hensyn til boglige ressourcer ikke stilles ringere end i andre tilsvarende kulturlande.

Det må i den forbindelse overvejes, om ikke en ændring af principerne for den internationale udvekslingsvirksomhed ville medføre visse fordele, og det må naturligvis nøje overvåges, at de beløb, der fra det offentliges side stilles til rådighed for forskningsbibliotekerne til indkøb af bøger og tidsskrifter, anvendes på den mest hensigtsmæssige måde, således at bl. a. alle unødvendige dubletanskaffelser undgås.

Det må dog i så henseende betones, at dansk biblioteksvæsen allerede for mere end 25 år siden gennemførte den ordning, der bedst kan karakteriseres som koordineret specialisering, en ordning, der har været af uvurderlig betydning for det videnskabelige biblioteksvæsens udvikling og skabt grundlaget for det nu trods alt høje, stade hvorpå vi befinder os. Men ordningen kan måske strammes endnu mere. Det bør således klarlægges, om der finder en for stor overlapning sted mellem forskningsbibliotekernes og folkebibliotekernes indkøb af udenlandsk litteratur, og det er mit håb, at der også fra videnskabens side vil vises en vis resignation med hensyn til størrelsen af de mange institut- og laboratoriebiblioteker, der findes ved de højere læreanstalter.

Naturligvis vil det ofte være vanskeligt at afgøre, om en bestemt bog eller et bestemt tidsskrift hører hjemme i et hovedbibliotek eller i et institutbibliotek, eller begge steder, men det bør være en hovedregel, at de videnskabelige institutter biblioteksmæssigt arbejder i nær tilknytning til et hovedbibliotek, og at den litteratur, der anskaffes for offentlige midler efter en fordomsfri afgørelse anbringes det sted, hvor den kan siges at opnå den bedst mulige strategiske position.

Iøvrigt kan jeg ikke lade være med at nævne det tidligere fremsatte forslag om at udvide det nære samarbejde der er mellem de nordiske biblioteker, til også at omfatte boganskaffelserne. Man kunne tænke sig, at anskaffelsen af litteratur indenfor visse bestemte videnskabelige specialer blev henlagt til bestemte biblioteker, mens de øvrige nordiske biblioteker bortset fra den nødvendigste håndbogslitteratur, undlod at »dyrke« det pågældende speciale. Ordningen ville svare til den såkaldte Farmingtonplan, der med godt resultat er gennemført i U. S. A., hvis biblioteker jo, til trods for de store pengemidler, man har til disposition dér, står ansigt til ansigt med de samme problemer, som vi kender herhjemme.

Det siger sig selv, at en sådan Farmingtonplan for Skandinavien rummer mange fordele, men også mange ulemper; tanken var dog nok værd at

tage op til drøftelse. Man kunne i det mindste forsøge med visse forholdsvis lidt benyttede litteraturgrupper. Er det mon f. eks. nødvendigt, at hvert af de nordiske lande opbevarer et komplet sæt af alle offentlige publikationer fra eksempelvis Jugoslavien? Eller er det mon ikke tilstrækkeligt, at de mange rækker af japanske videnskabelige tidsskrifter o. l. findes i blot eet bibliotek i Skandinavien?

Det skulle vel ikke være umuligt, at man kunne få det nordiske råd til at tage sagen op og gennem en sagkyndig komité undersøge, om der her er en farbar vej.

Ordninger som den her foreslåede med hensyn til en yderligere specialisering mellem bibliotekerne indbyrdes, vil desværre medføre, at bibliotekernes benyttere i stigende grad må indstille sig på den ulempe det er, at en ønsket bog ikke er for hånden netop i det bibliotek, man iøvrigt benytter, men må skaffes fra et andet, dansk eller udenlandsk, ligesom man iøvrigt må være forberedt på, at mikrofilm i højere grad, end det nu er tilfældet, vil blive taget i brug ved interurbane og internationale lån – og forresten også på flere andre områder. Men bibliotekerne må ved en bedre og hurtigere indbyrdes forbindelse og ved en bedre service i det hele taget, søge at afbøde disse ulemper.

En yderligere specialisering, forøget brug af mikrofilm, vil iøvrigt, foruden at intensivere anskaffelserne, sammen med andre foranstaltninger, f. eks. oprettelse af særlige depot- eller fællesbiblioteker, være virksomme våben i kampen mod de stadigt voksende biblioteker, en »kamp« som unægtelig rummer mange store problemer. I Amerika regner man med, at et levende og velorganiseret universitetsbibliotek fordobler sin bogbestand hvert 20. år, herhjemme kan man måske regne med et åremål på 35–40 år, og en sådan vækst medfører ikke alene pladsproblemer, men også i høj grad administrative og økonomiske problemer, idet erfaringen viser, at et biblioteks driftsudgifter vokser efter en stejlere kurve end bibliotekets vækst.

At mange danske videnskabelige biblioteker, både store og små, har det største besvær med at skaffe plads til hver en bog, der anskaffes, og med at skaffe bevillinger til det nødvendige personale til at katalogisere den og iøvrigt gøre den tjenlig til benyttelse, er jo desværre velkendt.

Hverken med hensyn til l o k a l e f o r h o l d, der sine steder er af en sådan karakter, at der er tale om en virkelig nødsituation, eller med hensyn til p e r s o n a l e f o r h o l d, har det svundne år bragt de store fremskridt. Det må dog med glæde nævnes, at Statsbiblioteket, Universitetsbiblioteket og Det kgl. Bibliotek har et begrundet håb om en vis forhøjelse af antallet af assistentstillinger, ligesom man naturligvis fra alle sider med en vis forventning ser hen til den nye lønningskommission. Glædeligt er det endvidere at konstatere, at Statsbiblioteket om få dage begynder udgravningerne til de tre nederste etager af det bogtårn i Universitetsparken, der skal danne kernen i det nye bibliotek, men der fra og til en færdig nybygning er der et stykke vej. Mindst lige så lang er den vej, der skal tilbagelægges, før Det kgl. Bibliotek får gennemført den ombygning, der tiltrænges så hårdt.

Vil man se videnskabelige biblioteker i nye bygninger, skal man således ikke søge herhjemme; men man behøver ikke længere at tage til velhavende

lande som USA eller Schweiz. Det er tilstrækkeligt at tage til Sverige, hvor man for få uger siden indviede det særdeles moderne og velindrettede Göteborg Stadsbibliotek og iøvrigt er i gang med en omfattende udvidelse af universitetsbiblioteket i Lund, eller man kan tage til Berlin, hvor der i sidste måned blev indviet ikke mindre end to meget store biblioteker. Det ene til brug for det nye universitet, mens det andet, det såkaldte Gedenkbibliothek, er tænkt at skulle være både et forsker- og folkebibliotek, et »public library«, der bl. a. skal bane vejen for den amerikanske biblioteks-types indførelse i Tyskland.

Forsinkelserne i de danske byggeprogrammer indebærer trods alt en fordel, idet man, den dag man kommer i gang, vil kunne drage nytte af de mange fremskridt, der i de sidste år er sket med hensyn til biblioteks-indretning. Jeg tænker her navnlig på det nye reolsystem, der er blevet konstrueret i Schweiz og nu også fabrikeres i Sverige.

Dette såkaldte Compactus-system muliggør en langt mere effektiv ud-nyttelse af bogmagasinerne, end de hidtil almindeligvis anvendte systemer; for en del af magasinernes vedkommende kan man uden vanskelighed forøge kapaciteten med 100%. Finessen ved det nye system er, at reolerne ikke står fast, men er anbragt på hjul, der ruller på skinner nedlagt i gulvet. Et bogmagasin kan fyldes næsten helt med sådanne rullende reoler, og når man skal ekspedere i magasinet trykker man på et håndtag, hvorefter reolerne ved elektrisk kraft ruller fra hinanden, så der åbner sig en »reolgade«, hvor man ønsker det.

I meget benyttede afdelinger vil systemet næppe kunne anvendes men selv ved en fornuftig anvendelse vil det betyde, at Det kgl. Bibliotek efter en ombygning indenfor de nuværende mure, vil kunne få plads til mere end 100000 meter bøger, mod nu ca. 45000 d.v.s. at bygningen vil kunne rumme ca. 50 års tilvækst.

Ved den projekterede ombygning vil der endvidere blive skaffet plads til endnu en læsesal, studierum, katalogsal m. v. ligesom der naturligvis vil blive beskedne, men tålelige arbejdslokaler for personalet. Som forhol-dene er nu, hvor der i en bygning, som var indrettet til et personale på 25–30 personer, skal skaffes arbejdspladser til et personale på ca. 100, er det næsten umuligt at gennemføre en blot nogenlunde fornuftig arbejds-organisation. Jeg kan som illustration nævne, at det lavloftede magasin under den egentlige arbejdssal, der i sin tid blev indrettet til at rumme bibliotekets kort og billedsamling, i dag ikke alene stadig giver plads for denne samling, men tillige for de 6–7 personer, der arbejder der, samt arbejdspladser, dog kun ståpladser, for de folk udefra, der vil benytte samlingerne; hertil kommer, at man i eet hjørne har måttet anbringe de to bogholdere, der leder bibliotekets efterhånden ganske store bogholderi, og endelig er der i et andet hjørne blevet plads til de tre-fire personer, der er i gang med omkatalogiseringen af hele den danske afdelings nyere be-stand. Et dusin mennesker med vidt forskelligt arbejde, anbragt i et lokale, der tillige er og udelukkende var tænkt som magasin!

Når den planlagte ombygning engang er, gennemført vil man foruden det allerede nævnte, have fået værdige lokaler til opstilling af de mest kostbare særsamlinger, bl. a. den enestående H. C. Andersen-samling, som

i år er indgået i biblioteket som testamentarisk gave fra grosserer Holger Laage-Petersen. Man skal halvandet hundrede år tilbage i bibliotekets historie for at finde en gave af tilsvarende værdi og sjældenhed, og det er kun at beklage, at biblioteket foreløbig har måttet anbringe den i et ikke særligt repræsentativt kælderrum, – men en del af den vil blive udstillet i anledning af Andersenfestlighederne næste forår.

Ombygningen vil iøvrigt også skabe bedre muligheder for afholdelse af udstillinger, og give biblioteket en hårdt tiltrængt foredragssal.

Som De måske har bemærket, har biblioteket netop i de senere år lagt en vis vægt på afholdelse af udstillinger, og man har haft stor glæde af disse arrangementer. Det samme kan siges om bibliotekets bibliografisk-boghistoriske årsskrift »*Fund og Forskning*«, hvis 1. årgang udkom i begyndelsen af dette år.

Jeg mener ikke, der her er nogen grund til at gå ind på den kritik af bl. a. bibliotekets udstillingsvirksomhed og det nye årsskrift, der for nylig fremkom i et indlæg i en københavnsk avis. Der kan ikke være tvivl om, at biblioteket såvel med sin publikation som med sine udstillinger udfylder et behov, og skaber nødvendige og værdige supplementer til den virksomhed, som biblioteket iøvrigt udfører i forskningens og oplysningens tjeneste.

Jeg har nu berørt nogle få af de problemer, der i dag optager sindene, nogle af dem kan siges at være fælles for alle, eller næsten alle forskningsbiblioteker, mens andre er mere individuelt betonede. Det gælder jo i det hele taget for de videnskabelige og faglige biblioteker, at de er langt mere bundne af traditioner end andre biblioteksgrupper. Det er derfor også blevet skik og brug, at hvert bibliotek i det store og hele indretter sig, som det nu synes bedst, og det skal man naturligvis også gøre; men der er nu ingen tvivl om, at der trods de mange forskelligheder, alligevel er en lang række ting, som vi er fælles om. De problemer, der knytter sig hertil vil sikkert med stor fordel kunne løses under eet.

Sammenslutningen af de videnskabelige og faglige biblioteker, der blev stiftet for nogle år siden, har i den retning haft stor betydning, men en sådan sammenslutning har jo ikke nogen officiel status og først og fremmest har den ingen penge. Fra forskningsbibliotekernes side kan vi kun glæde os over, at folkebibliotekerne har en så forholdsvis stor, men ingenlunde for stor, sum til rådighed til løsning af fællesopgaver, og vi kunne ønske os, at der til løsning af tilsvarende opgaver for forskningsbibliotekerne blev stillet blot en beskeden bevilling til rådighed hvert år.

Af en sådan bevilling kunne der ydes tilskud til afholdelse af kurser, til lærebøger og vejledninger, til specialkomiteer, der kunne påtage sig at udarbejde forslag til forbedringer i hele den interne administration, ligesom det i mange tilfælde ville være af stor betydning, om der var midler til at kunne indkalde en eller anden udenlandsk specialist, der kunne delagtiggøre os i de fremskridt, der er sket andre steder. En sådan form for internationalt samarbejde ville sikkert iøvrigt være mere effektiv, end den der nu praktiseres gennem den internationale biblioteksforening. Det kan ikke være god økonomi, at hvert bibliotek eller hvert land bruger tid på at eksperimentere med de samme opgaver. Vi har alle noget at lære

af hinanden, og internationalt samvirke er nødvendigt også på det biblioteksteknise område.

Der kunne nævnes flere eksempler på, hvordan en sådan dispositionsfond kunne anvendes til en forbedring af bibliotekernes hele effektivitet. Om det er muligt at få gennemført en sådan bevilling, ved jeg ikke, men spørgsmålet burde tages op, og det burde tages op i sammenhæng med forskellige andre punkter, der står på forskningsbibliotekernes fællesdagsorden. Jeg tænker her f. eks. på det ofte drøftede uddannelsesspørgsmål, på spørgsmålet om muligheden af en fællesindkøbscentral, fællesindbinding, fælles depotbibliotek o. m. a. Også en ny pligtafleveringslov, der kan tage hensyn til de mange nye former for mangfoldiggørelse, der er dukket op, siden den gamle lov blev lavet, og dels til det store og betydningsfulde stof, der fremkommer som grammofonplader og film.

Der er i det hele taget store og betydningsfulde spørgsmål nok at tage op til drøftelse, og det må overvejes, om man ikke nu, netop i tredveåret for nedsættelsen af den »store« bibliotekskommission, bør nedsætte en lige så officiel og autoritativ kommission, der kunne videreføre den gamle kommissions arbejde og supplere dens skelsættende betænkning af 1927.

Mens denne lagde hovedvægten på udformningen af systemet for hele det videnskabelige biblioteksvæsen, skulle den nye mere hellige sig bibliotekernes indre organisation, således at danske forskningsbiblioteker også på dette område knyttedes så nært som muligt sammen.

En ny, og lige så fortrinlig betænkning som den gamle, vil, det tvivler jeg ikke om, bliver en overmåde værdifuld stimulans for den gunstige udvikling, som allerede er i gang og som aldrig må standse, såfremt det videnskabelige og faglige biblioteksvæsen helt ud skal fylde sin livsvigtige plads i det danske samfund.

Efter rigsbibliotekaren fik biblioteksdirektør *Robert L. Hansen* ordet:

BIBLIOTEKSDIREKTØRENS FOREDRAG

For 25 år siden – på årsmødet i Slagelse 1929 – meddelte biblioteksdirektør Døssing i sin årsberetning, at de stedlige tilskud i det forløbne år havde andraget til købstæderne 668.000 kr. og til større og mindre biblioteker i landkommunerne 317.300 kr., altså stedlige tilskud på ialt een lille million kr. De samlede udgifter til det folkelige biblioteksvæsen var ca. $2^3/_4$ mill. kr. Det var i en periode, hvor man afventede en revision af bibliotekslovcn – den der først kom i 1931 – og biblioteksdirektøren fastslog, at der var tale om stagnation, øjensynlig fordi man under denne afventning af lovrevisionen ikke rigtig vidste, hvad man havde at holde sig til.

Det kan have sin interesse i år, hvor vi også afventer en lovrevision – der måske også lader vente på sig lige som dengang – at se på situationen i det forløbne år: De samlede stedlige tilskud til alle biblioteker, folke- og børnebiblioteker i hovedstads- og købstadskommuner har været ca. 13,7 mill. kr., lokaleværdier iberegnet, og til bibliotekerne i de rene landkom-

muner ca. 2.6 mill. kr. (Dette sidste tal var i fjor større, men i år er alle Københavns omegnskommuner, der før betragtedes som landkommuner, ført over til købstadskommunerne). De samlede udgifter til det hele folkelige biblioteksvæsen incl. børnebibliotekerne (som først loven af 1931 omfattede) har derfor med et statstilskud på ialt godt 8 mill. kr. kunnet andrage 24,8 mill. kr. Af disse penge falder 4,5 mill. kr. på de rene landbiblioteker, 11 mill. på købstæderne, 8 mill. på hovedstaden, Frederiksberg, Gentofte og de 12 andre store omegnskommuner, der nu regnes med til Storkøbenhavn. Spørger vi om dette er stagnation i forhold til det foregående år, må det besvares benægtende. Det tilsvarende samlede udgiftstal for 1952–53 var ca. 23,3 mill. kr., altså en stigning på 1,5 mill. kr., eller et beløb som er meget større end hele det stedlige tilskud i 1928–29. Det er blevet en selvfølge, at man, i alt fald de allerfleste steder, yder bibliotekerne den stigning, der er nødvendig for at bevare bibliotekernes effektivitet.

Hvordan man nu end vil se på disse milliontal, hvori naturligvis kronens ringe værdi har en væsentlig andel, så er de jo ubestridelige vidnesbyrd om en dengang sidst i 20'erne næsten utænkelig fremgang for bibliotekerne. Det læses også tydelig ud af de tal, der belyser bibliotekernes virksomhed. De 850 biblioteker, man havde dengang (da der ikke var selvstændige børnebiblioteker), ejede 2 mill. bd. (de fleste i dårlig stand) og udlånte små 8 mill. bd. De nuværende 1321 folkebiblioteker (altså bortset fra ca. 210 selvstændige børnebiblioteker) ejer 5½ mill. bd. (for en stor part i god stand) og udlånte 17,3 mill. bd.

For herefter ikke at trætte meget mere med tal skal jeg endelig blot foretage den sædvanlige sammenligning mellem udlånstallene fra året i fjor og året i forfjor. Her må der nærmest siges at være stagnation i folkebibliotekerne, både hvad angår lånertallet, der var ca. 701.000 mod små 700.000, og udlånet, der androg 17.332.000 bd. mod 17.312.000 bd. Jeg tager ikke i betænkning at mene, at denne stagnation skyldes de gamle bygninger, der mange steder ikke tillader en større effektivitet, end den man allerede yder. Til gengæld er der en smuk stigning i børnebibliotekerne: fra 183.000 til 199.000 lånere og fra 4,2 mill. udlån til 4,7 mill. udlån, eller en stigning på 12,3% – en stigning på det område, hvor vi netop må ønske den, og en stigning der utvivlsomt skyldes den vældige udbygning af børne- og skolebiblioteksvirksomheden, som de store kommuner har iværksat.

For de øvrige tals vedkommende må jeg henvise til Biblioteksårbogen, der jo iøvrigt har medført, at disse tidligere »årsberetninger« fra bibliotekstilsynet ikke længere kan blive beretninger, men må erstattes af betragtninger over sådanne begivenheder i årets løb, der ikke kan finde udtryk i en statistisk anlagt årbog.

Af sådanne begivenheder vil det være naturligt i sammenhæng med omtalen af den stadigt stigende benyttelse af børnebibliotekerne at nævne den store aktion, der fra lærerside er rejst mod noget man kalder en stigende tendens fra biblioteksfolks side mod at ville tage alt børne- og skolebiblioteksarbejde fra skolens folk og lade det udføre af de faguddannede bibliotekarer. Jeg skal nu her på ingen vis foregribe de forhandlinger, der skal føres i morgen i tilknytning til skoledirektør Berthel Kristensens

foredrag, men vil gerne give nogle ganske konkrete oplysninger fra dette område. Det må da for det første siges, at i landdistrikterne findes der ikke noget problem, ikke nogen mulighed for et modsætningsforhold mellem skole og bibliotek – et modsætningsforhold der naturligvis ikke bør foreligge noget som helst sted, som ofte fremhævet fra bibliotekstilsynets side. På landet er der – foruden de talrige børnebogsafdelinger der findes i sognebibliotekerne – ca. 150 selvstændige børnebiblioteker, der alle ledes af de stedlige lærere. – For landet kommer også de såkaldte Fællesbørnebiblioteker i betragtning. Der er af dem 8. De ledes af bestyrelser, hvori skolens folk har flertal. Skolernes lærere er bibliotekarer. – I købstæderne og Storkøbenhavns forstæder er der ca. 60 selvstændige børnebiblioteker, hvoraf 10 i Storkøbenhavn. I købstæderne er den såkaldte Frederiksbergordning den dominerende, i hvert fald for de bedst arbejdende. I byer med denne ordning – Aalborg, Århus, Esbjerg, Frederikshavn, Herning, Hillerød, Hjørring, Holbæk, Horsens, Kolding, Nørresundby, Odense, Randers, Slagelse, Svendborg, Sønderborg, Vejle, Viborg, Vordingborg – er alle skolebibliotekarer lærere. – I en række væsentlig mindre købstæder findes børnebiblioteker, som helt ligger inden for skolens rammer, og alle har skolens folk som bibliotekarer. – Enkelte købstæder har børnebiblioteker, der fra ældre tid drives af det stedlige bibliotek uden medvirkning af skolefolk for så vidt angår udlånet, hvorimod læsestuen undertiden passes af lærere. Endelig er der de københavnske omegnskommuner: Frederiksberg, Gentofte, Gladsaxe, Herlev, Hvidovre, Lyngby-Taarbæk, Rødovre og Taarnby. Her er til alle skolebiblioteker knyttet lærere som skolebibliotekarer, og kun Hvidovre har en faguddannet børnebibliotekar knyttet til udlånet i skolerne, og såvidt jeg ved til skolens fulde tilfredshed. – I selve hovedstaden er børne- og skolebiblioteksordningen endnu i støbeskeen – den vedtægt der findes er en midlertidig –, og hvad kommunalbestyrelsen her bestemmer sig for, skal jeg ikke kunne udtale mig om. Det må jo i det hele klart og tydeligt præciseres, at det ikke er biblioteksfolkene, der bestemmer ordningerne. Alle børnebibliotekerne er jo kommunale, og det ligger helt i kommunalbestyrelsernes hænder at træffe beslutning om organisationen. Staten – biblioteksloven – tillader enhver tænkelig kombination. Det må derfor afvises, at der hos biblioteksfolk eller biblioteksledelse findes en tendens, der går ud på at vriste skolebiblioteksarbejdet ud af skolens rammer, og vi må fra bibliotekstilsynets side udtale et varmt ønske om, at man ikke skaber noget skisma mellem skole og bibliotek, men tilvejebringer et samarbejde, der såvel tjener børnene bedst som arbejder på et sundt økonomisk grundlag, set såvel fra statens som fra kommunernes side.

I en anden sag, som Danmarks Lærerforening også stiller sig bag, er der fuldstændig enighed mellem os, nemlig om den kulørte presse med alle dens uhyrlige tegneserier. På Danmarks Lærerforenings repræsentantskabsmøde i august gav Chr. Winther, Rødding, et rystende billede af disse rædselsprodukter, som ikke alene amerikanske, men også store danske trykkerivirksomheder tjener millioner på, og den følgende diskussion viste, at der var fuldkommen enstemmighed til stede for, at det ikke er nok at appellere til forældre og at forsøge at få børnene til at forstå, at der er bedre læsning

til, der må gøres noget alvorligt for at reducere denne presses smagsfordærvende og karakterødelæggende virkninger. Der hævede sig, som naturligt var, røster for at få nedlagt forbud mod importen af de udenlandske blade af denne art og dermed udnyttelsen af deres stof i danske virksomheder, men der blev også givet udtryk for, at forbud næppe giver de ønskede resultater, thi alt hvad der er forbudt øver jo en ganske særlig tiltrækning, og der vil altid være mulighed for at smyge udenom forbudsbestemmelser. Med tilslutning fra de andre lærerorganisationer vedtoges det at foretage en samlet henvendelse til undervisningsministeriet for at få problemet undersøgt tilbunds. Det må antages, at der til det formål vil blive nedsat et arbejdsudvalg til at fremskaffe en oversigt over den foreliggende »litteratur« og til at gøre indstilling om de forholdsregler der kan tages – om importforbud juridisk set kan gennemføres som i Holland, Schweiz og Canada, om et kontrollerende organ til frasortering af de værste publikationer, som i Frankrig og Norge, kan oprettes, og naturligvis også om de oplysningsmetoder der kan bringes i anvendelse overfor publikum, forældre og børn. Det er en selvfølge, at biblioteksfolk her står side om side med skolens folk og ønsker, at noget virkeligt effektivt kan foretages over for denne landeplage. Derfor har også børnebibliotekarernes faggruppe indsendt en opfordring af lignende karakter til undervisningsministeriet. Vi er ikke fra biblioteksside stemt for forbud, thi forbudsbestemmelserne kan muligvis ved lejlighed bringes til anvendelse på andre områder af litteraturen, men vi er stærkt interesserede i at medvirke til foranstaltninger, der kan medvirke til, at børnene henter deres læsning fra sunde kilder og ikke fra steder, der forherliger brutal vold og sansepirrende bedrifter. En stærk udbygning af vore børnebiblioteker – både i by og på land, det sidste ikke mindst – vil hertil være af overordentlig betydning.

En ubehagelig kendsgerning i dette arbejde er det imidlertid, at den gode danske børnebogsproduktion har svigtet i de senere år, hvad enten nu vore forfattere ikke længere interesserer sig for at skrive for børn, eller de honorarer, de får derfor, er for små. For at forsøge at råde bod herpå, er der fra undervisningsministeriet side på initiativ af børnebibliotekarer og forfatterforening blevet udsat en p r i s f o r d e n b e d s t e b ø r n e b o g for at stimulere interessen for denne overordentlig betydningsfulde del af litteraturen. Prisen er i år for første gang blevet uddelt — dels til en forfatter og dels til en tegner og billedbogskunstner – og den vil forhåbentlig i de kommende år kunne fremkalde en ny og god produktion på dette område.

For at slutte denne forholdsvis lange dvælen ved børnebibliotekerne og deres område skal endelig nævnes, at Statens Biblioteksskole de sidste par år har indlagt et frivilligt a f t e n k u r s u s i b ø r n e b i b l i o t e k s a r b e j d e for skolens elever. Cirka halvdelen af disse elever har deltaget deri og derved fået så meget begreb om dette arbejde, at de om fornødent kan benyttes som medhjælpere i børnebiblioteker eller træde til i en prekær situation. De fleste har fattet stor interesse for dette arbejde, og man kan formode, at der derfra kan rekruteres en tiltrængt forøgelse af børnebibliotekarernes korps. Dette kursus vil for fremtiden blive betragtet som en forudsætning for at få adgang til de store 2 måneders kursus for de egentlige børnebibliotekarer.

Fra arbejdet ude i marken vil jeg gerne sige lidt om centralbibliotekernes bogbilsservice, der jo ved sidste lovændring og dertil hørende ministerielle bekendtgørelse fik sin særlige præmiering i form af 50%'s refusion af kørselsudgifterne for de store biler og 35% for de mindre biler. Resultatet af denne nye lovbestemmelse blev, at alle centralbibliotekerne nu udfører denne kørsel gratis for sognebibliotekerne, og situationen er nu den, at der udføres bogbilskørsel i alle vore centralbiblioteksområder med undtagelse af Aabenraa og Tønder (der nu har besluttet at begynde en sådan kørsel fra den kommende sæson) og af Hjørring og Thisted, der overvejer. (Københavns amt har sin egen ordning, der endnu ikke falder ind under lovgivningen).

Af de 28 centralbiblioteker, der udfører egentlig bogbilskørsel (under ledelse af en faguddannet bibliotekar) kører 3 med små biler, der rummer under 500 bd. (og derfor kun får 35%'s refusion), 1 kører (meget hyppigt) med bestilte bøger, men uden en egentlig bogsamling, og af resten kører 16 med 1000 bd. og derover, mens 8 kører med mellem 500 og 1000 bd. og ligesom de 16 får 50%'s refusion. Den samlede refusion fra statens side har andraget godt 39.000 kr. Pengene tør siges at være godt givet ud. Disse bogbiler er blevet et glimrende kontaktmiddel mellem by og land og er meget populære – ligesom de bibliotekarer der kører med dem. Enkelte centralbibliotekarer har tillige fået indkøbstilladelse til tjenestebiler, der gør det muligt for dem at aflægge besøg i sognebibliotekerne, når det gøres ønskeligt. Under bogbilsbesøgene er der ikke tid til lang snak, og nogen egentlig faglig samtale eller deltagelse i bogmøder o. l. kan der ikke blive tale om i den forbindelse. De nye tjenestevogne har, hvor de er anskaffet (for bibliotekarens egen regning, men med refusion for udført kørsel) været af stor betydning for den personlige kontakt mellem centralbibliotekaren og sognebibliotekarerne.

Til dette centralbibliotekernes arbejde i oplandet ydes der jo i henhold til loven tilskud fra amterne, men tilskud hvis størrelse er afhængige af amtsrådets skøn, der naturligvis til en vis grad igen er afhængigt af det regnskabsoverslag, der forelægges for amtet af centralbiblioteket. Trods mange opfordringer til amterne er det endnu langt fra lykkedes overalt at få dækning for det, som i den pågældende paragraf i biblioteksloven benævnes »centralbibliotekets behov«. Tilskuddet pr. indbygger i landkommunerne er overordentligt forskelligt fra amt til amt. Et enkelt amt (Sønderborg) giver ca. 32 øre pr. indbygger, ellers er der 6 centralbiblioteker, der får mellem 20 og 30 øre pr. indbygger, 19 der får mellem 10 og 20 øre og 7, der får under 10 øre, ja, et par stykker af dem får under 5 øre pr. indbygger. – Der må gøres et alvorligt forsøg på at få en større ensartethed tilvejebragt på dette område. Det er givet, at det ikke kan resultere i det samme beløb pr. indbygger, da udgifterne til oplandsarbejdet notorisk er forskellige i de forskellige centralbiblioteksområder, men tilskud på under 10 øre er i alt fald overalt absolut for ringe. Der må ligge en opgave for Danmarks Biblioteksforening i som korporation at tage denne opgave op overfor de amtsråd, der yder helt urimeligt små tilskud.

Hvad angår de kommunale tilskud, især i landkommunerne, er der

af undervisningsministeriet afgivet en udtalelse af stor betydning. Det er desværre i mange landkommuner kutyme først at udbetale det kommunale tilskud til sognebiblioteket i slutningen af regnskabsåret, hvilket ofte har til følge, at biblioteket må køre på en dyr kassekredit og altså må betale forrentningen af tilskud fra stat og kommune. Dette er naturligvis meget uheldigt, og på given foranledning har ministeriet da udtalt, at det både af hensyn til budgetlægningen og i det hele for at sikre en forsvarlig drift af biblioteket, i høj grad må anbefales, at der træffes en sådan ordning, at det stedlige tilskud kan være til disposition for biblioteket allerede ved regnskabsårets begyndelse. Noget lovbud er dette selvfølgelig ikke, men det må håbes, at henstillingen overalt tages til følge, så bibliotekerne kan frigøre sig for at skulle drives på lån.

Mens vi taler om landkommuner og sognebiblioteker vil jeg gerne have lov til at fortælle en virkelig solstrålehistorie fra en bestemt landkommune. I *Niløse* kommune i Holbæk-distriktet forberedte man i sommer oprettelsen af et kommunalt bibliotek. Der blev forelagt sognerådet et forholdsvis vidtgående forslag om det nye biblioteks driftsbudget, og man var lidt spændt på, hvorvidt sognerådet ville acceptere det. Men hvad skete? Sognet – der tæller knapt 1000 indbyggere – vedtog at fastsætte det kontante tilskud til 3.500 kr. årlig i en 10-årig periode med den motivering, at sognerådet anså det for ønskeligt, at den generation, som bærer byrderne ved bibliotekets oprettelse og udbygning, også opnår nytten af det fuldt udbyggede bibliotek. Dette mener man at kunne opnå ved hjælp af det nævnte tilskud, for hvilket der formentlig i løbet af 10 år – med støtte i statstilskuddet – kan tilvejebringes en bogbestand på ca. 3000 bd. – Det er en så bemærkelsesværdig beslutning, at den fortjener den største mulige udbredelse som en opmuntring til efterfølgelse. Vi kender tilstrækkeligt af de mange beskedne begyndelser, der ikke i en menneskealder fører til et velforsynet bibliotek. Al ros og hæder til Niløse kommune.

Om nu et sådant bibliotek virkelig vil blive udnyttet efter sit formål, afhænger jo i højeste grad af den bibliotekar, der kommer til at lede dets daglige virksomhed. Jeg håber, at Niløse vil få sin dygtige leder, men jeg kan i den forbindelse ikke undlade at komme ind på tanken om et biblioteksforbund mellem små nabokommuner, som det omtales, for ikke at sige anbefales, i biblioteksloven. Som det ved et tidligere årsmøde er blevet nævnt, ville det være interessant at se, hvorledes det ville virke, om der som leder af et sådant fællesbibliotek for 2 eller flere små landkommuner blev ansat en faguddannet bibliotekar. Med interesse ville man iagttage, hvad en sådan bibliotekar kunne udrette under rene landforhold, om interessen for læsning over en bredere front end ellers kunne vækkes, når et menneske kunne ofre hele sin tid på dette arbejde og udøve en propaganda blandt befolkningen, som en lærer eller anden person med anden hovedbeskæftigelse normalt ikke kan skaffe sig tid til. Jeg vil derfor opfordre centralbiblioteker og interesserede landkommuner i deres distrikter til at undersøge, om et sådant forsøg kan gøres et eller andet sted, og såfremt forslag fremsættes derom, vil bibliotekstilsynet henstille til undervisningsministeriet, at omkostningerne ved et sådant forsøg

et år eller to bekostes af de $2^1/_2\%$. Resultatet af et sådant forsøg vil have stor værdi og kan komme til at betyde en bemærkelsesværdig ændring af biblioteksarbejdet på landet i sådanne egne, hvor brugbare lokale kræfter ikke kan skaffes. Jeg tilføjer, at jeg anser det for den bedste løsning, når en lokal mand eller kvinde virkelig med indsigt og energi kan varetage hvervet, men der er jo desværre ikke få steder, hvor et sådant menneske ikke kan findes. Bibliotekstilsynet indkalder altså hermed forslag til et sådant forsøg, forslag der jo helst bør være ledsaget af tilbud om at ville fortsætte, om forsøget lykkes.

En af de største begivenheder i årets løb, af betydning for hele det danske biblioteksvæsen, er Folkebibliotekernes bibliografiske Kontors udvidelse til »Dansk bibliografisk Kontor«, således at denne selvejende institution, der siden sin oprettelse i 1939 er blevet et foretagende af meget stort format, kendt og benyttet af næsten alle danske folkebiblioteker og besøgt af bibliotekarer fra alle lande, for fremtiden skal tjene ikke alene folkebibliotekerne, men også de videnskabelige og faglige biblioteker som teknisk medhjælper ved trykning og udgivelse af bibliografiske og bibliotekstekniske publikationer. Kontoret, der allerede nu udarbejder den danske nationalbibliografi (Dansk Bogfortegnelse), skal således for fremtiden også udgive Dansk Tidsskrift-Index og overtage besørgelse til trykning og distribution af statsbibliotekernes katalog over nyerhvervelser, den såkaldte Accessionskatalog – foruden af en række andre bibliografiske værker der er under udarbejdelse, samt forsøge på at stimulere og koordinere udarbejdelsen af ønskelige nye bibliografier. Man må ønske denne institution – under fru Bodil Normanns dygtige ledelse – alt muligt held med sine bestræbelser, der lige som er kronen på værket for det hele danske biblioteksvæsens endrægtige samarbejde.

I »Biblioteksårbogen« vil De kunne have læst om det arbejde, der i årets løb er blevet udført af et arkitekt- og bibliotekarudvalg, der i bibliotekstilsynet med undervisningsministeriel beføjelse udarbejder nye standardplaner til biblioteksbygninger af forskellig type. Udvalget er nået så vidt, at de første planer i løsbladsform vil kunne udsendes i efterårets løb. De vil utvivlsomt blive ivrigt studeret i de mange byer, hvor man for tiden forbereder opførelse af hårdt, meget hårdt tiltrængte nye biblioteksbygninger. Jeg skal i denne forbindelse nævne, at der i vore 85 købstæder kun findes 26 biblioteksbygninger opført til formålet, mens 24 biblioteker har til huse i ombygninger eller i midlertidigt til biblioteker indrettede gamle bygninger (klostre o. lign.), og 35 biblioteker bor tilleje (eventuelt gratis) i lokaler, der udgør en del af bygninger opført til andre formål, og ofte lokaler, der endnu fremmaner biblioteksstandarden omkring århundredskiftet. – Situationen i hovedstaden, der har været sørgelig ringe, er ved at skifte karakter, og man må håbe, at den udvikling, der nu er i gang, må få et lykkeligt forløb.

Af egentlige nye biblioteker opført efter krigen kan jo, udover barakbyggeri som i Rødovre og Aalborg og ombygninger som i Søllerød, Skanderborg, Tønder, Korsør, Grenå og for tiden i Nykøbing F., kun nævnes bygningerne i Struer og i Skern, hvorimod en lang række byer kæmper med gennemførelse af deres planer, hvis de ikke under tidens

tryk har opgivet dem. Med velvillig misundelse ser vi samtidigt storslåede byggeforetagender gennemført i Sverige, i Halmstad, i Göteborg, i Umeå, men håbet beskæmmer jo ingen, selv ikke i disse nedskæringstider, og vi håber altså på mange nybygninger i kommende tid. De er nødvendige, om ikke vort arbejde fuldstændigt skal stagnere.

Forinden da så dette nybyggeri skal begynde vil man have haft anledning til at studere byggeudvalgets planer. Jeg håber, disse vil være udtryk for den mest rationelle tilrettelægning af bygningens funktioner og også under de lokale arkitekters udformning af bygningernes ydre arkitektur kunne stå som vidnesbyrd om tidens bedste formsans. – Men en biblioteksbygning består jo ikke alene af façade og dygtig rumplacering, den skulle også gerne være så tiltrækkende i sin indre komfort, at publikum ikke føler den som bureaukratiske ekspeditionslokaler, men snarere som et smukt og gæstfrit hus, hvor man gerne dvæler med velbehag. Det kan måske lyde hårdt, men kun få af vore biblioteksbygninger*) har hidindtil kunnet nå ud over den rent funktionelt dygtige lokaleplacering med gode forbindelseslinjer og god plads til publikum og personale – til det sidste endda sjældent helt nok. Muligvis skyldes dette, at vore biblioteker i høj grad også bygningsmæssigt er skabt over angelsaksisk mønster. Og Angelsakserne plejer jo ikke at få skyld for at lægge særlig vægt på det, vi med et til andre sprog næsten uoversætteligt ord kalder hygge. Og med fare for at blive kaldt romantiker eller hyggepianist vover jeg at ønske, at hyggen må brede sig i kommende biblioteksbyggerier – hvor funktionnelt de så end bliver indrettet.

Og nu må De tilgive mig, at jeg helt forlader årsberetningens form og giver mig hen i en rejsebeskrivelse, en beskrivelse af en rejse til lande, hvor man i de seneste år har bestræbt sig for at skabe biblioteksinteriører, der skænker benytterne en følelse af skønhed og hjemligt velvære. Landene var Sverige og i særdeleshed Finland. En rejse gennem disse lande nu i sommer overbeviste mig om, at vore bibliotekers indre arkitektur, når derved forstås indendørsarkitektur, lader meget tilbage at ønske. Det har skortet på fantasi, farveglæde og hyggesans hos vore arkitekter og bibliotekarer. Det er ikke noget enestående for vort land og hænger vel sammen med den hele strænge arkitektur i 1930erne. Og som direktøren for Nationalmuseet i Stockholm Otte Sköld udtalte for nylig: Vi er dygtige her i Norden, men uden charme. - Dette gælder dog næppe Finland.

Rejsen gik i bil fra Malmø op gennem Sverige og fra Åbo i Finland over mod Ruslands grænse i sydøst. Mange vil have set Malmø stadsbiblioteks filial i Folkets hus og der have fået et begreb om, hvad jeg tænker på. Men ikke alene denne store stad – og forøvrigt også Halmstad – har magtet at udstyre sine bibliotekslokaler med materialer og farver, så rummene føles festlige og hyggelige, også i små kommuner har man med held tilvejebragt stemningsfulde interiører. Allerede i stationsbyerne Älmhult og Alvesta i Småland begynder man at forstå, at der var noget om det, når gamle professor Edvard Lehmann spøgefuldt, men næppe som udtryk for beundring, udtalte, at »Orienten begynder østen for Lund«. Ikke alene

*) Taleren nævnte her som undtagelser læsesalen i Nyborg og den helt nye biblioteksfilial på Frederiksberg på Godthåbsvejen.

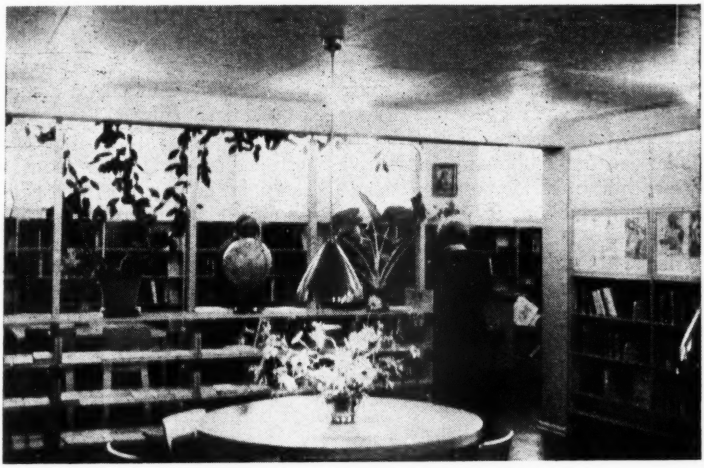

Oplandsbiblioteket i Borgå
(set fra børneafdelingen)

Oplandsbiblioteket i Borgå
(set ind mod børneafdelingen)

er disse to biblioteker særdeles funktionelt indrettet – ikke mindst Alvesta i det moderne Folkets hus, der søger sin lige i Danmark under tilsvarende størrelsesforhold – men man ser smukke tilløb til en indre udsmykning, der efterhånden som vi senere kommer længere øst på i Finland når en sådan udfoldelse i farver, tekstiler og blomsterarrangementer, at man i fantasien føres mod østerlandske forbilleder. Allerede i Husquarna møder dets nye bibliotek med udsmykning, malerier og blomster, som vi ikke er vant til herhjemme, og beundringen stiger, da vi når den nye filial af Linköpingbiblioteket, Tanneforsfilialen, hvor yderligere belysningsforholdene er af fineste virkning.

Men så kommer det finske eventyr. Synet af en række nybygninger eller lokaleindretninger for biblioteker, tilvejebragt i dette »fattige land«, som man plejer at sige, efter verdenskrigen, var for en dansker, der er vant til at se vore udmærket indrettede, men temmelig stive og nøgterne bibliotekslokaler, en åbenbaring af noget nyt og ukendt, men ikke anderledes, end at vi også her i landet kunne indrette os ligeså og dermed øge glæden, om ikke ved livet, så dog ved vore besøg i bibliotekerne. Det begynder straks i Åbo, hvor nye filialer (i Pansio på Nummisbacken og især på den nye skole på Hammarbacken) vidner om arkitekternes og biblioteksfolkenes glæde over at skaffe de besøgende en følelse af velvære og indtryk af skønhed ved hjælp af planter, billeder, figurer. (Alle skolefolk ville iøvrigt fryde sig over at se den fine udsmykning i skolens hall, appellerende til børnenes interesse i at omgås skønne ting med varsomhed.) – I Helsingfors stadsbibliotek beundrer man først den dygtighed, hvormed denne gamle bygning ved en billig ombygning er blevet sat i stand til at rumme bogmasserne endnu nogen tid (godt kan det aldrig blive), men derefter det i samme hus nyindrettede børnebibliotek, hvorpå mange penge er ofret med henrivende resultat. Magen dertil findes ikke i vort land, men jeg er nødt til at gemme mine rosende udtryk for dette steds skønhed, idet jeg får brug for dem på østligere steder. Men dette børnebibliotek bør ses af dem, der forhåbentlig efter dette foredrag drager til Finland for at hente ideer. Samtidigt vil man med glæde se forskellige filialer af Helsingfors stadsbibliotek, Munksnäs, Majstad, men især Kotby i »Olympiabyen«, hvor særlig vægt er lagt på farve- og lysvirkninger (man bemærker også fordelen ved at have forlagsbind i mange farver), og hvor der forøvrigt arbejdes meget intenst og med fine resultater på udbredelse af musikforståelse. Her er desuden fikse opfindelser inden for biblioteksinventaret, stole, tidsskriftsreoler, bogvogne i elegante, lette plasticmaterialer.

Så går turen til Borgå, til de omgivende landkommuners bibliotek, indrettet i 1953, som varetager landdistriktets biblioteksbehov uden derfor at afvise bybefolkningen, der ellers har et gammelt stadsbibliotek. I dette nye oplandsbibliotek – der har 9 filialer ude i distriktet – fejrer belysningslegemer, plantearrangementer, gardiner, inventarets og vægfladernes farver sande triumfer – ikke mindst i det bedårende lille børnebibliotek i den finske afdeling.

Og videre kører vi over det såkaldte stambibliotek i Pernå (8000 indb.), hvor der intet særligt er at se, men hvor vi studerer tilskudsforhold, erfarer at biblioteket, der har 6 distriktsbiblioteker og 7 udlånsstationer under sig,

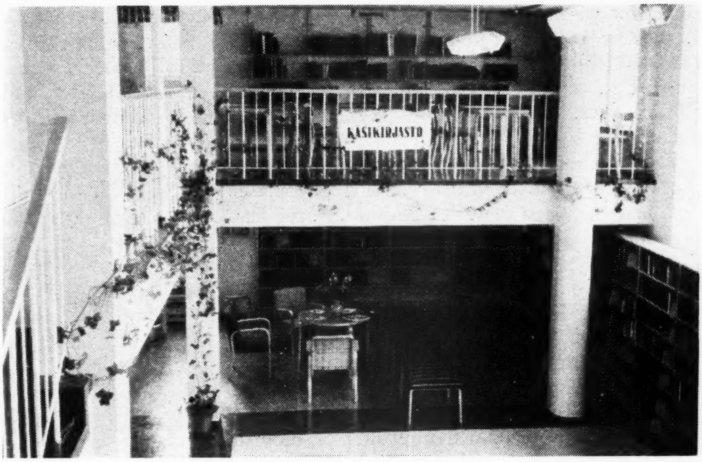

Biblioteket i Imatra
(på galleriet håndbogssamling)

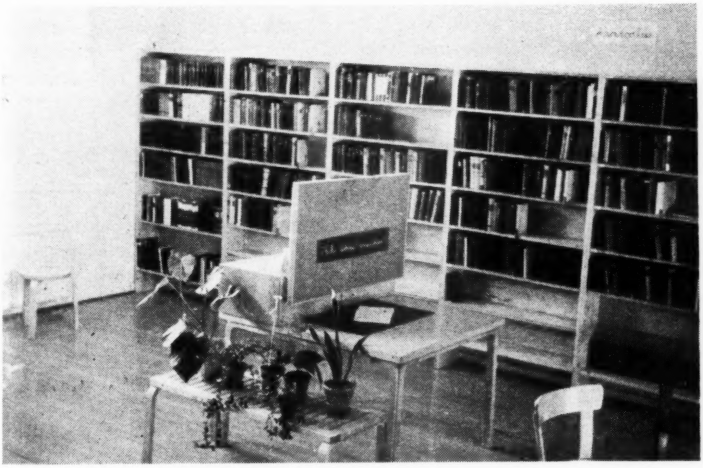

Sognebiblioteket i Simpele

oppebærer statens maximumstilskud, der desværre kun er 150.000 mk. = ca. 3000 kr. og har et kommunalt tilskud på ca. ½ mill. finmark = ca. 10.000 kr., hvilket ville give et dansk statstilskud på ca. 8000 kr. – men kommer så til Kotka (28.000 indb., et kommunalt tilskud på 7 mill. finmark = ca. 140.000 kr., fuldt på højde med danske forhold). Vi ser den største af de 6 filialer, Hovinsaari, hvor der er lagt aldeles overvejende vægt på småbørnsbøger for børnene i filialens rask opvoksende bydel, og hvor børnebiblioteket vrimler med småbørn i en hyggelig, hjemlig indrettet læsestue. Men også de voksnes læsestue har smukke gardiner og fine belysningslegemer.

Og endelig når vi turens kulmination, det i 1951 opførte, allerede verdensberømte bibliotek i Lauritsala (11.000 indb.). Omtalen og fotografiet i »Bogens Verden« 1952 kan kun give et svagt begreb om den indendørsarkitektur, der her er tale om, og som iøvrigt er resultatet af et samarbejde mellem arkitekten og hans hustru, der også er arkitekt. Man mærker i højeste grad det kvindelige indslag. Den danske besøgende studser straks foran indgangen, en glasdør i en glasfaçade, bag hvilken bøger er udstillet mellem slyngplanter og blomster af mange slags. Det er et blikfang uden lige. Inde i udlånet stilles man over for uanede raffinementer med hensyn til møbler, vægudsmykning, tekstiler, belysning, planter, farvelægning. I baggrunden, der beherskes af et kæmpemæssigt, blomsterprydet vindu, ses malet på væggen et vældigt verdenskort i skønne farver. I tidsskriftssalen er polstrede sofaer, i børneafdelingen håndvævede gardiner og morsomme vægmalerier, møblerne er af naturfarvet træ med hvide kanter. Gulvene er belagt med gummi i behagelige farver. Når dertil kommer, at den elskelige kvindelige bibliotekar optræder – omend för tillfället – i sin brogede karelske nationaldragt, så forstår man, at man her er langt fra stive, omend praktiske, men nøgternt kolde biblioteks-lokaler, som vi kender dem på vore egne og mere vestlige breddegrader. Det tog vore hjerter med storm, og vore svenske medgæster erklærer, at heller ikke Sverige noget sted kunne hamle op med dette. Dets årlige budget er p. t. ca. 5 mill. finmark, ca. 100.000 kr. (Vi erindrer byens 11.000 indb.).

Vi ser videre bibliotekslokaler i *Imatra* (i ny skole), hvor man ligesom i Åbofilialen Hammarbacka, i Borgå, i Lauritsala og senere i Lahti har udnyttet gallerisystemet i en ganske dekorativ, men nok temmelig upraktisk udstrækning (på Hammarbacken har man endog 3 gulvplaner), men også her i Imatra benytter man stadsgartneren med stor energi og fint resultat. Vi kommer gennem hovedbyen i Savolax St. Michel, hvor biblioteket er indrettet i det nye kommunalhus og udstyret på det smukkeste og iøvrigt er centret for et litterært oplysningsarbejde af enestående art. (I 1953 havde man således 6 bogaftener, hvor den nye litteratur kommenteredes af en række interesserede personer, samt en forfattermatinée i samarbejde med medborgerinstitutionen, med 500 tilhørere.) Denne by på 17.000 indb. har endvidere en filial for aviser og en almindelig filial i en hypermoderne bygning »Barnets gård«, et typisk udtryk for moderne finsk arkitektur. Over Heinola (9.000 indb.), hvor man har ombygget en tidligere arrestbygning til det mest bedårende lille bibliotek – forøvrigt også med et tilløb

Udlånet i Lauritsala

Biblioteket i Heinola

til det elskede galleri – og med en usædvanlig praktisk overskuelighed over udlån, læsesal og børnebibliotek efter et system, der bør tages op til studium i små købstæder herhjemme, kommer vi til Lahti (50.000 indb.), der i 28 år har haft til huse i en forhenværende hotel-, siden gymnasiebygning, for 3 år siden forsynet med en galleriindretning, hvor der er opbygget et fremragende kunstbibliotek. For at man ikke skal tro, at danske byer ligger så afgjort i spidsen med kommunale tilskud, kan jeg nævne, at denne by giver sit biblioteksvæsen over 275.000 kr. i årligt driftstilskud. Det har et udlån på 205.000 bd. til voksne og børn. (Hvortil kommer udlånet i skolerne, der er helt selvstændigt). Til sammenligning tjener, at Esbjerg kommune, der er af samme størrelse, giver ca. 130.000 kr. Der udlånes dèr til voksne og børn 207.000 bd. (hvortil ligeledes kommer udlånet i de selvstændige børne- og skolebiblioteker). Så det fattige Finland er godt med – men det er kommunerne, der bærer hovedbyrden, idet statstilskuddet i de større byer er uden betydning. Og det er ingenlunde de store bykommuner, der har løst bibliotekernes lokaleproblemer på fortrinlig vis. Også mange små, eller i alt fald tyndt befolkede landkommuner har smukke lokaler at opvise – og det ikke i skolelæsestuer, men i selvstændige lokaler. Vi ser f. eks. sognebiblioteket i Simpele, hvor man på rørende måde har smykket lokalet med et lille blomsterstativ i elegant stil ved siden af en helt moderne skrivebordsindretning for publikum.

Rejsen er slut. Den har efterladt et indtryk af et land, der efter en ulykkelig krig ofrer store pengemidler på nye biblioteker og udstyrer dem med man tør sige en glæde ved livet, manifesteret ved glade, lyse farver, smukke kunstværker, fine tekstiler, elegante møbler i skøn bearbejdning, rige blomsterarrangementer og endelig en ved et samarbejde mellem bygningsarkitekt og indendørsarkitekt tilvejebragt komfort og hyggestemning, som vi bør lære af, før vi for alvor går i gang med nybyggeri. Også på landet. Det er tvivlsomt, om bibliotekslokalerne i de nye centralskoler, der også normalt skal bruges som skolelæsestuer, kan udstyres som de finske lokaler, der kun skal tjene det egentlige biblioteksarbejde, men det bør i alt fald forsøges at indrette dem så lidt skolemæssigt som muligt, og studier i Finland vil også for dette biblioteksarbejde være af største betydning. Der er jo forøvrigt intet i vejen for, at de allerede indrettede lokaler, for så vidt de ikke er taget ind til skolestuer, også senere kan gøres mindre institutionsprægede, mere hjemlige ved efterligning af det, der er skabt i det fjerne Finland i de seneste år. Det er da måske ingen skade til, at vi kommer sent med, vi kan lære af svenskernes og finnernes forbilleder. Men vi skulle nødigt fortsætte ad den vej, der fører til flere opførelser af den slags bygninger, der fornylig af Hvenegaard Lassen blev sammenlignet med nødtørftshuse. (En nordjysk landkommune præsterede således for ikke længe siden en plan til et lille selvstændigt bibliotekshus uden vinduer, da det jo kun skal benyttes om aftenen). Vi skulle også gerne være på højde med tyskerne, der i de seneste år har skabt biblioteksinterieør, der overgår vore i alt fald hvad indendørsarkitekturen angår.

Når jeg har benyttet dette årsmøde til at slutte mit foredrag med denne rejsebeskrivelse, er det da i den hensigt at opfordre danske bibliotekarer og biblioteksbestyrelser og arkitekter til at studere biblioteksbygninger i

Udlånsskranken i Lauritsala

Sverige og i Finland, og derfor har jeg nævnt de mange lokaliteter, så man kan lægge en rejserute derefter. Det er dyrt, men man må betænke, at det der nu skal bygges, når vi igen får råd, skal holde i mange år og vidne om vor vilje til at være med i arbejdet på at skabe den skønnest mulige ramme om det kulturarbejde, der udføres i vore biblioteker, som jo hidindtil har indtaget en førerstilling i Norden, hvilket det også gør på mange måder, blot ikke hvad angår vore bibliotekslokalers indre skønhed. En lille delegation for sognebiblioteker – hvor kvinder ikke må glemmes – kunne høste udmærket udbytte af en rejse i Sverige, og repræsentanter for de byggemodne købstadbiblioteker og deres arkitekter bør vove rejsen til Finlands sydøstlige egne. Så kunne vi måske få i alt fald foreløbigt et mønsterbibliotek på Sjælland, et på Fyn og to i Jylland, så andre byer kunne have forbillederne på nærmeste hånd, og således at også vi på denne side Øresund kunne have noget at vise vore talrige udenlandske gæster.

Til delvis bestridelse af sådanne studierejser, der i sandhed vil ligge indenfor det, der i en bestemt paragraf i biblioteksloven kaldes biblioteksvæsenets fællesopgaver, skal det være mig en glæde at henstille til undervisningsministeriet at yde tilskud af den vidunderlige opfindelse, der hedder de $2^1/_2$ procent.

EFTERMIDDAGSMØDE

Efter frokostpausen aflagde formanden for Danmarks Biblioteksforening, amtmand *R. Lassen*, beretning om foreningen i det forløbne år.

FORMANDENS BERETNING

Den så ofte før skete henvisning til, at årbogen med alle dens detaillerede oplysninger og statistiker angående såvel de videnskabelige og faglige biblioteker som folkebibliotekerne fritager formanden for at fordybe sig i mange enkeltheder – denne henvisning kan jeg heldigvis også i år tillade mig, så vist som den nye årbog, der allerede udkom for nogle måneder siden, ikke i nogen henseende står tilbage for sine forgængere. Når dertil kommer, at også »Bogens Verden« indeholder oplysning om alle rørelser indenfor vor forening, får jeg forhåbentlig tilgivelse, når jeg undlader at opregne alt, hvad der er foregået i årets løb.

På et enkelt punkt vedrørende folkebibliotekerne er der i årbogen et lille fremskridt, som jeg gerne vil henlede opmærksomheden på og benytte som udgangspunkt for et par bemærkninger. Man har imødekommet et ønske, som jeg og vistnok flere andre tidligere har fremsat, nemlig at forsyne de kommunale folkebiblioteker i statistiken bag i bogen med en lille stjerne – ikke i og for sig tænkt som et udmærkelsestegn! – men for at gøre det muligt, at man kan danne sig et overblik over, i hvilken grad folkebibliotekerne er kommunale. Hvis årbogens redaktion ville gå et skridt videre og på grundlag af stjerne opstille en lille statistik herover, ville det være helt fuldkomment.

I mangel af en sådan statistik har jeg selv foretaget en optælling, og jeg er kommet til det resultat,

at – som vi vidste i forvejen – alle hovedstadens folkebiblioteker er kommunale,

at af 85 købstadbiblioteker var 29 eller 34% kommunale (allerede oplyst af biblioteksdirektøren på årsmødet sidste år) og

at af 1.243 sognebiblioteker var 264 eller 21% kommunale.

Dertil kan føjes, at samtlige børnebiblioteker her (ca. 200) er kommunale, men det skal de jo være ifølge loven. – Men bortset herfra er altså kun ca. $^1/_3$ af købstadbibliotekerne og ca. $^1/_5$ af sognebibliotekerne kommunale.

Som bekendt er ifølge folkebiblioteksloven af 1950 kommunernes forpligtelse til at yde tilstrækkelige tilskud principielt lige stor, hvad enten biblioteket er selvejende eller det drives af kommunen.

Der kunne derfor måske være grund til at vente, at kommunerne ville være tilbøjelige til at sige, at når vi alligevel skal betale, vil vi hellere drive biblioteket selv.

Der er imidlertid gået for kort efter lovens ikrafttræden til, at det med sikkerhed kan afgøres, om der vil være en udpræget tendens til at ræsonnere således. Faktum er i hvert fald, at endnu den langt overvejende del af folkebibliotekerne er selvejende.

Dette kan naturligvis bero på inertiens magt, som jo altid er stor. Men det kan tillige skyldes, at Kommunen og det selvejende (eller foreningsdrevne) bibliotek står i et godt indbyrdes samarbejde, og at man derfor

ikke finder, at der er nogen grund til at gøre forandring. Der kan jo nævnes flere eksempler på, at et bibliotek drives godt på denne måde, og at en overgang til kommunedrift nærmest ville være en formalitet – en formalitet, som nogle ville finde det rimeligt at bringe i orden, men som andre af visse, principielle grunde ikke er så ivrige efter at gennemføre.

Hvis der derimod består et mindre godt eller dårligt forhold mellem kommune og bibliotek, vil det selvejende biblioteks stilling være betænkelig svag. Ikke i og for sig efter loven – da kommunens pligt jo er den samme – men i kraft af den faktiske magt, kommunen sidder inde med. Jeg er, som jeg ofte har givet udtryk for, altid parat til at gå i brechen for det kommunale selvstyre, og har navnlig fremhævet, at på de områder, hvor kommunen skal betale, bør den også have indseende med og indflydelse på, hvorledes pengene anvendes. Dette betyder i forholdet selvejende biblioteker, at kommunen bør være med i bestyrelsen (helst vælge flertallet af denne) og godkende budgettet og normeringen af personale m.v. Men det betyder naturligvis ikke, at kommunen skal kunne sætte biblioteket på smalkost. Hvor dette sker på grund af manglende forståelse af bibliotekets betydning for befolkningen, er det selvfølgelig beklageligt, men hvor det – på trods af forståelse – sker alene af uvilje overfor det selvejende bibliotek, er det en forkastelig fremgangsmåde, der til syvende og sidst går ud over den uskyldige part, nemlig den befolkning, som biblioteket skal tjene.

Både hvor en kommunes negative holdning overfor et selvejende bibliotek skyldes manglende forståelse, og hvor den skyldes modvilje, ville biblioteket sikkert være bedst tjent med, om kommunen tog sagen i sin egen hånd.

Der er nemlig erfaring for, at hvor en kommunalbestyrelse selv tager sig af en sådan sag, kommer forståelsen ganske af sig selv; de pågældende kommunalbestyrelsesmedlemmer – der normalt vil være forstandige mennesker – kan ikke lade være med at fatte interesse for sagen og vil ofte ende med ligefrem at kæle for dem. – Og hvis der er tale om uvilje, vil den jo miste sin genstand, hvis biblioteket bliver kommunalt.

Uden at ville sige noget til forklejnelse af de selvejende biblioteker, som går godt, og uden i sådanne tilfælde at ville tilskynde til overgang til kommunal drift, vil jeg gerne fremsætte den opfattelse, at hvor et selvejende bibliotek går mindre godt, eller måske rent ud dårligt – det være sig på grund af manglende midler, eller fordi ledelsen ikke magter det – ville det være heldigt, om kommunen ville tage sagen i sin egen hånd. (Dette udelukker jo ikke, at kommunen i biblioteksudvalget kan optage enkelte interesserede og kyndige medlemmer udenfor kommunalbestyrelsens midte).

Ser man nærmere på statistiken, synes spørgsmålet om kommunal drift hidtil alene at have været afgjort efter, hvad der under de særlige lokale forhold har forekommet at være det sagligt rigtige, uden at andre hensyn, jeg tænker navnlig på politiske, har haft særlig indflydelse. – På landet forekommer de kommunale biblioteker »klumpvis« forskellige steder, således navnlig i Haderslev, Kolding, Svendborg og Roskilde centralbiblioteksområder.

Det ville efter min mening være ønskeligt, om kommunalbestyrelserne i de kommuner, hvor et selvejende bibliotek har svært ved at løse opgaven tilfredsstillende, ville tage initiativ til forbedring af forholdene, enten således, at kommunen overtager biblioteket, eller således at kommunalbestyrelsen i hvert fald kommer til at deltage i bibliotekets bestyrelse på en sådan måde, at den får virkeligt indblik i og indflydelse på bibliotekets forhold og dermed også vinder forståelse og interesse for sagen. – Når loven har pålagt kommunerne at betale, må det også være deres pligt at sikre sig så godt som muligt, at opgaven løses tilfredsstillende.

Selvom der ikke – som i sin tid foreslået af Danmarks Biblioteksforening – består en ret for kommunen til at overtage biblioteket eller en ret for biblioteket til at forlange, at kommunen overtager det, må forholdet sikkert i de fleste tilfælde kunne ordnes på frivillig basis.

Jeg vil gerne understrege, at jeg ikke taler om, at der skal gøres forandring, hvor et selvejende bibliotek fungerer godt, men kun om de – desværre ikke så få – tilfælde, hvor det står sløjt til, eller hvor der består et uheldigt modsætningsforhold mellem kommune og bibliotek. – Til syvende og sidst må den bedst mulige løsning af selve sagen være målet.

Biblioteksloven af 27. maj 1950 betød et stort fremskridt, men har knapt endnu virket længe nok til, at fremskridtet er kommet til fuld udfoldelse.

Det er derfor altfor tidligt endnu at sætte en egentlig r e v i s i o n a f l o v e n på dagsordenen. Men da loven selv indeholder en revisionsbestemmelse angående et enkelt punkt, nemlig Statstilskuddene, har Statens Bibliotekstilsyn og Biblioteksrådet måtte tage dette spørgsmål op. Biblioteksdirektøren har allerede i sin beretning strejfet dette, og jeg skal indskrænke mig til et par bemærkninger herom.

Danmarks Biblioteksforenings repræsentanter har sluttet sig til den opfattelse, at tidspunktet ikke var inde til i forbindelse med en sådan begrænset revision at fremsætte væsentlige nye ønsker.

Vi har for eksempel ikke anset det for rigtigt på nærværende tidspunkt at røre ved en så vigtig paragraf som lovens formålsparagraf (§ 1) med henblik på – som af Det audio-visuelle udvalg foreslået – at få lovfæstet de audio-visuelle hjælpemidlers plads indenfor biblioteksarbejdet. Dette må foreløbig udvikle sig i praksis og så om fornødent senere – ved en mere omfattende lovrevision – gøres til genstand for særlig omtale i loven.

Derimod har vi genoptaget foreningens ønske fra 1946 om, at den sidste tilskudssats på 25% bortfalder, således at alle biblioteker med over 25.000 kr. i stedligt tilskud får 40% deraf i statstilskud, hvilket forekommer os at ville være en simpel retfærdighedshandling overfor de større kommuner. (Samtidig skulle så det særlige bogtilskud bortfalde).

Vi er altid gået ud fra, at kommunale tilskud, der medgik til pensionering af bibliotekarerne, måtte medføre statstilskud på samme måde som tilskud til dækning af andre lovlige udgifter. Da »den økonomiske vejledning« henviser til Statens regler, skulle man synes, at pensioner i overensstemmelse hermed var lovlige og måtte drage statstilskud efter sig! Dette har

imidlertid været draget i tvivl, og denne tvivl har, som naturligt er, vakt uro indenfor bibliotekarernes kreds. Biblioteksforeningen hilser derfor med glæde, at direktøren og rådet nu har foreslået en tydeliggørelse i loven, der skulle bringe denne efter vor mening ret urimelige tvivl ud af verden.

Reglerne om tilskud til centralbibliotekerne trænger til at rationaliseres. Det er svært at træffe det helt rigtige, og det er muligt, man senere bør gå til mere vidtgående ændringer på dette punkt; men de forandringer, som nu påtænkes, vil under alle omstændigheder betyde et fremskridt og en styrkelse af disse for vort folkebiblioteksvæsen så vigtige centrer.

Det er vort håb, at de påtænkte forbedringer må finde tilslutning hos lovgivningsmagten. Jeg tror, vi alle er klar over, at tidspunktet ikke er inde til at fremsætte større krav, men de små »berigtigelser« kan man jo i nogen grad kalde dem, som der her er tale om, skulle forhåbentlig ikke ligge ud over det muliges grænse. Forholdet er jo dog det, at folkebibliotekerne for hver dag, der går, vinder en stadig større plads i befolkningens bevidsthed, selvom de ofte møder en stærk konkurrence fra mindre værdifulde foreteelser, som i en ganske anden grad stiller krav til pengepungen.

Det offentliges støtte til bibliotekerne må under alle omstændigheder forudsætte, at bibliotekernes folk er levende og selv gør deres yderste for at frugtbargøre det dyre apparat, som man har lagt i deres hænder.

Jeg tror, man tør påstå, at bibliotekarerne er vågne i den henseende. Ved alle møder indenfor deres kreds, i fagskriftsartikler, ved kursus, nationale og nordiske, såvel som internationale, drøfter man med interesse, hvad der kan gøres for at befordre den bedst mulige udnyttelse af bibliotekerne og for at gøre bibliotekarerne så velegnede som muligt til at hjælpe det publikum, der søger bibliotekerne. Denne trang til at dygtiggøre sig, til at løse opgaverne bedst muligt gør sig gældende indenfor alle grupper af vort biblioteksvæsen, såvel de videnskabelige og faglige biblioteker som folkebibliotekerne.

Til den ende virker for folkebibliotekernes vedkommende bl. a. det af Danmarks Biblioteksforening nedsatte »Udvalg for bedre biblioteksbenyttelse« og »Udvalget angående bibliotekaruddannelsen«.

Som man vil have set af »Bogens Verden«s september-nummer har sidstnævnte udvalg nu afgivet en betænkning, der indeholder et forslag til en nyordning.

Hovedbestyrelsen har godkendt betænkningen som grundlag for sagens videre behandling; men forinden den videresendes til de højere myndigheder, som skal træffe afgørelse om forslagets skæbne, har man fundet det rigtigt at årsmødet – og derunder navnlig de særlig interesserede Grupper A og C – skulle gøres bekendt med forslaget.

Forslaget følger i hovedsagen de retningslinier, som jeg redegjorde for på årsmødet i 1952, og da det, som sagt, findes optrykt i »Bogens Verden«s september-nummer, behøver jeg næppe her gå ret meget i enkeltheder, men jeg kan nøjes med at optrække nogle hovedpunkter.

1. Som bekendt har uddannelsen hidtil været baseret på en 3-årig elevtid forbundet med nogen teoretisk undervisning på et uddannelsesberettiget

bibliotek og derefter, når en optagelsesprøve er bestået, 1 år på biblioteksskolen med afsluttende prøve – altså ialt med en uddannelse på 4 år.

Dette foreslås ændret således, at eleven først skal gennemgå et ét-årigt kursus på biblioteksskolen, derefter 2 års praksis på et uddannelsesberettiget bibliotek og sluttelig – uden optagelsesprøve – ét år på skolen med afgangsprøve som nu. Uddannelsestiden bliver altså den samme som hidtil, 4 år.

Udvalget er af den opfattelse, at eleven vil få mere ud af den praktiske uddannelse, når han møder til denne med de forkundskaber om biblioteksforhold, som han kan erhverve sig i den forberedende klasse på skolen. Når han har dette teoretiske grundlag, vil man kunne fritage biblioteket for at undervise i teori, en undervisning, der har vist sig at være af meget forskellig kvalitet og omfang og derfor giver eleverne et altfor forskelligt grundlag at bygge videre på. Eleven vil så også have gode betingelser for – med rimelig bistand af bibliotekarerne – at dygtiggøre sig ved selvstudium. Forslaget indebærer endvidere den fordel, at medens eleven nu skal vente hele 3 år på gennem optagelsesprøven at få konstateret, om han egner sig til at gå videre ad biblioteksvejen, bliver det efter nyordningen muligt, at han efter ét år på skolen kan blive klar over, om han kan eller bør fortsætte.

2. Eleverne skal stadig, som nu, antages af de uddannelsesberettigede bibliotekers bestyrelser (til hvem ansøgningerne skal stiles), men således, at selve tiltrædelsen af pladsen bliver betinget af, at pågældende har gennemgået biblioteksskolens 1. klasse og af skolen erklæres egnet til at fortsætte uddannelsen.

Man vil erindre, at der oprindelig var forslag fremme om, at eleverne skulle antages af et centralt udvalg, men under hensyn til den modstand, dette forslag mødte, navnlig i Gruppe A, er man i udvalget blevet enig om at lade denne tanke falde.

3. For at give egnede unge mennesker landet over bedst mulig anledning til at søge ledige elevstillinger foreslås det, at de ledige stillinger skal bekendtgøres i et fællesopslag én gang om året. Rekruteringen af elever skulle på denne måde blive mindre tilfældig.

Dette fællesopslag skal efter forslaget formidles af Gruppe A's kontor, der også skal modtage og ordne ansøgningerne og derefter udsende dem til de biblioteker, til hvilke de er stilede.

Jeg vil gerne stærkt understrege, at dette kontor ikke på nogen måde skal eller må befatte sig med at kritisere, endsige afgøre ansøgningerne, men at det alene skal samle og udsende dem.

Jeg skal ikke trætte årsmødet med yderligere enkeltheder, da alt jo fremgår af betænkningen i »Bogens Verden«, men kun tilføje, at denne sag, der fra først af er rejst af bibliotekarerne selv, efter min bedste overbevisning er båret frem af et oprigtigt ønske om at få den 4-årige uddannelsestid udnyttet på bedst mulig måde.

Der er nogle, der har sagt, at de ikke har observeret, at bibliotekarerne savner noget i deres uddannelse. Det er måske nok troligt; men det ville rigtig nok også være slemt, om det var så galt, at manglerne var helt åbenbare for publikum. Bibliotekarerne, der arbejder i det daglige med eleverne såvel som skolen, er nærmest til at se manglerne, og når de alle er enige om – og det er jo faktisk tilfældet – at uddannelsestiden kunne

udnyttes og uddannelsen tilrettelægges bedre, synes jeg der er al god grund til at lytte dertil. – Bibliotekerne får stadig flere og større opgaver. Befolkningens vækst, den større spredning af oplysning ad mangfoldige kanaler, ungdoms- og aftenskoler, radio, film m.m. stiller stadig større krav til bibliotekernes medvirken, og det er derfor ikke mærkeligt, om dette må medføre, at der også må stilles stadig større krav til uddannelsen. Og når dette kan imødekommes indenfor den samme uddannelsestid som hidtil, 4 år, må forslaget siges at være moderat.

Selvom forslaget – efter at have været drøftet her – videresendes til Biblioteksdirektøren, er sagen imidlertid ikke dermed afgjort.

Efter loven er det direktøren, der under Biblioteksrådets medvirken organiserer den faglige bibliotekaruddannelse. Sagen skal altså først gennem rådet; men da forslaget forudsætter, at Biblioteksskolen udvides med en klasse, og dette vil kræve en statsbevilling, må forslaget tillige godkendes af ministeriet og de bevilgende myndigheder. Om dette vil blive en let gang, tør jeg ikke spå! Vi kan dog vist alle enes i et fromt håb om, at i hvert fald landets økonomiske forhold ikke i længden skal være en hindring for gennemførelse af forbedringer på dette område.

Hvorledes det end måtte gå med spørgsmålet om bibliotekaruddannelsen, vil jeg gerne i fortsættelse af den tankegang, jeg var inde på, have lov til at udtrykke et håb i al almindelighed om, at man, hvis der skal skæres ned på udgifter, ikke i første række slår ned på de kulturelle bevillinger, hvoraf mange hører til de såkaldte »frie bevillinger«, der jo som regel må holde for. Dette gælder i højere grad de videnskabelige og faglige biblioteker end folkebibliotekerne, hvis bevillinger jo i det væsentlige er fastlagt i selve loven. Har man landets fremtid for øje, ville det være at begynde med den forkerte ende. Dette lille hjertesuk kender vi så godt, vil mange sige. Men derfor er det ikke mindre berettiget; og jeg vil gerne slutte med her at gentage det, idet jeg særlig tænker på de store videnskabelige biblioteker – men forøvrigt også på mange andre – der lever under trange kår, ikke mindst hvad pladsforholdene angår. Det er i det lange løb dårlig økonomi – både med bøger og personale – at anbringe biblioteker under forhold, der gør det altfor besværligt af finde bøgerne!

DISKUSSION

Der var efter de 3 beretninger kun få og korte indlæg i diskussionen.

Landsretssagfører Krebs, Esbjerg, vendte med sit indlæg tilbage til biblioteksdirektørens årsberetning i 1953 og bebrejdede tilsynet, at man tilskyndede sognebibliotekerne til indkøb af de moderne, danske forfatteres bøger (eksempelvis Tove Ditlevsen, Lyngby Jepsen m. fl.). Det må være tilsynets opgave at føre kontrol med, at det dårlige ikke anskaffes fremfor at animere til køb af »Københavnerromaner«. Hvorfor skal landbefolkningen læse det samme som bybefolkningen? Vil nogen læse dem, har man jo centralbibliotekerne. Landsretssagføreren angreb derefter anmeldelsen af bogen »Blod og jern« i »Bogens Verden« (nr. 7), der betegnedes som udtryk for en personlig indstilling, mens den kun burde oplyse om bogens indhold og litterære værdi.

Stadsbibliotekar, fru Eva Raae Schultz, Hvidovre, takkede for beretningen, som i flere henseender måtte virke inspirerende på biblioteksledernc. Stadsbibliotekaren udtalte i denne forbindelse, at der savnes et årligt møde for de større bibliotekers ledere til drøftelse af fælles problemer i lighed med det allerede eksisterende centralbibliotekarmøde. Det ville sikkert hilses med største tilfredshed, om sådanne møder kunne arrangeres af bibliotekstilsynet.

Bogholder J. Høllinger, Køge, fremhævede betydningen af biblioteksdirektørens redegørelse for lokalesituationen i vore nabolande, som netop for dette forum ville få betydning på baggrund af de byggeplaner, der nu står foran deres realisation.

Førstelærer Hummeluhre, Rens, udtalte ønsket om flere anmeldelser i Bogens Verden — helst således, at alle bøger blev anmeldt.

Biblioteksdirektøren fastslog, at der måtte være en væsentlig forskel på landsretssagfører Krebs' og hans opfattelse af bibliotekernes bogmæssige forpligtelser. De danske biblioteker ville svigte deres opgave, hvis de ikke gav den hele befolkning såvel i by som på land adgang til det fælles danske kulturgrundlag. Centralbibliotekerne kan absolut ikke tilfredsstille befolkningens krav om de nye bøger. Den citerede anmeldelse var efter direktørens mening fortrinlig. — Kravet om flere anmeldelser i Bogens Verden vil være vanskeligt at imødekomme, da praktisk talt alle bøger af betydning for folkebiblioteker bliver anmeldt. Det er kun ganske få ligegyldige ting, der må nøjes med at blive opført på listen over »Andre nye bøger«.

Til formandens beretning udtalte overlærer P. Horn, Hjørring, at forslaget til den ændrede bibliotekaruddannelse stort set er rigtigt, selv om fremgangsmåden ved ansættelse må forekomme lidt indviklet. Stillede forslag om, at biblioteksskolen skulle antage de elever, der melder sig, med en mulig begrænsning efter deres karakterer, samt om at praktiktjenesten kommer til at omfatte ca. ½ års ophold ved et mindre bibliotek. Overlæreren ønskede endvidere, at der efter den nye ordning blev givet retningslinier for en fælles elevløn for at undgå en skadelig overbudspolitik. (Se endvidere s. 480.)

Landsretssagfører Krebs betegnede ligeledes forslaget som en god reform, men var betænkelig ved den centrale antagelse af eleverne. Iøvrigt burde uddannelsen indledes med en 3-måneders prøvetjeneste i de respektive biblioteker forud for første skoleår.

Formanden takkede for de 2 indlæg, som lovede godt for forslagets videre skæbne. Centralantagelsen af eleverne må tænkes gennemført som en fuldstændig neutral foranstaltning, som bl. a. vil give de enkelte kandidater forbedrede muligheder for opnåelse af stillinger. Medens man må nære betænkelighed ved forslaget om en 3-måneders prøvetid, fordi den vil begrænse første skoleårs længde, bør vi sikkert overveje muligheden for at lade praktiktjenesten foregå ½ år ved et mindre bibliotek. Det vil uden tvivl også være ønskeligt at få ført de fornødne forhandlinger om ensartet lønbestemmelse i elevtiden.

Efter denne diskussion aflagde fru Rasch Nielsen foreningens regnskab, der godkendtes. Derpå holdtes særmøder og gruppemøder (se nedenfor), og så var der pause før middagen. Denne forløb særdeles festligt. Efter formandens tale fremførtes elegante og morsomme hilsener fra Norge og Sverige – ved bibliotekar, frk. Margot Jacobsen, Halden, og bibliotekar Bengt Hallvik, Hälsingborg. Kontorchef Gimsing fremførte på lunerig måde undervisningsministeriets hilsen, og dr. Wilh. Munthe, Oslo, »takkede for maden« spirituelt og med fine citater. — Så kom kaffen og muntert selskabeligt samvær til de små timer.

ANDEN MØDEDAG

Første taler var skoledirektør *Berthel Kristensen*, Aalborg, der talte om

FORHOLDET MELLEM SKOLE OG BIBLIOTEK

Biblioteksvirksomheden går langt tilbage i den danske skole. Allerede i et ministerielt cirkulære af $^{8}/_{6}$ 1905 hedder det: »I erkendelse af, at der i børns morskabs- og fritidslæsning er givet et vigtigt opdragelsesmiddel, ville der for skolen være grund til at tage dette i sin tjeneste derved, at den søgte at hjælpe, vejlede og tilskynde børnene til god og for deres alder passende læsning«.

Her er kun tale om børns fritidslæsning, for – som det hedder videre i det nævnte cirkulære – »skolen, der først og fremmest må lære børnene at læse, skrive og regne, mangen gang kun i ringe grad kan nå til direkte at beskæftige sig med at udvide barnets forestillingskreds og berige dets fantasi.«

Men skolens undervisning skiftede karakter takket være forkæmperne for arbejdsskolens ideer, og »Skolebiblioteksforeningen af 1917«s og »Danmarks Skolebiblioteksforening«s virksomhed har sat sine spor og været banebrydende for vor nuværende biblioteksordning i skolen.

I stigende grad blev der i skolens daglige arbejde lagt vægt på at fremme børnenes selvvirksomhed, og dette medførte for læsefagenes vedkommende, at benyttelsen af bøger i tilslutning til skolens arbejde blev draget ind i selve undervisningen samtidigt med, at man søgte at give børnene mulighed for fri læsning både i tilknytning til skolens undervisningsstof og til uddybelse af deres øvrige interesser.

I den store skolekommissions betænkning af 1923 fremsattes krav om, at der ved enhver skole skal findes et skolebibliotek, men det er vel nok fhv. stadsbibliotekar dr. Krogh Jensens artikel »Skole og Bibliotek« i »Vor Ungdom«s september nummer i 1936 der kom til at præge indretningen af vore skolebiblioteker. Heri udkastedes den tanke, at man skulle lade lærere og bibliotekarer i fællesskab løse opgaven.

»Det kan i byerne gøres på den måde, at man bibeholder skolebibliotekerne med udlån og læsesal på hver skole, helt og holdent drevet af skolens egne folk, samtidig med at man knytter en særlig børnebiblioteksafdeling til biblioteket ledet af faguddannet personale efter bibliotekets metoder«, siger dr. Krogh Jensen.

Og det er jo det, man gør i det moderne skolebibliotek, der i den sidste snes år er indrettet i en række af vore byer i Danmark.

Ordningen bygger på et snævert samarbejde mellem skole og bibliotek, således at der ved hver skole er et skolebibliotek bestående af et udlån og en læsestue, og dette skolebibliotek ledes af en skolebibliotekar, der er en af skolens lærere. Samtidig er der ved det offentlige bibliotek et børnebibliotek, der ledes af biblioteksuddannet personale.

Der er – som forsamlingen ved – i den sidste snes år bygget så mange skolebiblioteker, at perioden utvivlsomt kommer til at stå som en epoke i skole- og børnebibliotekets historie. Ordningen har nemlig haft overordentlig stor betydning. Der er sket en meget bedre udnyttelse af bøgerne,

og den nye ordning har ikke alene været til glæde for børnene, men også for lærerne og det biblioteksuddannede personale. Skolebibliotekarerne drager jo på mange måder nytte af børnebibliotekarernes biblioteksmæssige uddannelse, men det har været lærerne på skolerne, der i kraft af deres kendskab til børnene og til skolernes undervisning pædagogisk har kunnet udnytte bøgerne på den bedste måde i skolens arbejde.

Den gennemførte centralisering, der også er et fælles træk for nyordningen, forener det pædagogiske med det økonomiske, idet fælles-bogsamlingerne stiller et langt større bogmateriale til rådighed for både børn og lærere, end man forhen kunne gøre, fordi den enkelte skoles økonomi slet ikke kunne magte en sådan opgave, og alt det biblioteksteknisk arbejde udføres centralt af det hertil uddannede personale.

Opdelingen af arbejdet har været udmærket og de fleste steder er det gennemført uden gnidninger, hvilket viser, at tanken med disse skolebiblioteker har været rigtig, og det er et talende vidnesbyrd om, hvad der kan udrettes gennem et intimt samarbejde mellem skole- og biblioteksfolk.

Jeg skal indrømme, at der endnu indenfor ordningen er visse mangler, der bør afhjælpes, men jeg vil på den anden side hævde, at hvor arbejdsforholdene er kommet ind i de rigtige rammer, er der stor tilfredshed med dem, i hvert fald blandt skolens folk.

Man har derfor haft grund til at tro, at man gennem det gode samarbejde var kommet ind på det helt rigtige spor, og at den videre udvikling ville føre til det bedst mulige resultat af børne- og skolebiblioteksarbejdet, men der har i det sidste år været røster fremme, som kunne tyde på, at der er ved at komme uro ind i det gode samarbejde.

Der er fremsat påstand om, at man fra biblioteksside søger at drage skolebiblioteket, eller nøjere betonet: skolebiblioteks-udlånet over til det offentlige bibliotek, eller søger at få biblioteksuddannede folk placeret i udlånene.

Hvis dette sker, vil det efter min formening betyde et stort tab for skolen, idet dens lærere helt eller delvis vil miste et indarbejdet undervisningsmiddel eller i hvert fald kontakten med det. – En børnebibliotekar selv med den fineste biblioteksmæssige uddannelse kan ikke gøre så god fyldest i et skolebibliotek, som den lærer, der står i det daglige arbejde og som specielt har uddannet sig til skolebibliotekar. Lærere færdes på skolen dagen igennem; kollegerne kan hos ham søge råd og vejledning til enhver tid, og hans kendskab til børnene er også mere udpræget.

Det er et skolebiblioteks opgave at støtte den undervisning og opdragelse, der gives i en skole; skolebiblioteket er et bibliotek i skolen. Det er et særlokale på samme måde som et skolekøkken, et fysiklokale eller et hvilketsomhelst andet særlokale. – Det består af de 2 afdelinger: læsestuen og udlånet. Læsestuen er den vigtigste afdeling. Den har efterhånden fået den betydning for skolearbejdet, der var tilsigtet; jeg tænker ikke her så meget på undervisning i bog- og biblioteksbenyttelse, men mere på benyttelsen af klassesæt og andre bøger i forbindelse med undervisning i dansk, historie, geografi, naturhistorie o. s. v. – Med andre ord: I læsestuen placerer man bogen i skolens faglige undervisning, og i fritiden benyttes læsestuen af børnene i udstrakt grad.

Her øves børnene i at arbejde på egen hånd, så de kan få størst udbytte af håndbøgerne ved deres videre uddannelse og senere hen drage nytte af de offentlige biblioteker.

Udlånet i skolebiblioteket er en nødvendighed. Jeg betragter skolebiblioteket som en forskole til vore offentlige biblioteker, og det er min tro og erfaring, at man lettere får børnene til at opsøge et skolebibliotek end et børnebibliotek udenfor skolen. I skolen er de på kendt grund, og det er en kendsgerning, at det ene barn trækker det andet med sig, og derfor har skolen mulighed for at få næsten alle børn til at låne; det er vigtigt, at børn ikke alene lærer at bruge bøger, men også at læse dem i forbindelse med skolens undervisning og opdragelse.

Det drejer sig ikke alene om øvelse i at læse med hensyntagen til de forskellige alders- og udviklingstrin, det gælder også om at opmuntre børnene til at læse, og ikke mindst skulle man gerne lære børnene at holde af bøger. – For at man kan være i stand hertil, er det nødvendigt, at skolebibliotekaren har en vis biblioteksteknisk uddannelse, men efter min formening er det af endnu større betydning, at han har et indgående kendskab til bogbestanden og er i besiddelse af de rette pædagogiske evner samt har indsigt med hensyn til bibliotekets benyttelse i skolens tjeneste.

Skolebiblioteket er en særlig bibliotekstype, der på væsentlige områder adskiller sig fra børnebiblioteket, og skolebibliotekaren må derfor også være særlig uddannet. Han er ikke uddannet som bibliotekar, men er en uddannet lærer med skolebiblioteksuddannelse.

Den første uddannelse får han på seminariet. Efter den nye seminarieordning skal seminarieeleverne have undervisning i såvel læsestue- som udlånsarbejdet. Grundlaget bliver lagt i seminarietiden, og uddannelsen kan suppleres med bibliotekskursus på lærerhøjskolen eller på provinsårskursus. – Det er et spørgsmål, om ikke man fremover skal interessere sig for den rigtige uddannelse af skolebibliotekaren. Det er jo ikke nok, at han har kendskab til klassedelingen og forstår at stemple bøger. – Han skal først og fremmest kende sit bibliotek og vide, hvorledes det kan anvendes – kan bruges i skolens tjeneste. – Det er hans opgave at lære skolens elever at bruge bøger og lære dem at finde glæden ved at læse gode bøger. – I al stilfærdighed kan han ved sit virke i skolebiblioteket modvirke den kulørte litteratur på mere effektiv måde end mange skriverier om dette aktuelle emne. – Hans »uddannelse« skal være så god, at han på sin skole bliver »sagkyndig« for kollegerne på bogens område. – Bliver han det, vil de altid rådføre sig med ham, når det gælder anvendelse af bøger i skolens arbejde.

Arbejdet i skolebiblioteket, såvel i undervisningstiden som i fritiden såvel i udlånsbiblioteket som i læsestuen, er på så mangfoldige måder knyttet til det daglige skolearbejde, at det er blevet en del af skolen. – Det er »undervisningsarbejde«, hvad man ikke kan sige om arbejdet i det alm. børnebibliotek. Derfor er det – synes jeg – ganske naturligt, at det er skolefolk, som har ledelsen af skolens bibliotek.

Den ordning, vi har i Aalborg, bestyrker mig i min opfattelse.

Indtil 1943 havde vi nogle meget beskedne elevbogsamlinger ved byens 7 kommuneskoler. – De var skabt ved de gaver og tilskud, det var lykkedes at fremskaffe, og det var lærerstanden som ved sin interesse og offervilje,

var drivfjeren i børnebiblioteksarbejdet i skolen. Da man årligt kun rådede over 25–2600 kr. var det naturligt, at det ikke var muligt at holde bibliotekerne i den stand, det var ønskeligt, ligesom tilstrækkelige suppleringer og reparationer ikke kunne afholdes i den grad som bibliotekets benyttelse gjorde det nødvendigt. Vi var faktisk kommet i den situation, at skolernes børnebogsamlinger i høj grad trængte til en reorganisation. Hertil kom yderligere, at selvom skolemyndighederne havde efterkommet ønsket om indretning af skolelæsestuer som et led i skolens daglige undervisning, ville der være et langt stykke vej inden man nåede frem til det mål, som skoleloven af 1937 angav: en skolelæsestue ved hver enkelt skole forsynet med virkelig gode håndbogsamlinger.

Situationen medførte, at skolekommissionen og folkebiblioteket havde givet overbibliotekar O. Esben-Petersen og mig bemyndigelse til at søge gennemført en enhedsopbygning af hele kommunens børnebiblioteksarbejde. Resultatet blev oprettelsen af »Aalborg kommunes børnebiblioteker«, en ny institution hvorved samtlige biblioteksafdelinger såvel udlåns- som læsestueafdelinger ved skolerne sammensluttedes med folkebibliotekets børneafdeling til eet hele, og derved skabtes der mulighed for en betydelig bedre økonomisk udnyttelse af biblioteksloven samtidig med, at man blev i stand til at drive et langt dyberegående biblioteksarbejde til fordel for børnene.

Siden 1943 er der trods meget store vanskeligheder skabt mulighed for indretning af skolebibliotekslokaler ved kommunens skoler, og disse lokaler er ikke indrettet efter enrumsprincippet. Bortset fra 2 skoler er der overalt på vore skoler skaffet 2 rum tilveje: et udlånsrum og en læsestue, idet vi hos os har både en udlånsbibliotekar og en læsestuebibliotekar, da vi har skønnet, at varetagelsen af det samlede biblioteksarbejde ved en skole var uoverkommeligt for en enkelt mand. Kan der eventuelt opstå kompetencestridigheder mellem de to skolebibliotekarer? Vi har intet sporet af denne art, og der er da også i antagelsespapirerne for hver enkelt person krævet det fornødne samarbejde.

Efter vor formening har vi fået en fasttømret organisation, hvor det rette sammenspil mellem pædagoger og bibliotekarer finder sted. Ved samarbejdet mellem begge parter foregår boganskaffelsen. Regelmæssigt finder der fællesmøde sted mellem skolernes biblioteksudvalg og børnebibliotekarerne. På disse fællesmøder drøftes ikke alene bogvalget, men også retningslinier i arbejdet, såsom budget og tekniske problemer. En skoles Biblioteksudvalg består af skoleinspektøren, en af lærerrådet valgt repræsentant samt skolebibliotekarerne. Efter vor vedtægt er den biblioteksmæssige overledelse tillagt overbibliotekaren ved kommunens biblioteksvæsen, hvilket vil sige, at det er overbibliotekaren og navnlig i den daglige praksis den ledende børnebibliotekar, der tilvejebringer kontakten mellem parterne i ordningen.

Skolemæssigt står skolebibliotekarernes virksomhed under tilsyn af skoleinspektøren, skoledirektør og skolekommission, hvilken sidste instans også foretager indstilling til børnebibliotekernes bestyrelse ved skolebibliotekaransættelsen. Vi har hidtil ikke haft grund til at fortryde, at vi valgte den ordning. Den har fungeret efter ønske, og der har været et gnidningsløst samarbejde imellem skole og bibliotek.

Man vil efter denne indledning kunne forstå, at jeg er tilhænger af den nugældende ordning. Det var lærerne, der i sin tid startede børnebiblioteksarbejdet på skolerne, og lærerstanden har gennem hele den store udvikling til vor tids moderne skole- og børnebiblioteker i samarbejde med det offentlige biblioteks folk været aktive for at biblioteksarbejdet kunne komme til at få størst mulig betydning for børnene. Der er ingen grund til at ændre arbejdsformen. Ledelsen af skolens bibliotek bør forblive i lærernes egne hænder.

DISKUSSION OM SKOLE OG BIBLIOTEK

Overlærer K. Kastberg udtalte som formand for den nystiftede Danmarks Skolebibliotekarforening, at det måtte betegnes som en ulykke, hvis det hidtil gode samarbejde mellem skole og bibliotek skulle gå over styr, og tendensen til at fratage skolerne deres udlån vil bidrage hertil. Hvis der her og der kan være opstået nogen uoverensstemmelse, skyldes det, at der savnes klare linier for arbejdsopgaverne. Vor henvendelse til Danmarks Lærerforening og til Danmarks Skoleinspektørforening har i første række taget sigte på at få fastlagt sådanne retningslinier for skolebibliotekernes opgaver og omfang. Det er vor opfattelse, at det fuldt udbyggede skolebibliotek fremdeles må omfatte læsestuevirksomhed både i skoletiden og i fritiden, og en udlånsvirksomhed både i tilknytning til skolens undervisning og til børnenes fritidsinteresser.

Efter hovedbestyrelsens opfordring gav stadsbibliotekar J. Lehm Laursen derefter en redegørelse for den frederiksbergske børne- og skolebiblioteksordning. Denne redegørelse gav hr. Lehm Laursen i en overordentlig præcis og instruktiv form, men da ordningen vil være velbekendt for alle biblioteksfolk, vil vi tillade os at nøjes med et referat af de udtalelser, hr. Lehm Laursen dernæst fremsatte som sin personlige vurdering af ordningens resultater. Hr. Lehm Laursen udtalte:

Frederiksberg-ordningen har nu virket i 17 år på sit hjemsted. På mange andre steder er den i løbet af disse år blevet efterfulgt eller efterlignet eller har i det mindste været det udgangspunkt, hvorfra andre »ordninger« er blevet startet. Det ville ikke være urimeligt, om man stillede det spørgsmål: *hvordan* har den virket på sit hjemsted? Har den indfriet de forventninger, man stillede til den? Har den løst alle skole- og børnebiblioteksagens problemer?

Man vil sikkert forstå, at det for mig ville være uhyre fristende at besvare sådanne spørgsmål med et ubetinget ja, måske med en klædelig beskeden tilføjelse om, at det i hvert fald er tilfældet på Frederiksberg, men at man her naturligvis ikke betragter Frederiksberg-ordningen som en een gang for alle færdig vare, der umiddelbart kan eksporteres til andre steder og straks tages i brug der.

Men det ville være for let og overfladisk et svar overfor en forsamling som denne. Det alvorlige spørgsmål, der skal drøftes her i dag, tvinger mig til at gå lidt dybere ind på sagen.

Inden for den ramme, 1937-ordningen gav os, har Frederiksberg Kommunes Børnebiblioteker gennemløbet en vældig, man kan måske godt sige en imponerende udvikling, der vist i lige grad omfatter begge virksomhedens former: skolebibliotekerne og det offentlige børnebibliotek. Og det er i hvert fald en uomstødelig sandhed, at

samarbejdet — som var og er ordningens alfa og omega — har fejret sande triumfer. Vi biblioteksfolk på Frederiksberg anerkender tilfulde skolebibliotekernes og skolebibliotekarernes indsats i arbejdet, og jeg føler mig overbevist om, at man ikke ville have nået den næsten indtil 100 % grænsende kontakt med de børn, der er elever i de frederiksbergske kommuneskoler uden om skolebibliotekerne. Jeg tror også, at skolebibliotekarerne på deres side erkender, at de ikke ville have kunnet klare arbejdet i det overvældende omfang, det har fået, uden det offentlige børnebiblioteks bibliotekariske bistand, og jeg tænker med dette ord ikke alene på den biblioteks*tekniske* side af sagen, men endnu mere på den *bogkundskabsmæssige* service, der daglig ydes skolebibliotekerne gennem børnebiblioteket — i stadig stigende omfang. Jeg vil i det hele taget ikke betænke mig på at karakterisere Frederiksberg-ordningen som en ideel skolebiblioteksordning. På dette område har den bestået sin prøve og opfyldt alle rimelige forventninger.

Ser man imidlertid på Frederiksberg-ordningen som en almindelig børnebiblioteksordning, så må jeg for min part erkende, at den til trods for de udmærkede resultater, den har bragt os, ikke er i stand til at løse sagen til bunds. Ordningens fædre har tænkt sig børnebiblioteket som et hovedbibliotek for hele kommunens børnebiblioteksarbejde og skolebibliotekerne ikke blot som rene skolebiblioteker, men også som filialer af det offentlige børnebibliotek i kommunens forskellige kvarterer. Det er på dette sidste punkt, ordningen efter min mening ikke løser sagen til bunds. Skolebiblioteker kan ikke løse en stor bys filialproblemer. Jeg går ud fra, at mine tilhørere alle forstår, at dette ikke på nogen måde kan bebrejdes skolebibliotekarerne. Men det vil kunne bebrejdes dem, om de ikke ligesom vi erkender dette forhold realistisk, og om de modsætter sig supplerende foranstaltninger, der kan gøre Frederiksberg-ordningen ideel også som almindelig børnebiblioteksordning.

Når skolebibliotekerne ikke løser denne side af den fælles opgave, ligger skylden altså ikke hos skolebibliotekarerne, men deri, at bibliotekerne ikke er åbne om aftenen, i skoleferier og på skolefridage, og at de kun er tilgængelige for skolernes egne elever. Hvad giver ordningen skolernes børn og ungdom på disse tidspunkter? Muligheden for at benytte hovedbiblioteket: det offentlige børnebibliotek, der tilmed kun holder åbent hveranden aften. Hvad giver ordningen statsskolernes og de private skolers børn, der end ikke har adgang til de eksisterende skolebiblioteker i dagtimerne? Svaret er det samme: muligheden for at gå ind til det offentlige børnebibliotek.

Frederiksberg-ordningen har anset denne mulighed for tilstrækkelig. Det er min mening, at den ikke er det. Vi kan ikke lukke vore filialbiblioteker for børn kl. 19 eller 17 og sige: nu er det nok for i dag. Vi kan endnu mindre i dag sige til forældre, hvis børn ikke engang har adgang til den eneste eksisterende form for filialbiblioteker for børn: I må sende jeres børn helt ind på det centrale børnebibliotek uden hensyn til afstanden, uden hensyn til færdselens stigende risiko.

Man vil måske indvende, at dette dog er små ting. Det er det muligvis, men betydningsfulde nok for dem, det går ud over, og i hvert fald ikke så små ting, at de ikke bør rettes.

Der er flere udveje at komme disse mangler til livs på. Jeg ønsker ikke ved denne lejlighed at komme ind herpå. Det må indtil videre være Frederiksbergs egen sag at finde disse veje. Jeg har blot ønsket at medgive min redegørelse om Frederiksberg-ordningen disse kommentarer.

Stadsbibliotekar, fru Eva Raae Schultz gjorde kort rede for den særlige ordning af Hvidovre kommunes børnebiblioteksvæsen og fremhævede ordningen

som et forsøg omfattende 2 skoler, på hvilke læsestuen passes af skolebibliotekarer, medens de respektive udlån passes af en faguddannet børnebibliotekar. Hidtil har både skole og bibliotek haft en positiv indstilling til forsøget, som har givet anledning til et fortrinligt samarbejde. Det er uheldigt, at man nu offentligt har givet udtryk for uoverensstemmelser, som synes begrundede i gensidig mistillid til »modparten«s kvalifikationer.*)

Børnebibliotekar, fru Gudrun Franck måtte på børnebibliotekarernes faggruppes vegne stærkt beklage, at 35 års diskussioner nu synes at skulle genoplives med Danmarks Skolebibliotekarforenings indlæg i »Folkeskolen« og henvendelser til Danmarks Lærerforening og Skoleinspektørforening. Den i disse aktioner påståede tendens til, at bibliotekarerne vil trænge sig ind i skolebiblioteksarbejdet, må betegnes som udokumenteret. Det må iøvrigt understreges, at det i hvert enkelt tilfælde er de pågældende kommunale bestyrelser, der tager bestemmelse om, hvorledes kommunens skole- og børnebiblioteksvæsen skal være ordnet. Den omtalte Hvidovreordning er eksempel herpå. Det kan endvidere ikke betegnes som gavnligt for det ønskede samarbejde, når Danmarks Skolebibliotekarforening uden om de bestående biblioteksforeninger (f. eks. Danmarks Skolebiblioteksforening og Danmarks Biblioteksforening) retter henvendelse af den omtalte art til undervisningsministeriet og lærernes egne organisationer. Det er også beklageligt, at man fra samme side offentligt vil hævde, at børnebibliotekarerne ikke vil være i stand til at varetage arbejdet i et skolebibliotek, idet vi mener, at hele vor uddannelse tager sigte på den bedst mulige vejledning af børn og unge i deres læsning, hvilket dog ikke må tydes således, at vi på nogen måde ønsker at trænge os ind på skolebibliotekets område, men det vil være uheldigt, om der ikke åbnes kommunerne mulighed for at prøve også andre ordninger end den, Danmarks Skolebibliotekarforening ønsker fastslået som den eneste rigtige.

Overbibliotekar Kirkegaard, Vejle, fremhævede, at de store kommuners skole- og børnebiblioteksordninger har vist sig at være et glimrende og nødvendigt administrationsredskab, nødvendig for at opnå de fornødne kommune- og statstilskud og nødvendig, fordi skolebibliotekernes virksomhed har nået et omfang, som ikke oprindelig var forudset, og som i dag kræver et effektivt forvaltningsapparat. Med hensyn til den bogspredning, der finder sted i de nye virksomheder, må der utvivlsomt lægges langt større vægt på bogkundskab hos samtlige medarbejdere. Selve organisationsformen må iøvrigt ikke på nuværende tidspunkt spændes alt for fast i ramme. Der bør være mulighed for at eksperimentere på steder, hvor forholdene gør det muligt, men i fuld forståelse mellem skolen og biblioteket.

Skolebibliotekskonsulent Dan Skov, Hvidovre, præciserede, at ordningen i Hvidovre opstod som et produkt af de lokale og øjeblikkelige forhold, idet der ikke forud fandtes nogen skolebiblioteksordning. Organisationsformen må derfor betegnes som et forsøg, som ikke uden videre lader sig omplante til andre lokaliteter. Var enig med fru Schultz i, at der var opnået et positivt samarbejde, men ordningen står og falder med den gensidige vilje til et sådant samarbejde.

Stadsbibliotekar Carl Thomsen, København, mente til sin skuffelse at kunne spore en vis fortrydelse i skoleinspektør Skovs indlæg. Det er jo netop forsøg af denne art, der skulle vise vejen fremover. Det var ønskeligt, at pædagoger, som ikke er parter i sagen, kunne få lejlighed til at studere andre ordninger i Stockholm, Oslo og U.S.A. Vi kan ikke forsvare at sige Frederiksberg eller intet. Understregede i denne

*) Fru Schultz' indlæg offentliggøres i sin helhed i næste nr.

forbindelse den værdifulde kommentar, stadsbibliotekar Lehm Laursen var fremkommet med i sin redegørelse for Frederiksberg-ordningen. Det bedste, vi i dag kan gøre, er at give udtryk for ønsket om fuld åbenhed overfor forsøg med nye ordninger.

Skoledirektør Berthel Kristensen, Aalborg, var enig med Lehm Laursen i, at den ideelle ordning vil være opnået, når børnene også kan låne på kredsbibliotekerne. Jeg tror derimod ikke på hr. Kastbergs påstand om tendensen hos bibliotekarerne til at ville fratage skolerne deres udlån. Til fru Schultz må jeg sige, at det ikke er helt ligegyldigt om udlånsvirksomheden ved en skole passes af en lærer eller en børnebibliotekar. Det må være rimeligt at skelne mellem det offentlige børnebiblioteks funktioner og skolebibliotekets, men samarbejde er nødvendigt, og *vi* i skolen skal nøjes med at ordne den pædagogiske side. Iøvrigt er jeg enig med fru Franck, hendes linier er vore i Aalborg, hvor vi iøvrigt intet har mærket til den påståede »strid«. Er det blot det, at skolebibliotekarforeningen er oprettet, der har været årsag? — Jeg tilslutter mig Kirkegaards udtalelse om, at væksten i skolebiblioteksarbejdet kræver bedre bogkundskab også hos skolebibliotekarerne. Personligt mener jeg ikke, at Hvidovre er bedre end Frederiksberg. For Aalborgs vedkommende har vi en elastisk ordning, hvor et par af skolerne for tiden ikke har noget udlån, men alle har dog læsestue, og det er fremdeles det vigtigste.

Biblioteksdirektøren: Både af forhandlingerne i dag og på grundlag af vort kendskab til det udmærkede samarbejde, der finder sted landet over, fristes man til at spørge, er dette ikke en kamp mod vejrmøller? Vi må lade de enkelte kommuner ordne sig, som de vil indenfor lovens meget rummelige rammer, således som det er sket i Hvidovre. Jeg finder det urigtigt, at de overvejelser, der for tiden finder sted i forbindelse med revisionen af den københavnske vedtægt, skal danne basis for en landsomfattende diskussion. Denne sag må afgøres af de kompetente myndigheder indenfor Københavns kommune til tilvejebringelse af den bedst mulige ordning for denne storby. Tidspunktet er næppe inde til at fastlåse skole- og børnebibliotekssystemerne i een generalløsning.

Stadsskoleinspektør Hans Bonde, Næstved gør opmærksom på, at det ikke er alle skoler i U.S.A., der har biblioteksuddannede skolebibliotekarer. F. eks. ved Winnetka skolen er bibliotekaren seminarieuddannet. Problemet i København er vel ikke det, at man har for få midler til opbygning af skolernes bogbestand? Jeg er enig med biblioteksdirektøren i, at vi ikke bør være bange for at foretage forsøg. Vi har jo ingen sikkerhed for, at vi altid har de rigtige folk til de forskellige stillinger inden for dette arbejde.

Overbibliotekar Auring, Aabenraa, fremhævede, at tilrettelægningen af en kommunes børne- og biblioteksvæsen undertiden må tage et vist hensyn til kommunens hele biblioteksvæsen, således at også spørgsmålet om filialbiblioteker for voksne løses på rationel måde.

Førstelærer Alleslev, Ejby: Det er rigtigt, at Danmarks Skolebiblioteksforening er det naturlige forum for drøftelserne af en sag som denne. Understregede, at skolebibliotekarforeningen ikke må betragtes som en underafdeling af Danmarks Skolebiblioteksforening, som end ikke har haft lejlighed til at drøfte den nye forenings virksomhed. Skolefolkenes berettigede krav om fuldt udbyggede skolebiblioteker må ikke udvikle sig til en kompetencestrid. Nu mere end nogensinde har vi brug for et samarbejde med biblioteksfolkene ikke alene i teknisk henseende, men også i allerhøjeste grad for at få den nødvendige bistand til erhvervelse af den fornødne bogkundskab. Muligvis burde hele dette spørgsmål drøftes af et udvalg, hvis medlemmer ikke måtte være bundne af deres eventuelle organisationer.

I sin afsluttende replik understregede skoledirektør B. Kristensen det ønskelige i, at der ikke i denne sag foretages overilede handlinger. Det foreslåede udvalg bør næppe nedsættes nu. Ingen kan være interesserede i at rulle noget jerntæppe ned her.

Efter frokostpausen holdt fhv. overbibliotekar for Universitetsbiblioteket i Oslo, dr. Wilh. Munthe, et livfuldt kauserende foredrag om Bibliotekernes kulturhistorie med særligt henblik på biblioteker af folkelig type. Foredraget blev modtaget med stort bifald og vil senere blive optrykt i noget forkortet form i »Bogens Verden«.

Efter foredraget udtalte formanden sin tak til alle foredragsholdere og fremsatte derefter nogle betragtninger om sted og tid for næste årsmøde. 1955 er foreningens 50 års jubilæum, og spørgsmålet er da, om årsmøde og jubilæumsfest kan falde sammen. Men jubilæumsdagen er den 25. november, og dette er vel en vanskelig tid at holde årsmøde på. Vi imødeser iøvrigt gerne indbydelse til årsmøde et eller andet sted ude i landet. Hvis ingen fremkommer med en sådan indbydelse, må vi udbede os tilladelse til, i overensstemmelse med vedtægten, at lade hovedbestyrelsen løse problemet.

Borgmester Bjerring, Nyborg: Ja, har De ingen andre steder, er De altid velkommen i Nyborg. Vi fyrer også lokalerne op ved vintertid.

Udtalelsen mødtes med bifald — og mange så vist gerne, at mødestedet blev Nyborg Strand, det højt berømmede sted for så mange årsmøder i Danmarks Biblioteksforening.

GRUPPEMØDER

Gruppe A

(De større biblioteker)

Generalforsamlingen åbnedes af formanden, rådmand Ib Kolbjørn. Rektor G. Buchreitz, Aabenraa, valgtes til dirigent.

Dagsorden efter vedtægtens paragraf 3.

Formanden indledte beretningen med at mindes afdøde rektor Aage Næsted, der i en lang årrække har været gruppens formand.

I beretningen nævnte formanden vedr. *støtte til biblioteksbyggeri*, at der havde været 4 sager fremme. Den ugunstige udvikling af valutasituationen havde medført, at der ikke kunne ventes tilladelse til iværksættelse af nyt institutionsbyggeri det første år, men det måtte foreslås, at der arbejdedes videre med evt. planer på stedet. Den forestående *revision af biblioteksloven* havde været drøftet meget indgående og samlet sig om pensionsforholdene, særlige statstilskud til kaserne- og lejrbiblioteker, en ændring af tilskudssatserne med bortfald af 25 %'s satsen og en forøgelse af det særlige centralbibliotekstilskud. Forslaget er fra biblioteksrådet videresendt til undervisningsministeriet. Formanden udtalte, at selv om forslaget på grund af tidernes ugunst

ikke skulle føre til en ændring af loven under den forestående behandling, var der hermed nået en god saglig underbygning, der også ville have fremtidig vægt. Vedr. *kasernebiblioteksarbejdet* kunne formanden oplyse, at særbevillingen på 500.000 kr. nu var fuldt udbetalt, og understregede den betydning, der for hele det danske biblioteksvæsen lå i muligheden for at opdrage de værnepligtige til gode biblioteksbenyttere og i at dette arbejde kunne udføres i nøje samarbejde med det lokale folkebibliotek. Enkelte særlige problemer i arbejdet ville blive taget op til drøftelse. Formanden sluttede beretningen med at give en oversigt over *medlemstallet*, der nu er på 204, hvoraf 69 er børnebiblioteker.

I den efterfølgende diskussion anmodede viceskoleinspektør Tandrup, Lyngby, bestyrelsen om at medvirke til at få bragt striden mellem skole og bibliotek ned på et niveau, hvor sagen kunne drøftes i fordragelighed. Mente, at det var uheldigt, at »Den økon. vejledning« også benyttedes til at normere efter. Formanden indrømmede, at »Den økon. vejledning« var meget detailleret og vidtgående, men den var godkendt af biblioteksrådet. Fandt det også uheldigt med den fjendtlige stemning, der nogle steder rådede mellem skole og bibliotek. Det skulle være muligt rent sagligt at drøfte, hvorledes de flest mulige børn på bedste og billigste måde skaffedes adgang til gode bøger. Amtsrådsmedlem Hans Hansen, Holbæk, udtalte frygt for, at de værnepligtige ville komme til at lide under, at det nuværende nøje samarbejde mellem kasernebibliotek og folkebibliotek evt. løsnedes.

Formandens beretning godkendtes eenstemmigt.

Kassereren forelagde *regnskabet 1953/54*, der balancerede med 14.004, 08 kr. Kassebeholdningen var i årets løb steget med 220,66 kr. Godkendtes.

Under forslag fra bestyrelsen redegjorde amtmand R. Lassen for *betænkningen vedr. bibliotekaruddannelsen*, idet han henviste til »Bogens Verden« og omtalen i den tidligere på dagen aflagte beretning, hvortil overlærer Horn, Hjørring, havde udtalt, at han var tilfreds med hovedprincipperne i forslaget, men kunne ønske at eleverne først søgte stilling efter 1. års skole, fik lejlighed til ½ års praksis ved et andet (mindre) bibliotek, og at der blev ensartede elevlønninger (ikke over 50 % af begyndelsesløn for bibliotekarer). Landsretssagfører Krebs, Esbjerg, havde givet udtryk for, at det var et godt forslag, som måtte kunne samle mange, var dog betænkelig med hensyn til centralisering af ansøgninger og mente, at eleverne burde prøves i praksis i 3 måneder før skolen. Hertil kunne amtmanden oplyse, at man netop havde imødekommet ønsket om lokal ansættelse, blot med fælles opslag og central modtagelse af ansøgninger, men uden at tilsigte nogen kontrol, kun som en ren praktisk foranstaltning til hjælp for bibliotekerne, f. eks. hvor det gælder elever, der ansøger flere steder. Der er i betænkningen medtaget forslag om, at aspiranterne kan udføre volontørtjeneste ved hjemstedsbiblioteket indtil skolen og under 1. års skole 9 timers ugentlig praksis ved de storkøbenhavnske biblioteker. Det ½ års praksis ved et andet bibliotek på et senere tidspunkt i uddannelsen vil kunne overvejes. Sluttede med at anbefale forslaget til forsamlingens velvillige behandling.

I diskussionen spurgte lektor Rohde, Helsingør, om ikke ændringen ville gøre uddannelsen mere bekostelig og om, hvad bestyrelsen ville gøre for at skaffe ensartede elevlønninger. Viceborgmester Chr. Sørensen, Hvidovre, lagde vægt på, at eleven først i praksis viste sig at være i besiddelse af evne til at arbejde med lånerne, ønskede mere ensartede lønninger (for 7 timers tjeneste — og heri afsat tid til undervisning). Dommer Stegmann, Tønder, ønskede, at eleven forud for skolen var antaget af et bestemt bibliotek og spurgte om ordningen ville medføre begrænsning

af antallet. Inspektør Ingvard Jensen, Randers, fandt, at en ændring af uddannelsen var nødvendig, men forudså at øgede omkostninger ville virke afskrækkende, lagde vægt på den menneskelige viden — derfor 3 måneders prøvetid.

Amtmanden besvarede de fremsatte spørgsmål: Uddannelsen ville blive dyrere, men det var nødvendigt at udbedre uddannelsen. Andre uddannelser krævede endnu længere tid — her havde man dog fastholdt de 4 år. Eleverne ville få større udbytte af den praktiske uddannelse ved forud teoretisk undervisning. Fastslog, at det stadig var biblioteket, der antog eleverne og sendte dem på skolen — og at de vendte tilbage til samme bibliotek. Man vil søge at optage forhandling om ensartede elevlønninger. En udvidelse af skolen er ingen underkendelse af den praktiske uddannelse. Ved den nuværende ordning risikerer man at gå 3 år, før man evt. kasseres ved optagelsesprøven til skolen. Elevantallet bestemmes af biblioteksdirektøren i samråd med biblioteksrådet. Gjorde sluttelig opmærksom på, at der var tale om en specialuddannelse, man næppe fandt anvendelse for udenfor bibliotekerne.

Viceinspektør Tandrup bemærkede, at man måtte have god tid (3 mdr. ikke nok) til at se eleven an i praksis, betænkelig ved at forudsætte studentereksamen som minimum, støttede forslaget om regulering af elevlønninger. Forstander Lundgaard, Silkeborg, sammenlignede med problemerne ved seminarierne, ønskede at vide, om det var skolen eller biblioteket, der udskilte de uegnede elever. Foreslog at lade eleverne begynde med 1 års praksis og lønne dem ordentligt. Pastor Eilschou-Holm, Frederiksberg, anbefalede forslaget til vedtagelse, ønskede oplysninger om gruppe A's kontor og anbefalede den frederiksbergske ordning med 1 års tjeneste som medhjælper før antagelse som elev. Overlærer Horn mindede om, at uddannelsen fører til lærerløn og er dog billigere end læreruddannelsen, der måtte skaffes udveje for stipendier under skolen, anbefalede ensartede lønninger og advarede mod for skarp begrænsning. Studentereksamen var nødvendig som grundlag. Folketingsmedlem, lærer Lysholt-Hansen, Nykøbing F., fandt, at man kunne have sparet tid, hvis bestyrelsen havde forelagt sine overvejelser på forhånd. Foreslår 1 års praksis, 2 års skole og 1 års praksis — evt. ved et andet bibliotek. Formanden oplyser, at man ikke har planer om større kontoradministration, tænkes ordnet i lighed med DB's kontor under beskedne omkostninger. Mener heller ikke, at studentereksamen behøver at være eneste adgangsmulighed til skolen. Begrænsningen af de uddannelsesberettige biblioteker vil kunne lempes ved ordningen. Sagfører Harry Hansen, Slagelse, ønsker oplyst for hvem ordningen bliver dyrere — mener det må være for eleverne (eller deres forældre), tilskynder at der optages flere elever på skolen, ser en fordel i at bibliotekerne fritages for den teoretiske undervisning. Landsretssagfører Krebs understreger på ny nødvendigheden af at starte i biblioteket, men anser en 3 mdr.s prøvetid for tilstrækkelig.

Efter at have besvaret de resterende spørgsmål og konstateret en vis grundtilslutning til forslaget, foreslår amtmanden, at forslaget med en udførlig redegørelse for de betænkeligheder, der er kommet til udtryk, oversendes til hovedbestyrelsen.

Dirigenten præciserer fremgangsmåden ved forslagets videresendelse fra gruppen — og understreger, at der ikke herved er givet tilsagn om ændringer i det egentlige forslag.

Dette blev eenstemmigt vedtaget.

Der var ikke indkommet forslag fra medlemmerne.

Til bestyrelsen genvalgtes amtmand R. Lassen (suppl. fhv. borgmester Alfred Hansen) som repræsentant for centralbibliotekerne og rektor G. Buchreitz (suppl.

byrådsmedlem P. Knudsen) for børnebibliotekerne. *Til hovedbestyrelsen genvalgtes* amtmand R. Lassen, rådmand Ib Kolbjørn og skoleinspektør David Andersen med henholdsvis fhv. borgmester Alfred Hansen, pastor Eilschou-Holm og byrådsmedlem P. Knudsen som suppl. *Som revisor nyvalgtes* dommer H. H. Stegmann, og som suppl. viceborgmester Asger Jensen, Randers.

Formanden sluttede generalforsamlingen med at rette en varm tak til landsretssagfører Krebs for hans mangeårige virke som gruppens revisor og hans aldrig svigtende interesse for biblioteksagen — og overrække ham en boggave.

Frode Jensen, sekr.

GRUPPE B

(De mindre biblioteker)

Da formanden var fraværende på grund af sygdom, bød næstformanden lærer H. Schnell, Esbjerg, velkommen og fik forsamlingens tilslutning til, at man sendte en hilsen til den mangeårige formand, førstelærer S. P. Henrichsen, Viborg.

Man valgte dyrlæge P. Petersen, Tåsinge, til dirigent, hvorefter kassereren fru Rasch Nielsen, Ørbæk, oplæste formandens beretning: I årets løb er J. Noer, Skibby, udtrådt af bestyrelsen på grund af forøget arbejde som skoleinspektør, og vi fejrede Noer ved en sammenkomst i forbindelse med sidste hovedbestyrelsesmøde i København. Ved samme lejlighed indtrådte suppleanten lærer H. Schnell, tidligere Dianalund, i bestyrelsen, og fru Rasch Nielsen overtog posten som hovedkasserer.

Antallet af tilmeldte biblioteker er nu 1126. Vi giver Chr. Winther, Rødding, vor fulde tilslutning i hans kamp mod de »kulørte« tegneserier, og vi glæder os over, at der nu er udsat en prisbelønning for den bedste børnebog, det er i lighed med forfatterafgiften en opmuntring for den gode bog. Den ministerielle vejledning skal nu efterleves, den angiver regler for de kommunale tilskud og timeløn for bibliotekaren, men der er langt igen, inden alle kommuner praktiserer dette.

Vi må nu samle os om sognebibliotekarens uddannelse. I forbindelse med næste årsmøde vil vi foreslå tre foredrag om dette emne, og vi overvejer en særlig dag for sognebibliotekarerne i lighed med gruppe C.

Efter vore love er de tre bestyrelsesmedlemmer alle på valg i år, det kan virker uheldigt, hvis man på een gang får helt nye bestyrelsesmedlemmer. Vi overvejer derfor at fremsætte et ændringsforslag, så afgangen sker trinvis, og vi skulle måske udvidde tallet til fem.

Efter at fru Rasch Nielsen også havde oplæst regnskabet, der balancerede med kr. 2693 blev beretning og regnskab godkendt af forsamlingen. Gruppekontingentet vedtoges uændret til 2 kr. pr. bibliotek.

I anledning af *valget* udspandt der sig en længere forhandling, det blev klarlagt, at formanden og næstformanden efter deres flytning fra sognebibliotekerne ifølge lovene ikke kunne genvælges. Fru Rasch Nielsen valgtes med førstelærer M. Chr. Gammelgård, Hokkerup, som suppleant, for Nørrejylland valgtes førstelærer Jørgen Jensen, Vrå, suppleant førstelærer Åge Markussen, Bryrup, og for den sjællandske gruppe lærer H. E. Rasmussen, Tillitze, suppleant lærer A. M. Rasmussen, Frølunde.

Til revisorer valgtes førstelærer C. Durch, Kværndrup, og lærer Johs. Ellegård, Ødis. Til børnebogsudvalget genvalgte man førstelærer S. P. Henrichsen, Viborg, og viceskoleinspektør Chr. Winther, Rødding. Under forhandlingen fremkom

ønske om nærmere samarbejde med Danmarks skolebiblioteksforening, udvidelse til 5 bestyrelsesmedlemmer, og ved lejlighed en forhandling om amtskredsenes arbejde. Sluttelig rettede Rasmussen, Tillitze, en tak til de afgåede bestyrelsesmedlemmer. Efter generalforsamlingen indledede sogneradsformand førstelærer Kjær, Bruunshåb, en forhandling om »Sognebibliotekets problemer«:

De fleste biblioteker blev startet med begejstring og offervilje, men efterhånden som de private bidrag dalede, måtte kommunen træde til, og bibliotekarløn er nu et selvfølgeligt krav. Det er vigtigt at bevare forbindelsen mellem skole og bibliotek. Bogvalget hviler i alt for høj grad på bibliotekaren alene. Når vi udbygger de små skoler, er det ofte svært at få et særligt bibliotekslokale og at få det anerkendt til det fulde statstilskud.

Om disse spørgsmål fulgte en livlig forhandling: Jensen, Vrå, hævdede, at man ofrede for mange penge på faglitteraturen i forhold til dens benyttelse. Dette blev imødegået af bibliotekar Korse, Broager, der også fremhævede betydningen af at begynde med Elkjær o. l. til de uvante lånere, og han efterlyste flere ungdomsbøger. Fru Rasch Nielsen anbefalede bogliste med alderstrininddeling; Schnell, omtalte fællesungdomsbogsamlingen i Holbæk amt, og anbefalede, at man nu brugte den ministerielle vejledning som løftestang til større budgetter.

Hans Schnell.

EFTERSLÆT FRA ÅRSMØDET

Enkelte aviser har efter årsmødet forsøgt at skabe »offentlig mening« ved at slå landsretssagfører Krebs' lille indlæg efter biblioteksdirektørens foredrag op til et kardinalpunkt på mødet i form af artikler om »Diktatur« fra bibliotekstilsynets side, et diktatur der skulle gå ud på at fylde sognebibliotekerne med »Københavnerromaner«. Enhver, der kender hr. Krebs, ved udmærket godt, at han aldeles ikke tror, at det er bibliotekstilsynets politik; det ved han meget vel fra sit mangeårige kendskab til tilsynets virksomhed, også i hans eget biblioteks arbejdsområde. Han har selvfølgelig heller ikke den mening, at de 5–6 bøger, der af årets skønlitterære produktion må ønskes anskaffet af selv det mindste bibliotek, ikke skal anskaffes, thi hvorledes ville det bibliotek komme til at se ud, der i årenes løb helt undlod at lade tidens egen litteratur blive repræsenteret på bibliotekets hylder med de mest markante ting? Alle der kender hr. Krebs ved udmærket godt, at hans indlæg er en »Aufforderung zum Tanz« — en opfordring til den raske lille diskussion, som han elsker. Den fik vi, og dermed var den lille episode ude af verden. Men bagefter skabes der »offentlig mening« på en episode, der kun spillede en aldeles underordnet rolle på årsmødet, ikke mindst da den overhovedet ikke havde nogen relation til biblioteksdirektørens beretning på årsmødet. Derimod søges der i de samme blade aldeles ikke skabt nogen offentlig mening på direktørens kraftige opfordring til at gøre bibliotekslokalerne folkelige i bedste forstand ved at søge at undgå et vis kontormæssigt præg og i stedet skabe en så hyggelig, hjemlig atmosfære, at man dvæler i dem med velbehag. Men det er der jo ikke nogen sensation i. — Derimod: Diktatur! Det er der blikfang over.

Hr. landsretssagfører Krebs' indlæg gav iøvrigt anledning til efterstående fornøjelige artikel i Skive Avis (28. okt.):

»Vi har saa ofte peget paa, at det maa være baade Centralbibliotekernes og Kunst-

foreningernes Opgave at vejlede henholdsvis Læsere som Folk paa Maleriudstillinger i Retning af, hvad der er god Kunst.

Men »Parolen« i vor Tid er en ganske anden. Det synes at være baade Bibliotekernes og Kunstforeningernes Formaal at slænge saa megen moderne Kunst hen foran Publikums Øjne ud fra Tanken: Man skal endelig se, hvad Nutidskunstnere laver — enten det saa er godt eller daarligt.

Hvem skal da vejlede Publikum? Der bliver ingen til det. At Publikum skal kunne vejlede sig selv, kan man ikke forlange. Det mangler ganske Dømmekraften dertil.

Vi vil vove at paastaa, at de tre Fjerdedele af moderne Litteratur og moderne Malerkunst enten er skadelig, underlødig eller komplet ligegyldig. Det meste af det er forskruet og skabagtigt og udspringer af aandelig og kulturel Afmagt«.

I anledning af et alt for kort og misvisende referat i bladet »Københavns Kommuneskole« af biblioteksdirektørens udtalelser under diskussionen om skole og bibliotek sendte biblioteksdirektøren en berigtigelse af referatet til K. K.s redaktion på linje med udtalelsen, som den er refereret ovenfor, og føjede dertil følgende linjer:

»Jeg for min part nærer ingen tvivl om, at disse myndigheder vil tilvejebringe en god og forstandig ordning såvel under hensyntagen til børnene som til skolerne og til en rationel økonomisk og bebyggelsesmæssig enhedsplan.«

Disse linjer blev nægtet optagelse. Kommentarer er vel overflødige.

BIBLIOTEKARDAGEN

Årets »bibliotekardag« begyndte lørdag aften d. 23. med et foredrag af biblioteksdirektør Robert L. Hansen om »Den bibliografiske situation«. Foredraget trykkes op i »Bibliotekaren«. Efter foredraget var der en aftenunderholning, hvor bibliotekar Erling Winkel, Statsbiblioteket, afholdt et musikalsk Hvem ved hvad ved hjælp af en broget samling båndoptagelser. Om søndagen var der generalforsamling, hvor formanden, overbibliotekar Pr. Kirkegaard aflagde en interessant og udførlig beretning. Senere talte programsekretær Hans Rude og bibliotekar Erling Winkel om »den auditive kulturformidling«, og efter forskellige særmøder talte forfatterforeningens formand, hr. Cai M. Woel om Forfatterens stilling i dag. Vi henviser til referatet i »Bibliotekaren«.

MEDDELELSE FRA DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

Den danske Unesco-Nationalkommission har meddelt Danmarks Biblioteksforening, at *»Unesco Bulletin for Libraries«*, som hidtil fra Unesco er blevet tilstillet en række danske biblioteker som frieksemplar, ikke længere vil kunne leveres gratis, men at der fremtidig må tegnes abonnement på tidsskriftet (årligt doll. 2,50).

Biblioteksforeningens hovedbestyrelse henstiller til bibliotekerne at tage denne meddelelse til følge og altså *pr. 1. januar 1955 overgå til at abonnere på tidsskriftet.* (Kommission: E. Munksgaard, Nørregade 6, Kbh. K.)

R. Lassen.

INDBINDINGSCENTRALEN SÆTTER PRISERNE NED

Dansk bibliografisk Kontor har udsendt meddelelse om, at fællesindbindingen (indbindingscentralen) fra 1. nov. vil nedsætte sine priser således, at bindene til enhedspris vil blive nedsat med næsten 10 %, idet

bøger i helbind vil blive nedsat fra kr. 5.50 til kr. 5.00 og bøger i halvbind (børnebøger) vil blive nedsat fra kr. 4.40 til kr. 4.00.

Samtidig bortfalder særpriserne for billedbogsbind og billigserier. For bøger af særligt stort format vil de tidligere priser blive opretholdt. Prisnedsættelsen på enhedspriserne kommer også til at gælde alle bøger, der er på lager.

Fællesindbindingens håb, da man startede for 6 år siden, om at man skulle kunne sætte priserne ned, når virksomhedens økonomi var sikret, er hermed gået i opfyldelse. Dens eminent dygtige bogbinder og hele virksomhedens fornuftige tilrettelæggelse har på de forholdsvis få år skabt så stor en kundekreds — og en tilfreds kundekreds — at økonomien nu tillader at levere bindene til disse overordentlig billige priser og af en standard, der ikke kan være bedre. Alle biblioteker vil glæde sig derover og ønske virksomheden til lykke med dens sukcès. Ikke mindst de små biblioteker på landet har grund til at glæde sig over, at de nu kan byde deres lånere så smukt indbundne bøger og til en pris, der på de små budgetter betyder en betydelig lettelse.

NORDISK FORTSÆTTELSESKURS FOR BIBLIOTEKARER

Statens Bibliotektilsyn i Norge vil i tiden juni-august 1955 holde et fortsettelseskurs for bibliotekarer.

Kurset som blir holdt i Oslo vil vare i 6 uker, fra 27. juni til 5. august. Det kan søkes av bibliotekarer, som har minst 5 års praksis etter bestått bibliotekeksamen. Kurset er gratis, men deltakerne må selv betale utgifter til reise og opphold, eventuelt med tilskudd fra sine biblioteker eller fra staten.

Det vil bli undervist i bibliotekadministrasjon, biblioteklokaler og inventar, bokvalg og bokbestand, katalogisering og klassifikasjon, bibliotektekniske problemer, audio-visuelle midler, referansearbeid, landsbygdens problemer, ungdomsbiblioteker, folkeopplysningsarbeid, kontorarbeidets problemer, sosiale særoppgaver (sykehusbiblioteker, skipsbiblioteker, m. v.).

Foruten den direkte undervisning som skal foregå om formiddagen, skal man om ettermiddagen ha øvelser i bestemte oppgaver som deltagerne vil få seg tildelt i begynnelsen av 1955.

Anmeldelse til kurset sendes for danske deltageres vedkommende inden 31/12 1954 til Statens Bibliotekstilsyn, Odensegade 14, Kbhvn. Ø.

BØRNEBOGSSAMLING PÅ STATENS PÆDAGOGISKE STUDIESAMLING

Ved velvilje fra 26 danske forlags side er det lykkedes studiesamlingen at realisere en længe næret plan om at tilvejebringe en samling *moderne danske børnebøger*.

I adskillige år har studiesamlingen haft en værdifuld samling af gamle børnebøger helt tilbage til 1700-tallet (disse er dog kun til brug på læsesalen) og en samling fra slutningen af forrige århundrede til o. 1920.

Fremtidig vil studiesamlingen altså også have helt moderne børnebøger fra de vigtigste danske børnebogsforlag. Bøgerne lånes ud — også til provinsen — men kun *til gennemsyn for lærerne. Bøgerne må ikke benyttes af børn;* dels ville vort ene eksemplar af en bog i praksis ingen nytte gøre, og dels ville det hurtigt slides op. — Udlån af bøger til børn er børnebibliotekernes opgave. Vor opgave her er alene at hjælpe lærerne til at orientere sig i børnebogslitteraturen.

Af nye børnebøger fra Norge og Island har studiesamlingen en betydelig samling.

Poul Müller.

FRA BIBLIOTEKSARBEJDET

FRA AMTSKREDSENE

Det har været amtskredsmødernes tid. Vi noterer, at »den kulørte litteratur« og børnebøgerne er blevet behandlet en række steder i forbindelse med redegørelser for skolelæsestuens arbejde, således i *Kolding*, hvor formanden for Danmarks Skolebiblioteksforening, førstelærer Sv. Alleslev talte om dette emne. Iøvrigt bemærkes, at professor Skautrup, Århus, holdt foredrag om sprogrøgt og sprognævn på kredsmødet i *Esbjerg*, at forfatteren Martin A. Hansen talte om »Kulturskiftet« (jvnfr. værket Orm og Tyr) på mødet i *Randers*, hvor man iøvrigt tog afsked med den til Grenå bortdragende oplandsbibliotekar frk. Kjølseth, samt at lektor Emil Frederiksen på kredsmødet i *Rønne* holdt foredrag om årets bøger.

OVERGANG TIL KOMMUNAL DRIFT

Følgende kommuner har vedtaget at overtage de hidtidige selvejende biblioteker som kommunal ejendom: *Gråsten*, *Sædder* (Østsj.), *Toreby* (Lolland) og *Ulkebøl* (Als).

NYE BIBLIOTEKSLOKALER

Ballerup bibliotek indviede d. 4. okt. nye lokaler i et moderne boligkompleks, hvor man har fået dobbelt så stort areal som i den gamle præstegård, hvor man hidtil har boet. Tillige har man fået et godt filialbibliotek i Maaløv (lærer A. Munchs gamle bibliotek), og man håber at få et lignende i Skovlunde.

Frederiksberg kommunebiblioteker har d. 25. okt. indviet en nye filial på hjørnet af Godthåbsvej og Tesdorpfsvej til afløsning af filialen på Falstersvej. Den nye filial, der vil blive nærmere omtalt i et senere nr., er utvivlsomt — omend ikke særlig stor — det smukkeste biblioteksinteriør, vi for tiden kan opvise her i landet.

Gladsaxe kommune har godkendt planer til et nyt fuldt udbygget kredsbibliotek i Bagsværd. Borgmesteren er optimistisk og udtaler håbet om at få sat spaden i jorden omkring nytår.

I *Rinkenæs* (ved Gråsten) nedlagde man d. 15. okt. grundstenen til et nyt kommunekontor og bibliotek.

NYE BIBLIOTEKER

Der oprettes for tiden kun meget få nye biblioteker. For nylig har man dog oprettet et nyt bibliotek i *Mygdal* i Vendsyssel.

FOLKEBIBLIOTEKERNES UDENLANDSKE VANDREBOGSAMLING

Folkebibliotekernes udenlandske vandrebogsamling, der med sæde på Silkeborg bibliotek udfolder en stilfærdig, men meget påskønnet virksomhed, kan i år fejre sit 25 års jubilæum og har i den anledning udsendt et lille »festskrift« (F. u. V. 1929–1954. Silkeborg 1954). Det fremgår deraf, at der nu er 42 biblioteker, der abonnerer på bogsættene, hvorhos 14 børnebiblioteker abonnerer på bogsæt fra afdelingen for engelsk-amerikanske børnebøger.

På grund af svigtende tilslutning har man indstillet den russiske afdeling, dog således at bogbestanden stadig står til rådighed. — Medlemsantallet er iøvrigt steget fra 21 i 1930 til 56 i 1954, bogsættene fra 44 til 228 og det samlede bindtal fra 469 til 6233 bd. — Man kan kun ønske virksomheden en stadig større tilslutning. Der er faktisk en række mindre købstæder, der ville have stor glæde af at melde sig til dette udmærkede foretagende.

ANDRE MEDDELELSER

Kalundborg. Fru Julie Friderichsen (se B. V. 1954, s. 171 og 225) har under besøg i Norge hos Sigrid Undsets søn, Hans Undset Svarstad, fået udleveret de effekter, der skal danne grundstammen i Sigrid Undsets mindestue på biblioteket i Kalundborg. Stuen skal formentlig indrettes i et hjørne af den lejlighed i Ole Lunds hus, der nu indlemmes i biblioteket.

Holbæk har holdt en slags jubilæum, idet det nu er 25 år siden dens berømte bogbil kørte for første gang — og kørte til biblioteksløse sogne og direkte til de enkelte lånere. I det første år kørtes 32 gange, og 250 familier lånte 7000 bd. Få år efter var udlånet oppe på ca. 12.000 bd. — Men umiddelbart før krigen var der kommet så mange biblioteker på Holbæk-egnen, at denne Carl Jacobis pionerkørsel ikke længere var nødvendig, hvorefter man gik over til den nu gængse metode kun at køre bøger ud til sognebibliotekerne. Eksemplet forblev det eneste her i landet, mens lignende kørsel til enkeltlånere jo finder sted mange steder i de angelsaksiske lande i tyndt befolkede egne.

Kolding centralbibliotek har jo som bekendt sine vanskeligheder. Den store nedskæring af det kommunale tilskud har bevirket, at man i år praktisk talt ikke har kunnet købe nye bøger til virksomheden i byen selv, men kun til oplandsvirksomheden for centraltilskuddet. I byrådsmødet den 13. sept. fremlagdes bibliotekets regnskab, der udviste en nedgang i bogkøbet fra 32.000 kr. til 14.000 kr. Skoleinspektør Frovin Jørgensen — den ene af byrådets repræsentanter i biblioteksbestyrelsen — udtalte, iflg. »Kolding Venstreblad«, at »da det forrige byråd fastsatte tilskuddet til biblioteket, havde man henvist dette til eventuelt at appellere til undervisningsministeriet. Dette er sket, og man kan vel vente en reaktion fra ministeriets side«. Borgmesteren erkendte, stadig iflg. »Venstrebladet«, ønskeligheden af »en måde at komme ud af det på«, men hidtil har man ikke kunnet få nogen positiv løsning. Da ministeriet er afæsket en

udtalelse, må der vel komme et svar, og han ville finde det mest rimeligt at vente. Man kan ikke så godt bede ministeriet fremskynde sagen«. Byrådsmedlemmet Ida Jørgensen bemærkede om dette at vente, at der overhovedet ikke er penge til at købe bøger for i år...«

Borgmesteren mente, at når man nu havde blandet ministeriet ind i det, måtte man afvente svaret.

Skagens bibliotek har tilendebragt en større ombygning, så der er blevet bedre plads overalt. Der kommer nye møbler i læsesalen, og væggene har fået smukke lyse farver. Også udlånet er blevet gjort i stand og forsynet med flere reoler.

Rødding folkebibliotek (ved Spøttrup) markerede ved en lille festlighed den 9. nov. sin beståen gennem 25 år. Ved samme lejlighed fejrede man lærerne L. Chr. Larsens og Peder Hansens 25 års-jubilæum som bibliotekarer. De har under ufortrødent arbejde ført biblioteket fra de første spæde dage op til dets nuværende format — c. 3000 bd. — Tre mand af biblioteksbestyrelsen har også gjort alle 25 år med, således formanden, motorfører Martin Christensen.

Tåsinge bibliotek — hvis udlån er fordoblet siden 1950 — har fået sit kommunale tilskud forhøjet fra 1,50 til 2 kr. pr. indb.

NOTITSER

Fra Det kgl. Bibliotek. Den i 1943 afdøde arkitekt og bygningshistoriker Johannes Prip-Møller, der var en fremragende kender af kinesisk kultur og bl. a. blev internationalt kendt ved sit monumentale værk »Chinese Buddhist Monasteries, their Plan and its Functions as a Setting for Buddhist Monastic Life«, der med støtte af de to Carlsbergfonds udkom i 1937, indsamlede under sine årelange rejser i Kina som arkitekt og missionær et omfattende materiale bestående af tegninger, opmålinger, skitser, billeder m. v. af kinesiske bygningsværker, især klostre. Dette enestående materiale, der er af den største værdi for kendskabet til Kinas byggekunst og dens historie og for alle, der beskæftiger sig med kinesisk kultur iøvrigt, har staten nu sammen med dagbøger o. l. erhvervet af arkitekt Prip-Møllers enke, forfatterinden Antonette Prip-Møller, og overdraget det til Kunstakademiet og Det kgl. Bibliotek. (Om arkitekt Prip-Møller se iøvrigt Dansk Biografisk Leksikon, bd. 27, *supplementet*).

I forbindelse med »Foreningen for Boghaandværk« har Det kgl. Bibliotek i sin forhal haft en udstilling: »Den almindelige danske bog 1870–1950«, der ved sine eksempler på skønlitteratur og faglitteratur gav et instruktivt overblik over den betydelige udvikling, der er sket gennem de 80 år — omend der som Foreningen selv udtrykker det, er langt igen, før målet er nået.

I pausen mellem to specialudstillinger viser Det kgl. Bibliotek en udstilling af mere almen karakter omfattende håndskrifter og ældre tryk. Blandt håndskrifterne ses et udvalg af de gyldne bøger, af islandske håndskrifter vises Eddaen og Flatöbogen. Af danske håndskrifter bl. a. Angersfragmentet af Saxo og Hjertebogen samt en række autografer af berømte danskere fra Tycho Brahe til Andersen Nexø. De trykte bøger stammer fra tiden før c. 1500 med Gutenbergbiblen som hovedstykke.

Indtil videre er udstillingen åben alle hverdage kl. 9–22.

Udenlandske besøg. Som udvekslede med danske oplandsbibliotekarer har de engelske oplandsbibliotekarer Mrs. Dorothy Rosser fra Lancashire County Library

(Furness-distriktet) og M. Stradling, også fra Lancashire, besøgt en række centralbiblioteker her i landet.

Et stort selskab af *tyske Landesstellen - bibliotekarer*, altså folk fra de forskellige vesttyske »bibliotekstilsyn«, i forbindelse med formanden for den tyske folkebibliotekarforening Carl Jansen, Essen og andre medlemmer af bestyrelsen, har aflagt et studiebesøg i Sønderjylland og Kolding. Overbibliotekarerne Gustav Auring, Åbenrå, og Th. Hildebrandt, Haderslev, ledede turen og holdt orienterende foredrag for gæsterne. Foruden bybibliotekerne besås bibliotekerne i Tinglev og i Uge, Hoptrup og Vilstrup med særlig henblik på de nye skolebiblioteks lokaler. Turen endte i Kolding, hvor overbibliotekar Ida Bachmann viste rundt i biblioteket og holdt foredrag om danske bibliotekers fællesforetagender (Dansk bibliografisk Kontor etc.).

Omsætningsafgiften på danske bøger til Sydslesvig. Som tidligere omtalt (B. V. 1954, s. 77) må det danske biblioteksvæsen i Sydslesvig betale en omsætningsafgift (4½ %) på bøger, der indføres fra Danmark, hvilket i høj grad vanskeliggør overførelsen af de mange danske gaver, der ligger opmagasineret i Haderslev til den danske bogsamling i Flensborghus. Der er nu kommet endeligt afslag på ansøgningen om at blive fritaget for denne afgift, til trods for at sagen er blevet ført op på allerhøjeste plan med bistand af ambassadør Hans Hvass i Bonn og generalkonsulatet i Flensborg. Forøvrigt meddelte, under ovennævnte besøg, den bekendte tyske biblioteksmand Fr. Schriewer, lederen af Landesstelle i Flensborg, at også han måtte betale omsætningsskat, når han skulle købe reoler. — Men de engelske biblioteker i Tyskland kan indføre bøger til Tyskland uden at skulle svare nogen afgift.

En fransk avis- og tidsskriftfortegnelse er fornylig udsendt af forlaget Hachette. (Revues et périodiques de langue française. Département Étranger Hachette. 79, Boulevard Saint-Germain. Paris 6). Der er en klassedelt og en alfabetisk del, den første indeholder udførlige oplysninger om et stort udvalg af fransksprogede aviser og tidsskrifter, desværre dog uden prisangivelse. Fortegnelsen fås ved henvendelse til ovenstående adresse.

Unesco og bibliotekerne. Unesco har iværksat et bibliotekskursus på det nye »modelbibliotek« i Delhi (se B. V. 1951, s. 175) for 30 bibliotekarer fra Afghanistan, Australien, Burma, Cambodja, Canada, Indien, Indonesien, Laos, New Zealand, Pakistan, Thailand og Viet-Nam. — Et andet »modelbibliotek« er blevet oprettet i Medellin i Columbia. En bogbil vil blive sat i drift i området. Der er planer om biblioteksoprettelser i fransk Afrika og forskellige områder i Sydamerika.

PERSONALIA

Afdelingsbibliotekar Kjeld Hasselbalch-Larsen, Københavns Kommunebiblioteker, fyldte d. 3. okt. 60 år og var genstand for megen hyldest fra kolleger og talrige venner, også fra mange af de »kunder«, som han i en lang årrække under sit arbejde på læsesalen i Nikolaj har hjulpet med aldrig svigtende interesse. Den afholdte bibliotekar var også i mange år — indtil i forfjor — lærer i håndbogskundskab på biblioteksskolen.

Den 23. oktober fyldte lederen af Statens pædagogiske Studiesamling, inspektør Poul Müller, 60 år.

Poul Müller tog lærereksamen fra Jonstrup seminarium i 1915 og ansattes samme år ved Københavns kommunale skolevæsen, der i ham fik en ivrigt interesseret lærer. Lydhør over for de nye pædagogiske tanker, der i 1920'erne gjorde sig gældende i skolen, var han eksempelvis en af pionererne på læsestuearbejdets område. På grund af en tiltagende tunghørhed måtte Poul Müller imidlertid tage sin afsked som lærer i 1929, men genoptog samme år — på anden vis — et pædagogisk arbejde, idet han knyttedes som inspektør — (deraf den stadig anvendte titel!) — til samlingerne af undervisningsmateriel ved Dansk skolemuseum, som studiesamlingen dengang hed. I 1936 blev han tillige bibliotekar, hvorved ledelsen af hele institutionen samledes i hans hånd. Med en utrættelig begejstring for »sagen« har Poul Müller i løbet af de siden da forløbne små 20 år af det gamle skolemuseums noget på slump tilvejebragte bogsamling skabt et af vore største og mest benyttede specialbiblioteker, et pædagogisk fagbibliotek, der har sin selvfølgelige og uundværlige plads som led både af bibliotekssystemet og skolen.

Man mærker, at Poul Müller også i sit bibliotekariske arbejde er læreren, for hvem det er en lyst at vejlede og formidle. Hvad der behageligt nok altid sker med et uhøjtideligt glimt af ironi og selvironi. På smukkeste måde henter han sit arbejdes inspiration både fra pædagogikkens teori og fra dens praksis. J. L. F.

Den 1. december 1954 afsluttes en epoke for Grenå Bibliotek, idet bibliotekets egentlige skaber, dets leder og drivende kraft i 40 år, bibliotekar, viceskoleinspektør Carl Svenstrup trækker sig tilbage.

Carl Svenstrup er en fuldgod repræsentant for de pionerer, som i den sidste menneskealder har bragt landets biblioteker frem til den stilling i samfundet, hvor de hører hjemme. Fra han i 1915 overtog en lille samling bøger i en skolestue, til han nu kan aflevere en selvstændig biblioteksbygning med åbne hylder og moderne inventar, er der sket en udvikling for biblioteket i Grenå, som byen og egnen er ham taknemlig for, idet det så godt som udelukkende skyldes Carl Svenstrup og hans energiske arbejde for biblioteket.

Svenstrups enestående kendskab til fødebyen Grenå, hvor han har levet hele sit liv, og hans interesse for fortiden, førte til frembringelsen af hans store arbejde »Grenå Bys Historie«, der har fundet anerkendelse i vide kredse, et smukt resultat af adskillige års intenst arbejde.

Som et synligt tegn på Grenå bys taknemlighed for hans arbejde med biblioteket og byhistorien lod byrådet i forbindelse med hans 70-årsdag kunstmaler Aug. Tørsleff udføre et maleri af ham.

Alderen til trods, knapt 74 år, er Svenstrup stadig myreflittig og energisk. Når han den 1. december overgiver ledelsen af Grenå Bibliotek til frk. Elisabeth Kjølseth fra Randers, er hans ene livsværk afsluttet, og biblioteket overgår til kommunen. Der kan formentlig herved blive mere tid til arbejdet med byhistorien, så Carl Svenstrup kan opleve at se denne, sit andet livsværk, afsluttet. J. E.

ANSÆTTELSER

Det kgl. Bibliotek og Universitetsbiblioteket. Cand. mag. Inger Warmind, assistent af 2. grad, er konstitueret som bibliotekar af 2. grad fra 1. oktober. Fra samme dato

er som aspirant til en stilling som bibliotekar af 2. grad ansat mag. art. Else Fausbøll.

Frederiksberg. Bibliotekar, frk. Ingeborg Fink har fået fast ansættelse.

Århus. Følgende bibliotekaransættelser har fundet sted:

Som afdelingsbibliotekar ved kredsbiblioteket for Christiansbjerg, som ventes åbnet i løbet af nogle måneder, frk. Kirsten Kiørboe, Århus.

Som bibliotekarer: Jørgen Thorsted, Århus, frk. Kirsten Flensted-Nielsen, Århus, og frk. Anne-Lise Roslyng, Vejle.

Som timelønnet bibliotekar ved børnebibliotekerne: fru Tove Kvarnbo, f. Kristensen, Århus.

Odense. Afdelingsbibliotekar, frk. Agnete Hansen er blevet forfremmet til førstebibliotekar, og bibliotekar Alfred Tiedje derefter til afdelingsbibliotekar. Den ledigblevne bibliotekarstilling blev derefter besat med frk. Karen Margrethe Katborg, Silkeborg.

LITTERATUREN

ANMELDELSER

(Bøger fra 1954, hvor intet andet er anført).

Anmeldere i dette nr.: Bibliotekarerne Leo Alster, Hvidovre (L. A.), dr. phil. Jean Anker, Univ.bibl. II (J. A.), Gustav Auring, Åbenrå (G. A.), Sigurd Bjeld, Silkeborg (S. Bj.), Poul Brams, Hvidovre (P. B.), Kjeld Hasselbalch-Larsen, Kbhvn. (Kj. H.-L.), Niels Kaae, Kbhvn. (N. K.), A. E. Kjølseth, Randers (A. E. K.), Anker Olsen, Køge (A. O.) samt overingeniør E. G. Bildsøe, bibl.dir. Robert L. Hansen (R. L. H.) og civilingeniør F. Larris.

FAGLITTERATUR

DRIFTSØKONOMI

Hages håndbog for handel og industri. 7. udg. Under red. af Per Boesen og Knud Larsen. Gad. Bd. 1. 70.00. (33.01 Ha 27.5).

Det er 10 år siden 6. stærkt omarbejdede udg. af Hages håndbog udkom. Det har derfor været nødvendigt igen at foretage mange ændringer, også for at få plads til det nye stof, der skulle med. Det er stadig den praktiske fremstilling af driftsøkonomien og dens tilgrænsende områder, der ligger til grund for værket, men det er fra udgivernes side i højere grad end hidtil tilstræbt at se problemerne udfra forretningsmandens synspunkt. Dette vil uden tvivl også være af værdi for arbejdet med den på vore læsesale, hvor den selvfølgelig er ganske selvskreven. Kj.-H-L.

FOLKEMINDER

Wiingaard, Georg. Dem fra Lolland. Hagerup. 1953. 215 s. 9.75. (39.4 Wi 40.5 d).

Rigtigheden af det gamle ord om »de gode og de onde og dem fra Lolland« er man tilbøjelig til at sande ved bekendtskabet med den snes gamle lollændere (benævnelsen »lolliker« yndes ikke!), som deres landsmand Georg Wiingaard fortæller om i sin bog. Det gammeldags bondesamfund før 1. verdenskrig gav vel allevegne bedre plads for særprægede og sære mennesker, men på Lolland måske mere end andetsteds. Wiingaard kan ved sit lune og sin medmenneskelige forståelse minde om så udmærkede folkelivsskildrere som H. P. Hansen og Anders Uhrskov, men har ellers helt sin egen tone. Hans beretninger om Himmelmesteren, Mirakelsmeden, Jeppe Skomager, Stubfrøkenen og de andre jævne menneskers kamp med en trang tilværelse eller et vrangt sind skal nok skaffe ham læsere landet over. A. O.

GEOGRAFI OG REJSER

Dupeyrat, André. Mitsinari. 21 år hos papuaerne. Oversat af Lars Berg efter »Vingt et un ans chez les Papous«. Hans Reitzel. 223 s. 6 tavler. 17.75. (48.96 Du71.7m).

Forfatteren er en fransk missionær (på de indfødtes sprog Mitsinari), der i 21 år, fra 1930, levede blandt Papuaerne på Ny Guinea. At han også kan skrive er denne bog det bedste bevis på. Man hører om en modig og udholdende mand, der kæmper mod det usunde klima og det uvejsomme terræn, og som alene og ubevæbnet drister sig ind i kannibalernes landsbyer, hvor han slår sig ned, lærer de indfødtes sprog og med stor psykologisk forståelse virker for evangeliets udbredelse. Hvad man end vil mene om hedningemission, synes den her velbegrundet, og dens resultater er ikke ringe, set med den gode paters optimistiske briller. Bogen er med fuld ret oversat til mange sprog, det er en rejse- og folkelivsskildring af første klasse. N. K.

Ehrström, Inga. Genskær af ilden. Oversat af Bodil Schram efter »Slocknad är elden«. Schultz. 147 s. 9.75. (46.7Eh82g).

Den finske læge Ehrström fik 1948 tilladelse til at foretage undersøgelser over kultursygdommenes, særlig neurosernes, forekomst blandt grønlænderne, og han og hans familie opholdt sig 8 måneder i det forholdsvis uberørte Umanakdistrikt i Nordgrønland. Den impulsive lægefrue giver levende beskrivelser af den storslåede, ubarmhjertige natur og medfølende skildringer af fattige, ofte sultende grønlændere, der efter hendes opfattelse forsømmes af det danske styre. Bogens tragiske slutning er en dødsmærket mands hjemrejse efter et resultatrigt arbejdsår. Den lille velskrevne bog giver en udlændings syn på grønlandske forhold og en kvindes skildring af lykkeligt familieliv under nordlige breddegrader. N. K.

Kampen, Anthony van. Junglens Pimpernel. Oversat af Erik Bertelsen efter »Jungle Pimpernel«. Nyt nord. Forl. 231 s. 4 tavler. 15.75. (48.96Ka53.74j).

Den hollandske journalist og forfatter Anthony van Kampen besøgte 1948 Ny Guinea og deltog i flere straffeekspeditioner mod de indfødte. De hollandske koloniembedsmænd har et hårdt job og får ikke altid tilstrækkelig støtte fra moderlandet. Den ene af bogens to hovedpersoner, kaldet »Junglens Pimpernel«, har en forunderlig evne til at opnå kontakt med de indfødte, den anden går under trykket af håbløs forelskelse til grunde i junglehelvedet. Det er en nøgtern, men spændende og uhyggelig bog om kampe mellem hollændere og papuaer og mellem papuaerne indbyrdes. Et orienteringskort savnes i høj grad. N. K.

NATURVIDENSKAB

Degerbøl, Magnus. Fra abe til menneske. Hans Reitzel. 91 s. ill. 4 tavler. 18.50. (56.5De37.4f).

Vor bedste kender af mennesket som dyreart har i denne oversigt givet en fremstilling af den nutidige opfattelse af menneskets udviklingsgang på basis af de talrige fund af rester af fortidsmennesker og deres slægtninge i dyreriget, som er gjort i de senere år. Herefter menes det, at vor nutidige mennesketype kan spores over 200.000 år tilbage i tiden, til det vi kalder næstsidste mellemistid. Adskillige sidegrene synes

at have udspecialiseret sig under udviklingens gang, men er gået til grunde, idet den videnskabelige erfaring synes at vise, at overspecialisering fører til undergang. Vor egen menneketype skulle efter forf.s mening repræsentere en mere afbalanceret midtlinie, hvor faren fra hjernens overudvikling måske repræsenterer en trusel.

J. A.

TEKNIK

Schieldrop, Edgar B. Teknikkens vidundere i fartens tidsalder. 2. udg. Gyldendal. 1953. Bd. 1–2, register, ill. 97.50. (60.2 Sc28.6t).

Værket henvender sig til det teknikinteresserede brede publikum. Med sin underfundige, svulstige, svært læste stil samt sin dvælen ved uvæsentlige detailler vil det dog næppe finde sangbund hos ungdommen. Teknikkens historie er fuld dramatik, som det tidligere er lykkedes andre forfattere at fortolke; i nærværende værk bliver det kun ved forsøget. Man læser spændt, at en eller anden jernbane eller tunnel byggedes under de mest dramatiske omstændigheder, evt. med en kort opremsning af vanskelighederne, men uden at man gøres delagtig i dramatikken. I stedet bombarderes læseren med salver af superlativer om det mest fantastiske eller nervepirrende, gigantiske, uhyre farlige — o. s. v. En anden fejl er de usaglige kommentarer og overfladiske filosofiske betragtninger; f. eks. »... i fjernsynets epoke behøver vi ikke at slæbe os gennem salene på vore museumstrætte ben. Siddende i vor yndlingsstol kan vi lade vort fjernblik vandre over skattene i Louvre, i...« o. s. v. Af værkets mange illustrationer er der kun et begrænset antal med dramatik i, andre er berettigede ved et sagligt indhold, men mange er blot fotografiske arrangementer. Fra et sådant ligegyldigt arrangement, en ung dame ved rattet, skal citeres følgende fra billedteksten: »Den smarte, unge dame af i dag klarer alt... Hun behersker legende let det hele. Med et øje på hver finger og måske et par på tæerne også ordner hun hele mekanikken inde i bilen samtidig med, at hendes så højt besungne øje vågent og kvikt følger trafikken.« Een billedtekst begynder med »Et smukt aftenlysbillede af...«, og her citeres en anden: »På næste helside et pragtfuldt billede af den lige så pragtfulde 82000 tons-båd Normandie, en af fransk skibsbygningskunsts stolteste triumfer. Det var et af de sørgeligste tab, eliteklassen inden for verdensflåden overhovedet har lidt, da dette herlige skib under krigen blev flammernes rov ved kajen i New York...« o. s. v.

F. Larris.

Spangsgård, N. H. Måleværktøjer og deres brug. [2. udg.]. Teknologisk Instituts Forl. 74 s. ill. 7.50. (62.5 Sp 11.6 m).

Bogen beskriver og illustrerer de på maskinfabrikker almindeligst anvendte måle- og kontrolværktøjer, herunder indikatorer, mikrokatorer og toleranceværktøjer. Der gives en letfattelig vejledning i brugen af disse værktøjer, hvorimod der ikke gås dybere ind på måleteknikkens teori. Bogen er særlig egnet for lærlinge og yngre maskinarbejdere samt kontrollører.

E. G. Bildsøe.

HUSDYBRRUG

Rosing, Jens. Den dragende flok. Nyt nord. Forl. 124 s. ill. 10.75. (63.629 Ro 81.1 d).

Forf., der hører til en kendt grønlandsk familie, har til opgave at lede forsøget med at omplante norske tamrener til Grønland. Som forskole til dette hverv opholdt han sig i længere tid ved en stor rensdyrstation i Hallingdalen i Norge. Herfra har

han fået stof til sine skildringer i denne bog, som beretter om hans indtryk fra og oplevelser i de norske fjelde under årstidernes skiften sammen med de vældige flokke af rener. Som den gode tegner han er, har han selv illustreret bogen med sine skitser.

J. A.

ARKITEKTUR

Danmarks kirker. Udgivet af Nationalmuseet. Bornholm. Ved O. Norn, C. G. Schultz og Erik Skov. Hefte 1 ff. Gads forl. (I alt ca. 6 hefter à 7.00). (71.8 Da 58.3).

Nationalmuseet påbegynder nu udsendelsen af bindet om Bornholms kirker under den kyndigst mulige redaktion. Bindet indledes med den sædvanlige, nyttige fagordbog, og i de første hefter behandles købstadkirkerne begyndende med Rønne, hvorefter følger Hasle, Allinge, Svaneke, Neksø og tilsidst Å kirke. Beskrivelsen af de berømte landkirker afsluttes med en almen kunsthistorisk oversigt og udførligt register. — Prisen er enestående billig og opfordrer til anskaffelse i videste udstrækning. Udsendelsen af bindet vil vare et par år.

MUSIK OG SANG

Den danske koralbog. Melodisamling til Den danske salmebog ved Jens Peter Larsen og Mogens Wöldike. Wilhelm Hansen. 328 s. register 38.00. (78.683 Da 60).

Med gennemførelsen af den nye salmebog var det tvingende nødvendigt, at der kom en ny koralbog. I 1949 blev der af salmebogsudvalget nedsat et mindre udvalg til at gennemgå de spørgsmål, der knytter sig til salmebogens melodihenvisninger. Wøldike var formand for udvalget, og J. P. Larsen var medlem deraf. Det var derfor i enhver henseende naturligt, at det blev dem, der udgav koralbogen, og de har nøje holdt sig til det udvalg af melodier, som findes anført i salmebogen. Et meget stort antal af de hidtil benyttede melodier er selvfølgelig taget med i den nye koralbog, men lige så selvfølgeligt er det, at der er en mængde »nye« melodier med, og her gælder det naturligvis først og fremmest Laubs melodier. Der vil i den nye koralbog være meget at glæde sig over for alle elskere af vor salmesang, men der vil være ligeså meget, der vil irritere mange, men hvordan gøre alle tilpas. Bibliotekerne skal heldigvis ikke tage standpunkt i striden, men bare give enhver af vore benyttere mulighed for selv at sætte sig ind i den nye salmeskat ved hos os at låne koralbogen.

Kj. H.-L.

SPROG

Vinterberg, Hermann, og C. A. Bodelsen. Dansk-Engelsk Ordbog. Under medvirkning af H. J. Uldall og B. Kjærulff Nielsen. Bd. 1. A — Møtrik. Gyldendal. 936 s. (tospaltet). 89.00 indb. eller hele værket i 10 storhefter à 15.00, eller bd. 1 indb. ÷ 5 storhefter à 15.00. (Efter 31. 3. 1955 højere pris). (89.33 Vi 81.5 d).

Et overordentligt savn er afhjulpet ved udgivelsen af denne store ordbog, hvorpå der har været arbejdet i over 25 år. De hidtil eksisterende dansk-engelske ordbøger er alle ufyldestgørende og forældede. Med en talrig medarbejderstab af specialister vil det foreliggende værk (bd. 2 kommer i 1956) være den største ordbog fra dansk til et fremmed sprog. Antallet af direkte opslagsord vil være ca. 200.000 plus ca. 135.000 forbindelser med en eller flere oversættelser til engelsk. Der er gjort alt muligt for at lette benyttelsen dels ved selve opstillingen og dels ved typografiske midler. Ligesom i Blinkenberg og Thieles Dansk-franske Ordbog er i hver større artikel de forskellige

betydninger nummereret og medgivet en kort forklaring, hvorefter talbetegnelsen om fornødent gentages i eksempelrækken, for at man kan se, hvilken af de i indledningen forekommende betydninger der er tale om. Er eksempelrækken særlig lang, er eksemplerne fordelt i afdelinger efter arten af det karakteristiske ord i forbindelsen og afdelingerne ordnet alfabetisk. Det er således særdeles nemt hurtigt at finde, hvad man har brug for. Desuden findes — som også i Blinkenberg og Thiele — i enkelte tilfælde idiomatiske udtryk uden dansk gengivelse for at give oplysning om særlige vendinger, der er karakteristiske for engelsk sprog. — Der er lagt vægt på at gengive moderne talesprog, og adskilligt slangstof er også medtaget, ligesom der er taget stort hensyn til amerikanske ord og vendinger. — Papir og typografi (Gyldendals forlagstrykkeri) er første klasses, klarheden og overskueligheden er snarest bedre end i den omtalte dansk-franske ordbog, der ellers synes i høj grad at have tjent til forbillede. — Den nye ordbog hører hjemme på enhver læsesal og i ethvert skolebibliotek. (En biblioteksmand er forøvrigt ikke helt tilfreds med biblioteksgloserne og håber de andre specialiteter er bedre varetaget). R. L. H.

HISTORIE

Koch, Bent A., og Lorenz Rerup (Red.). Sydslesvig på en anden måde. Det danske Forlag i Kommission, kan også fås fra Grænseforeningens Ungdom, Vestre Boulevard 40, Kbh. V.) 48 s. ill. 2.00. (96.9).

Ikke et skrift med faktiske oplysninger, men med meninger; et forkortet referat af en flerdages drøftelse om baggrunden for det danskorienterede nybrud i Sydslesvig, og de sydslesvig-interesserede foreningers vilkår herhjemme for at fastholde interessen, nu efter at sagen ikke længere er politisk aktuel. Navnlig to af de unge »nydanskere«, der samler sig om studenter-tidsskriftet »Front og Bro«, nemlig Lorenz Rerup og Hans Parmann, kommer frem med deres synspunkter. De er en modpol til den gamle »Gud, Konge og Fædreland« - nationalbevidsthed, og til Flensborg Avis' idelige protester mod tysk forskelsbehandling af mindretallet. Hvad de er *for*, kommer ikke ret klart frem; det var måske også for meget forlangt. Lad det bryde, lad det gære — i centralbibliotekerne. G. A.

PERSONALHISTORIE

Falk-Jensen, Arild, og H. Hjorth-Nielsen. Candidati og examinati juris 1736—1936. Candidati politices 1852—1936. Candidati actuarii 1922—36. Gad. Bd. 1. Aaberg — Fønss. 40.00. (99.39 Fa 56.5 c).

Mens vi for læger, præster og polyteknikeres vedkommende har værker, der medtager alle de personer, der har taget det pågældende fags eksamen, har man for juristernes vedkommende hidtil kun haft H. Hjorth-Nielsens to bøger: »Danske Prokuratorer med kgl. Bevilling 1660—1869« (1935) og »Danske Sagførere under Loven af 26. Maj 1869« (1941). Med det nye værk får vi nu også alle jurister, cand. politer og aktuarer biograferede. For personer, der er optaget i Hjorth-Nielsens to bøger, henvises der kun til de deri meddelte biografier, eventuelt med tilføjelser og rettelser. I den udstrækning, det har været muligt, er biografierne udarbejdede på grundlag af arkivmateriale. Oplysninger om litterær virksomhed har ikke kunnet medtages. Værket er ført op til 1936, det år hvor der sidste gang afholdtes dansk-juridisk eksamen. Det skal ialt blive på 4 bind. For alle større bibliotekers læsesale. Kj. H.-L.

Lervik, Kaare (Red.). H. C. Andersen. Bidrag af H. Topsøe-Jensen, F. J. Billeskov Jansen, Francis Bull, Volmer Dissing, Ole Jacobsen. Udg. af Det norske studentersamfunds kulturudvalg. Gyldendal. 91 s. register. 8.75. (99.4 An 35 le).

Den første af disse korte afhandlinger, Topsøe-Jensens »Mennesket og Digteren«, er en meget anbefalelsesværdig introduktion til Andersen — om nogen måtte fattes en sådan — vidnende om det store kendskab og den fine indfølingsevne, man kender fra forf.s tidligere Anderseniana. Billeskov Jansens »Tanker om H. C. Andersens Kunst« fremhæver og illustrerer med eksempler den betydning, som Andersens Italien-rejse 1833—34 havde for hans kunst. Francis Bull fortæller vittigt om »H. C. Andersen og nordmennene«, specielt bekendtskabet med Bjørnson. Den unge Volmer Dissings »H. C. Andersen på rejse« er veloplagt skrevet og giver lyst til at repetere visse kapitler af »En Digters Bazar«. Ole Jacobsens bidrag hedder »Romandigteren og digteren i romanerne« og er en instruktiv gennemgang af en mindre læst del af Andersens produktion. P. B.

Orwell, George. Elendighedens London og Paris. (På dansk ved Michael Tejn efter Down and out in Paris and London). Schønberg. 219 s. 12.75. (99.4 Or 90 or).

Forfatteren til »Kammerat Napoleon« og »1984« skildrer her sin ungdoms bitre tilværelse mellem Paris' og Londons fattigste existenser, som de i snavs og håbløs kamp for et usselt måltid lever et hæsligt liv i elendige slumhoteller i Paris eller i triste vagabondherberger i London og omegn. Men mærkeligt, uden egentligt nag, ja med en vis humor skildres livet mellem disse fortabte individer, hvad enten de arbejder i de parisiske storhotellers mod de elegante restaurantlokaler uhyggeligt kontrasterende kælderkøkkener, eller de slæber de trætte fødder gennem Londons gader, til de kan hvile de gigtsvage lemmer i herbergernes stinkende humre. Med al sin stilfærdige medfølelse virker anklagen mod samfundet dobbelt stærkt, og skildringen af de mange originale fremtoninger blandt undergrundens folk er mesterligt gjort og beriger vor viden om disse mennesker på betagende vis. R. L. H.

Sandemose, Aksel. Rejsen til Kjørkelvik. Dichtung und Wahrheit. Hans Reitzel. 166 s. 16.50. (99.4 Sa 64 sa).

Fra sin gård i Kjørkelvik på Sørlandet, hvor S. trives i nær kontakt med naturen og dyrene, ser han tilbage på sin barndom og urolige ungdom, sit første møde med Norge, den åndsdræbende vinter på Staby vinterseminarium og gensynet med fødebyen Jante (Nykobing Mors). Erindringsbrudstykker, som belyser hans indre udvikling som menneske og digter. Refererende afsnit skifter brat med novellistiske og essayistiske partier, som angriber religiøse, pædagogiske og moralske fordomme i skarp polemisk form. En stærkt personlig bog fuld af liv og kraft, skrevet på et velklingende og letlæst norsk. L. A.

SKØNLITTERATUR

DANSKE BØGER

Gunnarsson, Gunnar. Advent. 6. Opl. Gyldendal. 88 s. 6.50. (Gu 63 ad).

Gyldendal har genudsendt den islandske forfatters meget smukke fortælling (anm. i B. V. 1938, s. 35) om fårehyrden Benedikt, der sammen med sin hund og sin fører-

bede drager til fjelds for at lede efter vildfarne får. Skulle denne i sjælden grad betagende lille skildring savnes i noget bibliotek, er der grund til at henlede opmærksomheden på den. S. Bj.

Kristensen, Erling. Den sidste færge. Hasselbalch. 117 s. 12.50. (Kr63.3si).

Tolv noveller, de fleste med motiver fra ensomme egne i Jylland, hvor beskrivelserne af landskabet og vejret fornemmes som prægtige iscenesættelser af de tragiske handlingsforløb, ægte som Blicher. E. K. søger gerne sine motiver nogle slægtled eller længere tilbage, og ud af erindring og overlevering skaber han sine mennesker, stærke karakterer på godt og ondt og ofre for store og små lidenskaber. Det nye er blidheden — kun »Spillets regler« bringer bonderomanernes bidskhed i erindring. Prisen bærer »Galgens ret«, et Isak Dinesen'sk sujet, men holdt i E. K.s helt personlige, lidt bredt svungne sprogtone. For alle læsere. P. B.

Mosegaard, Knud. Dagene er korte. Hans Reitzel. 94 s. 9.75. (Mo84.5da).

En koncentreret, eksplosiv beretning om nogle børn, der vokser op i et hjem, hvor faderen er sjælden gæst og moderen ondskabsfuld hysteriker. De ulykkelige, angstfyldte forhold kuer børnene i deres livsudfoldelse indtil sjælelig forkrobling, og det forståes, at deres naturlige livskraft må finde udløsning i vold.

Kunstnerisk er bogen ligesom *for* knap. Korthed og klarhed er blandt de største dyder, indrømmet; men sproget er her dampet ind til en ekstrakt af hovedsætninger, der ætser og svier i sindet. Objektiviteten er fuldkommen og giver kun bogen yderligere slagkraft. Det er besættende læsning, ikke til at falde i søvn på, men lovende for forf.s fremtid. P. B.

Nielsen, Lars. Det lover jeg. Martin. 223 s. 8.75.

Temaet er det velkendte: en svag mand lader sig lokke ind i ægteskab af en træsk kvinde, men får efter mange genvordigheder den rette, som trofast har ventet på ham.

Det må indrømmes forfatteren, at han besidder evne til at imødekomme mange romanslugeres ønske om at få historien fortalt i rask og afvekslende handling. Men dermed er også alt sagt. Bogens eneste formål er at skaffe læseren et par timers adspredelse uden åndsevners påkaldelse, så afgjort er dens mangel på personlige, selvstændige synspunkter, så iøjnefaldende dens letkøbte, overfladiske behandling af stoffet. Her er end ikke tale om ærligt håndværk. Dens stilistiske mangler gør det iøvrigt til lidt af en prøvelse at læse den.

Det må betegnes som uforsvarligt at anvende offentlige midler på at indlemme den i bibliotekerne. A. E. K.

Nielsen, Niels E. Det tordner fra bjergene. Hasselbalch. 188 s. 12.50. (Ni52.6d).

I en afsides bjergegn er en fjeldbonde blevet tvunget af staten til at afstå en del af sin ejendom til en partitro flygtningefamilie. Der hersker bittert had mellem de to familiers ældre medlemmer, medens en forelskelse mellem to af de unge søger at bygge bro over fjendskabet. Således er stillingen, da et lavineskred, som er på nippet til at tage menneskene med, ødelægger, hvad der nøjsommeligt er bygget op gennem års slid. Denne katastrofe bliver for de stridende parter anledning til at besinde sig, prøve at lægge mistro og smålighed til side og ved en mere positiv indstilling at skabe betingelser for samarbejde og genopbygning.

Symbolikken er tydelig nok, til tider rigelig håndfast markeret, men lad det være —

til gengæld lades ingen læser i uvidenhed om de problemer, forfatteren tumler med, og som der tilvisse er grund for enhver til at tage op til overvejelse.

Bogens let tilgængelige form og dramatiske indhold vil sikre den et stort publikum.

A. E. K.

Nilsson, Nils. Det går nok. Erindringsroman. Nyt nord. Forlag. 215 s. 13.75. (Ni78.9d).

Den skånskfødte skribents bog er minder fra vagabondår i Danmark, som han fattede så stor kærlighed til, at han allerede som ung forlod sit fædreland for at blive dansker.

Det vrimler med fantastiske typer og skæbner i bogen; der er smukke eksempler på de farende svendes gensidige hjælp, og der er glimt af humor. Faren i den fortælleglade forfatters fremstillingsmåde ligger i, at han ikke rigtig har fået hold på dette væld af hændelser, muntre og triste; de hober sig op som løsrevne dagbogsblade. Men der er så meget sandt i denne unge mands jagen efter meningen med livet, at man med oprigtig glæde anbefaler disse erindringer til læsere, der rådvildt søger efter nærende kost blandt sæsonens mange vitaminfattige retter. S. Bj.

OVERSÆTTELSER

Clewes, Howard (eng.). Hævnen er min. Oversat af Cai Clausen efter »The long memory«. Aschehoug. 226 s. 14.75. (Cl57.3hæ).

Man er hurtigt på det rene med, at Philip Davidson ikke har begået det mord, som han fik tyve år for. Det gør imidlertid ikke så meget, for hele bogen igennem holdes ens interesse fangen, indtil det opklares, hvorfor dommen faldt ud til ugunst for P. D., og hvorfor det ene af hovedvidnerne, som i parentes bemærket er gift med den politimand, der er sat på opklaringen af sagen, handlede som hun gjorde. Spændingen øges side for side, fordi det først til slut afsløres, om den uskyldigt dømte får lejlighed til at få ram på de to, der ødelagde hans tilværelse.

Howard Clewes er et meget sympatisk bekendtskab, fordi han samtidig med at fortælle en god kriminalhistorie afdækker menneskers psyke og siger noget om det væsentlige i at være menneske. Themsmundingens sumpede strækninger, der danner baggrunden for spillet, giver bogen en atmosfære, der skal ledes længe om.

S. Bj.

Edqvist, Dagmar (sv.). Angela Teresas gæster. Oversat af Asta Hoff-Jørgensen efter »Angela Teresas gäster«. Jesp. & Pio. 261 s. 13.75. (Ed73an).

Romanen er en fortsættelse af »Penelope venter ikke« (B. V. 1952, s. 413), og den foregår i Spanien, hvortil hovedpersonen, den svenske forfatter er »flygtet«, medens han prøver at komme til klarhed over sig selv og sit forhold til den unge, franske pige, Lucienne Marie. De mødes igen, bliver gift men må forlade landet, da de bliver impliceret i en tidligere frihedskæmpers skæbne.

Der er langt mere liv og varme over bogen her end over dens forgænger. Den fortæller smukt to sympatiske og intelligente menneskers kærlighedshistorie; det spanske sceneri giver skildringen kolorit, og de aktuelle statslige forhold giver baggrund for stillingtagen til spørgsmålene om personlig og politisk frihed. A. E. K.

Laird, Emma (eng.). Farvel til kærligheden. Oversat af Karina Windfeld-Hansen efter »Of former love«. Grafisk forlag. 448 s. 19.50.

En ung frue forlader mand og børn og et solidt, jævnt kedeligt ægteskab for at kaste sig i armene på en østrigsk flygtningeforfatter. Hun håber at opleve en mere spændende levevis og at få afløb for sin tilsyneladende uhemmede erotiske aktivitet. (Jvfr. omslagsreklamens løfte om dristighed). Såmænd er den dristig, men det er langt mere dristigt af Emma Laird at tro, at ret mange læsere har tilstrækkelig energi til at følge Kathy Gardners fornedrelser og selvudslettende opførsel over for dette efterårs mest vitale, makabre, egoistiske og løgnagtige romanmandsperson.

Som psykologisk studie af en kvindes erotiske besættelse af en charlatan er bogen opmærksomhed værd, med en grundig beskæring måske endda god. — Om den den kvindelige aktør er der kun at sige: at hun gider! S. Bj.

Moberg, Vilhelm (sv.). Opbrud fra bygden + Bønder på havet. Oversat af Michael Tejn efter »Utvandrarna«. Hasselbalch. 236 s. 10.00. + 172 s. 7.50. (Udvandrerne, 1–2). (Mo13op).

Mens vi venter på tredje del af »Udvandrerne« (anm. i B. V. 1950, s. 426), har Hasselbalchs forlag startet en folkeudgave, hvoraf første og andet bind nu foreligger, stadig i Michael Tejns fine oversættelse. Mobergs bog om smålandsbønderne fra Ljuder sogn, der emigrerer i midten af forrige århundrede, fordi de enten ikke kan udholde de hjemlige forholds fattigdom og elendighed eller lokkes af sparsomme, men forjættende beskrivelser af det amerikanske slaraffenland, er simpelthen et monument over en epoke, skrevet i et marvfuldt og klart sprog, som mange af hans medkolleger burde misunde ham.

Der står en air af saga over disse første bind af de svenske emigranters historie; det er en rigtig roman. S. Bj.

Slaughter, Frank (am.). Valerie. Oversat af Mogens Rud efter »Storm Haven«. Aschehoug. 255 s. 12.75. (Sl24va).

Den er næsten ikke til at holde ud at læse, så dårlig er den, og der er ikke mere Amerika i den bog end der er Danmark i Ib Henrik Cavlings produkter. S. har her benyttet den amerikanske borgerkrig som malerisk kulisse, og vi er i Florida i slaveriets patriarkalske dage, how romantic. Personerne er umulige allesammen, især helte-mandfolket, cowboyen, der naturligvis tillige er læge og som i denne egenskab heldigt gennemfører flere superman-agtige, detaljeret beskrevne operationer. Ind imellem kaster han sig ud i ligeså udpenslede elskovsaffærer og sidelange slagsmål, der i tåbelighed overstiger alle Nyhavnsrapporter. Det er sådan noget, der ødelægger ens læseglæde. P. B.

Wilson, Ethel (am.). Lilly. Oversat af Poul P. M. Pedersen efter »Lilly's story«. Samleren. 160 s. 9.75. (Wi65.5li).

Det barn, Lilly får udenfor ægteskab, bliver årsag til et afgørende vendepunkt i hendes liv. Hun beslutter at skaffe barnet den plads i solen, hun ikke selv har haft og adkomst til »bedre kredse«, og resolut gør hun op med sin brogede fortid for helt at hellige sig sin livsopgave.

Det er en både spændende og fornøjelig oplevelse at følge skildringen af dette forehavende. Sandt at sige er det ikke den ømme moder og den rørende romanheltinde, vi stilles overfor. Lilly er hård som flint, ubøjelig af vilje og uden besværlige

skrupler m. h. t. valg af midler. Men se om vi ikke tilgiver hende alle hendes rævestreger og af hjertet under hende den triumf, der kroner hendes mest forvovne drømme, da hun ser datteren vel i havn i et højst ønskværdigt ægteskab.

Hyldest til Lilly og til hendes dygtige og vittige forfatterinde! A. E. K.

Yerby, Frank (am.). Saracenerklingen. Oversat af Ib Gottlieb Petersen efter »The saracen blade«. Nyt nord. Forl. 316 s. 15.75.

Denne knaldroman fra den hohenstaufiske kejser Frederik d. 2's tid viser, at vore dages superman har rødder helt tilbage til det trettende århundrede. Grovsmedesønnen Pietro Donati boltrer sig som en fisk i vandet, når han undslipper fra fangehuller og frelser skønne kvinder, der er uhyre villige til at yde ham deres gunst som tak for redningen. Hans hjerne, »der er skarp som æggen på en saracenerklinge« (deraf bogens titel), er borgen for, at Pietro og flere betydende personer undslipper, når det ser allersortest ud.

Man kan uden skade læse denne flot opsatte »historiske roman«, dersom man har for megen tid; men det er der ikke mange, der har idag. S. Bj.

ANDRE NYE BØGER OG UDGAVER

Agriculture in New China. Foreign Languages Press, Peking. 51 s. ill. (Gratis fra Det kinesiske Gesandtskab. Øregaardsallé 25, Hellerup).

Folk Arts of New China. S.St. 64 s. + 12 tvlr.

Forslag til forfatning for folkerepubliken Kina. 39 s. (S.St.).

Bibliografisk Fortegnelse over Statens Tryksager og statsunderstøttede Publikationer. 1953. Det kgl. Bibliotek. 1954. 96 s.

Bodelsen, Merete. Kunstlitteratur. 2. udg. Kunstkredsen for Grafik og Skulptur. 30 s. 1.00. (Se B. V. nr. 6, s. 281).

Dansk Kirkeliv medens Tiderne skifter. 31. årg. Advent 1954. Gad. 110 s.

Dansk rets- og statsvidenskabelig litteratur. Økonomi, statistik m. m. Gads boghandel. 60 s.

Forchhammer, Olaf. Tyskland efter kapitulationen. (Tysklandskomitéen, Søbakken 12, Charl.). 52 s. 2.00.

Graae, Fritse. Min bedste ven hunden. Foto Aage Sørensen. Th. Beck. 32 s. ill. 4.85.

Hallar, Bodil. Porcelænsmaling. Gyldendal. 44 s. + 20 modeller. 14.75.

Hosts Lommeparlører à 4.00.

Engelsk uden besvær. 64 s.
Fransk » » 64 s.
Italiensk » » 64 s.
Tysk » » 68 s.

Jensen, J. Abildgaard, & K. G. Jensen. Fransk til rejsebrug og daglig tale. I. Nyt nord. Forl. 97 s. 7.85. (Folkeligt oplysnings forbunds grundbogsserie).

Kabaledjævelen. (Red. af G. Rona). Politikens Forl. 255 s. 6.50. (Politikens kabalehåndbog).

Kraiberg, Eva. Tysk til rejsebrug og daglig tale. Nyt nord. Forl. 153 s. 8.85. (Folkeligt oplysnings forbunds grundbøger).

Marcuss, Ove. Hamburg ved dag og nat. Borgens Forl. 80 s. ill. 6.50.

— Schönes Kopenhagen. Borgens Forl. 69 s. ill. 6.50.

Nøddeknækkeren. (Red. E. Haderup). Politikens Forl. 232 s. ill. (Politikens håndbog i hovedbrud).

Pedersen, Lars. Vejledning for talerkursus. Taleteknisk Institut. 12 s. 1.50.

Nye udgaver.

Kaper, Ernst, og Egon Bork. Dansk-tysk Ordbog. 4. fuldstændigt omarb. udg. Gyldendal. 1942. 408 s. (Fotografisk optryk af udg. 1942).

Rasmussen, Knud. Den store slæderejse. 5. opl. Gyldendal. 133 s. ill. 9.75.

Haggard, Rider. Kong Salomons miner. Overs. af Erl. Stensgaard. Chr. Erichsen. 208 s. 7.25.

Kipling, Rudyard. Havets helte. Overs. af Jesper Ewald. 14. opl. 208 s. 8.50.

— Junglebogen. Overs. af Arne Stevns. 16. opl. 194 s. 8.50.

— Stilk og Co. Overs. af A. Halling. 13. opl. 290 s. 9.75.

Fremads folkebibliotek à 2.85 (4.85 indb.).

Mogens Klitgaard: Ely Petersen. 187 s.

Gyldendals ny serie.

Karel Čapek: Krigen mod salamandrene. 299 s. 11.50.

A. France: Guderne tørster. 240 s. 8.50.

Levende Litteratur. Aschehoug à 5.50.

A. France: Thaïs.

Longos: Daphnis og Chloe.

Thornton Wilder: San Luis broen.

Voltaire: Candide.

Stefan Zweig: Skaknovelle.

Stjernebøgerne. Ti danske forlæggeres bogklub. à 3.50 (5.50 indb.). (Se B. V., nr. 4, s. 190).

Negley Farson: Historien om en so. 253 s.

Eric Linklater: Soldalen Angelo. 238 s.

Howard Spring: Pigen med de grønne fjer. 250 s.

U N G D O M M E N

DANMARKS SKOLEBIBLIOTEKSFORENINGS ÅRSMØDE

afholdtes d. 20.–21. 10. på den nye, smukke Damhavens skole i Vejle, hvor skoledirektør Grete Glahn på byens vegne bød deltagerne velkommen.

Første mødedag var helt viet børnebogen og dens forskellige funktioner i bibliotekets arbejde. Skoleinspektør Alfred Johnsen, Frederiksberg, indledte dagens foredragsrække med at tale om børnebogen i skolens arbejde og kom herunder ind på den egentlige skolebogs forvandling gennem den sidste menneskealder. Foredraget indeholdt endvidere en redegørelse af de interessante forsøg, der forskellige steder i landet er gjort med den skønlitterære børnebog i undervisningen.

Børnebibliotekar Eleonora Sørensen, Vejle, havde kaldt sit foredrag »Børnebogen i fritiden«, men understregede stærkt, at hele arbejdet med børns læsning må baseres på et intimt samarbejde mellem skole, hjem og bibliotek og kom herunder ind på spørgsmålet om forældrevejledning, idet manglen på indsigt hos forældrene i disse problemer medvirker til at holde liv i produktionen af dårlige børnebøger. Foredragsholderen gav iøvrigt en fyldig redegørelse for den børnebogslitteratur, vi råder over, og den vi mangler.

Børnebogsforfatter, driftsleder Poul Jeppesen's foredrag »Hvorfor skriver jeg børnebøger?« gav tilhørerne et levende indtryk af de problemer, der rejser sig for den alvorligt arbejdende børnebogsforfatter. Der er hensyn at tage til mange sider, men det største hensyn skylder vi de unge læsere, hvis personlige problemer ikke må forbigås. Sker dette, bliver børnebøgerne ligeså uegnede som ugebladene. Foredragsholderen advarede iøvrigt imod at stille alt for stærke krav om kundskabstilegnelse gennem skønlitteratur. Der *kan* vises for meget omsorg for, hvad der er gavnligt eller skadeligt for børnene.

Forlagsboghandler Morten A. Korch talte om børnebogsmarkedet i dag og gjorde nøgternt og instruktivt rede for den merkantile baggrund for udgivelse af børnebøger i et lille sprogområde som det danske. Forlagsboghandleren kom herunder ind på bibliotekernes svigtende indkøb af lødige børnebøger, når sådanne foreligger. Forældrevejledning må også boghandleren lægge vægt på, og der bør overvejes et samarbejde mellem forlag, boghandlere og børnebibliotekarer. Konkurrencer alene gør det ikke, da de kun »rammer« de præmierede bøger, og endda ikke her med 100 % sikkerhed.

De 4 foredrag, som supplerede hinanden på fortrinlig måde, gav et levende billede af de fælles bestræbelser, der udføres for at bringe den bedst mulige kontakt mellem barnet og den gode børnebog.

Den sidste mødedag var forbeholdt repræsentantskabsmødet, hvor formanden, hr. førstelærer Svend Alleslev, Ejby, aflagde årsberetning. De vigtigste punkter i denne var redegørelse for foreningens medvirken ved seminarielovens revision. I denne forbindelse rettede formanden en tak til folketingsmand R. Lysholt Hansen, Nykøbing F., for dennes energiske medvirken i dette lovarbejde. Reformen vil iøvrigt give foreningen anledning til at udarbejde en metodiklære i skolebiblioteksarbejde beregnet på seminariernes øvelsesskolelærere. Også forsøgarbejdet i det nyoprettede pædagogiske forskningsinstitut vil hovedbestyrelsen have sin opmærk-

somhed aktivt henvendt på, således at skolebiblioteksarbejdet fra første færd kommer med ind i billedet.

Endvidere omtaltes foreningens nye publikationer, af hvilke navnlig opgavesættet til håndbogsamlingen må siges at udfylde et stort behov.

Formanden udtrykte håb om, at undervisningsministeriets præmiering af børnebøger (i år Alfred Johnsen: Den grønne flaske, og Egon Mathiesen: Mis med de blå øjne) måtte fortsætte som en årlig foreteelse.

Til formandens beretning udtalte folketingsmand Lysholt Hansen nødvendigheden af, at lederne af seminariernes øvelsesskoler i videst muligt omfang bliver informeret om de nye opgaver, seminarieloven vil medføre vedr. skolebiblioteksarbejdet, ligesom det må tilrådes, at hovedstyrelsen søger kontakt med det udvalg, der skal udarbejde cirkulæret til den nye seminarielov. Det vil iøvrigt være nødvendigt med bibliotekarernes medvirken ved uddannelse af seminarielærerne i udlånsarbejdet.

Såvel til foredraget som til formandens beretning var der yderligere en række indlæg. Vedr. referat af disse må henvises til »Børn og Bøger«. (Alle valg til hovedstyrelsen var genvalg).

ANMELDELSER

(Bøger fra 1954).

Ved Danmarks Biblioteksforenings børnebogsudvalg, der f. t. består af børnebibliotekar Aase Bredsdorf (A. Br.), førstelærer S. P. Henrichsen (S. P. H.), børnebibliotekar Grethe Norvang (G. N.), bibliotekar Anine Rud (A. R.) og overlærer Chr. Winther (Chr. W.).

Dreslov, Aksel. Henning kommer i lære. Haase. 76 s. kart. 3.00.

Henning går ud af skolen (3. m.) — selv om det i første del var den klasse, han skulle op i efter sommerferien — og bliver svajer på Morgenposten, og efter et par måneders arbejde avancerer han til typograflærling. Her er ikke noget særlig opsigtsvækkende. Handlingen er ført et hanefjed videre, og tredie bind er allerede på trapperne. Endnu kan intet afgørende siges. Chr. W.

Falk, Ann Mari. Og barndommen svandt. Wangel. 138 s. kart. 7.50. (Fa49.2og).

Birgitta Berggren er hovedpersonen i denne ungpigebog, der er oversat fra svensk. Vi følger hende i skolen, i hjemmet og blandt kammerater i fritiden i det sidste halve år, inden hun forlader skolen. Efter skolegangen bliver hun kontorelev, men beslutter sig til sidst at blive børnehavelærerinde.

Som roman betragtet er bogen mislykket. Handlingen er usammenhængende. Der forekommer et væld af personer omkring hovedpersonen, som forvirrer os ved lynhurtigt at dukke op og forsvinde igen uden nærmere sammenhæng med den egentlige handling. Stilen er abrupt med tanker og replikker i et sammensurium, der er vanskeligt at følge. Den danske oversættelse bidrager ikke til en lettere tilegnelse af bogen.

Og dog kan bogen ikke helt forkastes. Mange af øjebliksbillederne viser forfatterindens iagttagelses- og karakteriseringsevne og spænder vor forventning. Men intet er behandlet tilbunds og som led i en samlet skildring. Vi står tilbage, når bogen er lukket, fortumlede som efter en karruseltur.

Bogen henvender sig til 14–15 års piger. Begrænset indkøb kan forsvares. G. N.